

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਸਾਰਗੁ

ਸਤੰਬਰ 2018

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ
ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਿਤੀ 16 ਅਗਸਤ 1604 (17 ਭਾਦੋਂ ਸੰਮਤ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ 336) ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੀਸ ਉਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕਰਕੇ ਰਾਮਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹੋਏ, ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਚੌਰ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਸੰਗਤਾਂ ਢੋਲਕੀਆਂ, ਛੈਣਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ 100 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਮਿਤੀ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਹੇਠਾਂ - ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਚੌਵੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ - ਸਤੰਬਰ, 2018
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ
ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ
ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।
ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,
94172-14379,
Email :atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :
'ATAM MARG' MAGAZINE
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar
(MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ
ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-

For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -
www.ratwarasahib.in } (Every sunday)
www.ratwarasahib.org }

Email :sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
001-408-263-1844
ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
001-604-862-9525
ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ
001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ
ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
0044-121-200-2818
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)
0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :
0061-406619858

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ)
9417214391, 84378-12900, 9417214379,
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (CBSE)
0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (P.B.)
95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ : 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385
98555-28517
ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ - 94172-14385
ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ	6
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
3.	ਨਉਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ	10
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	27
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ॥	31
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਸੰਤੁ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ	35
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
7.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ - ਜੀਵਨ ਜਾਚ	38
	ਭਾਈ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	
8.	ਬਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਵਦੇ	41
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
9.	ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ	44
10.	ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ	46
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
11.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ	47
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'	
12.	ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ	49
13.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	51
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
14.	ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ	53
15.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	55

ਸੰਪਾਦਕੀ

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ
ਕਰਮਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਏ॥

ਅੰਗ- ੬੭

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਏਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਦਿਸਦੇ/ਅਣਦਿਸਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਜੋੜ ਨਾਮ ਸਬੰਧ ਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਪਰ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਸੁੱਖ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕ ਤੇ ਪੁਲੋਕ ਨੂੰ ਸੁਖਮਾਈ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸ਼ੈਲੀ ਸੁਖਮਈ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸੁਖਮਈ ਹੋ ਸਕੇ? ਤਮਾਮ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਧਾਨ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ? ਕੀ ਕੋਈ ਐਸੀ ਤਾਲੀਮ, ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ, ਅਪਣਾਅ ਕੇ ਲੋਕ ਤੇ ਪੁਲੋਕ ਸੁਖੀਆ ਹੋ ਸਕੇ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕੇਵਲ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਦਿਸਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੀ ਰੂਹ ਦਾ ਸਬੰਧ ਅਣਦਿਸਦੇ ਸੰਸਾਰ ਪੁਲੋਕ ਨਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਸਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦਿਸਦੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਰੂਹ ਦਾ ਸਬੰਧ ਅਣਦਿਸਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਦੋਨਾਂ ਸਿਰਿਆਂ (ਲੋਕ ਤੇ ਪੁਲੋਕ) ਨੂੰ ਸੁਹੇਲਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ? ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਲੋਕ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਪਦਾਰਥ ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ (ਇਛਾਵਾਂ) ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਲੋਕ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮੋਖਸ਼ (ਚੌਥਾ ਪਦਾਰਥ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ।

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੮

ਸਰੀਰ ਦਾ ਵਧਣ ਤੇ ਘਟਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪੜਾਅ ਹਨ। ਪਉੜੀ ਹੈ-

ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕੋ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੬੨੨

ਪੜਾਅ-ਦਰ-ਪੜਾਅ ਆਤਮਿਕ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੰਜਲਿ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਲ, ਵਿਖਸ਼ੇਪ ਤੇ ਅਵਰਨ ਵਰਗੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਧੋਅ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੈ।

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੧

ਰੂਹ ਤੇ ਖੁਦਾ ਦਾ ਵਸਲ ਹੈ। ਦਿਨ ਔਰ ਰਾਤ ਦਾ ਮਿਲਣ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਬਿਨਾਸ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚਾਨਣਾ ਕਿਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਇਹ ਇਕ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਉਕਤ ਤਮਾਮ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਹੱਲ ਇਕ ਖਾਸ/ਅਨੋਖੀ ਅਗੰਮੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ/ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ - 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਕਰਮਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਏ ॥' ਅੰਗ - 67

ਇਹ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਭੁੰਚ ਕੇ ਫਿਰ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ-

ਬਾਲ ਵਿਚਿ ਤਿੰਨਿ ਵਸਤੁ ਪਈਓ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਵੀਚਾਰੋ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਪਇਓ ਜਿਸ ਕਾ ਸਭਸੁ

ਅਧਾਰੋ॥ ਜੇ ਕੋ ਖਾਵੈ ਜੇ ਕੋ ਭੁੰਚੈ ਤਿਸ ਕਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰੋ ॥

ਏਹ ਵਸਤੁ ਤਜੀ ਨਹ ਜਾਈ ਨਿਤ ਨਿਤ ਰਖੁ ਉਰਿ ਧਾਰੋ

॥ ਤਮ ਸੰਸਾਰੁ ਚਰਨ ਲਗਿ ਤਰੀਐ

ਸਭੁ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰੋ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੮

ਇਹ ਉਹ ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ/ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੇ ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ-

ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੨੮

ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਨ 1604 ਈ. ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ -

ਪੀਊ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ ॥

ਤਾ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਇਆ ਨਿਧਾਨਾ ॥ ੧ ॥

ਰਤਨ ਲਾਲ ਜਾ ਕਾ ਕਛੂ ਨ ਮੋਲੁ ॥

ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ਅਖੁਟ ਅਤੋਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੮੬

ਇਹ ਦਰਗਾਹੀ ਬਾਣੀ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰੂਪ ਹੈ -

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 9 'ਤੇ)

ਅਸੂ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥

(ਅਸੂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 17 ਸਤੰਬਰ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੪

ਅਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹੜਾ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਜਾਇ ॥
ਮਨਿ ਤਨਿ ਪਿਆਸ ਦਰਸਨ ਘਣੀ ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ
ਮਾਇ ॥ ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ ॥
ਵਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਦੁਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥
ਜਿੰਨੀ ਚਾਖਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ ਆਘਾਇ ॥
ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਲੜਿ ਲਾਇ ॥
ਜੋ ਹਰਿ ਕੰਤਿ ਮਿਲਾਈਆ ਸਿ ਵਿਛੁੜਿ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਇ ॥
ਪ੍ਰਭ ਵਿਣੁ ਦੁਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਰਣਾਇ ॥
ਅਸੂ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲਾ ਭਾਦਰੋਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਭਰਮਾਂ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਅਤਿ ਗਰਮੀ ਦੇ ਤ੍ਰਾਟਕੇ ਤੇ ਘੁੰਮੇ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਬਿਹਬਲਤਾ ਹੋਣੀ ਵੀ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰਮੁਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਮਾਇਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਪਦਵੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭਟਕਣਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। (ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਈਆ ਦੁਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥ ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ) ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਤੇ ਹਿਤੂ ਬਣ ਕੇ ਨਰਕੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ (ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰੁ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥)

ਅਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਭਾਦਰੋਂ ਵਾਲਾ ਤ੍ਰਾਟਕਾ ਤੇ ਹੁੰਮਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਰੁੱਤ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਬਲਵਾਨ ਉਮੰਗ ਉਠਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅੱਸੂ ਮਹੀਨੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ -

ਅਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹੜਾ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਜਾਇ ॥
ਮਨਿ ਤਨਿ ਪਿਆਸ ਦਰਸਨ ਘਣੀ
ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਅਰਥਾਤ ਅਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ

ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਦੇ ਉਛਾਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਤੜਪ ਤੀਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਤੌਖਲਾ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ? ਹਰੀ -ਰੂਪ-ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਸੁਖ ਦੁਖ ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਸ਼ਕਲ ਵੇਲੇ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਰਹਾ ਕੁੱਠੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਵਿਚ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਤੀਬਰ ਤਾਂਘ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਦੁਖ ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਮਾਂ! ਕੋਈ ਐਸਾ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਸੰਤ ਜਨ, ਭਗਤ ਜਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜੋ ਮੇਰਾ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ। ਜਿਸ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ, ਸੀਤਲ ਤੇ ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਅਸੀਂ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਾਂ। ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ (ਪਤੀ-ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ) ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ, ਅੰਗ-ਸੰਗ ਪਰ ਸਾਡਾ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਗਵਾਚ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਹਉਮੈ (ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ) ਏਨੀ ਬਲਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੱਚ, ਸਾਡੀ ਅਸਲੀਅਤ, ਸਾਡਾ ਮੂਲ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਥਾਂ ਹੀ ਵਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਚਾਲੇ 'ਹਉਮੈ' ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਸ ਕਰਤੀ ਦੀਵਾਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੀ ਤੋੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਬਿਰਹਾ ਦੀ ਤੜਪ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਅਤੇ ਬਿਰਹਾ ਦੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਤਨ ਤੇ ਕਪੜੇ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ-

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਨੀਦ ਭੂਖ ਕਹੁ ਕੈਸੀ
ਕਾਪੜੁ ਤਨਿ ਨ ਸੁਖਾਵਏ॥
ਨਾਨਕ ਸਾ ਸੋਹਗਣਿ ਕੰਤੀ ਪਿਰ ਕੈ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੮

ਬਸ ਇਕੋ ਹੀ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਬਿਰਹਣੀ ਦਾ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ। ਬਿਰਹਾ ਕਾਰਨ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੀਰ ਵਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ-

ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਰਾਇਆ ॥
ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਜੀਵਾਇਆ ॥
ਹਉ ਰਹਿ ਨ ਸਕਾ ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਪ੍ਰੀਤਮਾ
ਮੈ ਨੀਰੁ ਵਹੇ ਵਹਿ ਚਲੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੯੪

ਬਿਰਹਾ ਦੀ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਪਿਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਤੁ ਮੇਰਾ ਬਾਲ ਸਖਾਈ ॥
ਹਉ ਰਹਿ ਨ ਸਕਾ ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥
ਹਰਿ ਜੀਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਗੁਰੁ ਮੇਲਹੁ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਧਨੁ ਪਲੈ ਜੀਉ ॥ ੪ ॥

ਅੰਗ - ੯੪

ਐਸੀ ਬੇਨਤੀ ਹੀ ਅਸੁਨਿ (ਅਸੂ) ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਬਿਰਹੁੰ-ਕੁੰਠੀ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ ॥
ਵਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥

ਅਰਥਾਤ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋਈ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸੰਤ ਰੂਪ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਤੇ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲਗ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਐਸਾ ਅਨੁਭਵ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਦੀਵ ਸੱਚੇ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਐਸੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਐਸਾ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਥੋਂ ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸੁਖ, ਸਹਿਜ, ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ 'ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ' ਉਸ ਦੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਆ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਹਰਿ-ਜਸ

(ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ-ਕੀਰਤਨ) ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਇਕ ਬਿਰਤੀਆਂ ਵਲ ਦੌੜ ਭੱਜ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਖੁਲਿਆ ਕਰਮੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ਠਾਕੁਰ
ਕੀਰਤਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈ ॥
ਸੁਮੁ ਥਾਕਾ ਪਾਏ ਬਿਸੁਆ ਮਿਟਿ ਗਈ ਸਗਲੀ ਧਾਈ ॥
ਅਬ ਮੋਹਿ ਜੀਵਨ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ॥

ਚੀਤਿ ਆਇਓ ਮਨਿ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸਰਣਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੦੦

ਗੁਰੂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਗਇਆਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਅਨਹਦ-ਧੁਨੀਆਂ ਦੀ ਝੁਨਕਾਰ ਸੁਣਦੀ ਹੈ, ਆਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਸਾਂਤਿ ਪਾਈ ਗੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ॥
ਸੁਖ ਉਪਜੇ ਬਾਜੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੦੬

ਇਸ ਲਈ ਕੱਚੇ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਬਾਧਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ (ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ) ਜਦ ਕਿ ਸੱਚੇ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਅਤੀ ਸਹਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥
ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਗੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਨਾਮ-ਰਸ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੈ, ਰੱਜ ਹੈ। ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਉਮੈ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਨਿੰਮਰ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੜ ਲਾ ਲੈ -

ਜਿੰਨੀ ਚਾਖਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ ਆਘਾਇ ॥

ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਲੜਿ ਲਾਇ ॥

ਅਰਥਾਤ ਜਿੰਨਾਂ ਵਡਭਾਗੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਣ ਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸਭ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ, ਭੁੱਖਾਂ, ਲੋੜਾਂ ਮੁਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਪੂਰਨ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਸਭ ਰਸ ਫਿਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਵਿਚ ਮੁਗਧ ਹੋਏ, ਆਪਾ ਭਾਵ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ

ਲੜ ਲਾਈ ਰੱਖੀਂ, ਵਿਛੋੜੀਂ ਨਾ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ। "ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ," ਐਸੀ ਵੇਦਨਾ ਬਿਰਹਣ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਪਿਆਰਾ

ਹਉ ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਆਪੁ ਵੇਚਾਈ ॥ ੧ ॥

ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ ਦੇਖਣ ਕੈ ਤਾਈ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਹਿ

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੭੫੭

ਅਨਰਸਾਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੀ, ਹਰਿ-ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੇ ਹਰੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਖੁਦ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਬਾਣੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਏ ਰਸਨਾ ਤੂ ਅਨ ਰਸਿ ਰਾਚਿ ਰਹੀ

ਤੇਰੀ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ॥

ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ਹੋਰਤੁ ਕਿਤੈ

ਜਿਚਰੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਲੈ ਨ ਪਾਇ ॥

ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਇ ਪਲੈ ਪੀਐ ਹਰਿ ਰਸੁ

ਬਹੁੜਿ ਨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਲਾਗੈ ਆਇ ॥

ਏਹੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਕਰਮੀ ਪਾਈਐ

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਜਿਸੁ ਆਇ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਹੋਰਿ ਅਨ ਰਸ ਸਭਿ ਵੀਸਰੇ

ਜਾ ਹਰਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੧

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਲੋੜੀਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਤੁਸੀ ਰਾਵਿਆ ਕਿਨੀ ਗੁਣੀ ॥

ਸਹਜਿ ਸੰਤੋਖਿ ਸੀਗਾਰੀਆ ਮਿਠਾ ਬੋਲਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੭

ਅਸੂ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਅਗਲੀ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਕੰਤ ਤਰੁੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ -

ਜੇ ਹਰਿ ਕੰਤਿ ਮਿਲਾਈਆ ਸਿ ਵਿਛੁੜਿ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਇ ॥

ਪ੍ਰਭ ਵਿਣੁ ਦੁਜਾ ਕੇ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਰਣਾਇ ॥

ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ-ਕੰਤ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹਉਂ ਆਸਰਿਤ ਨਹੀਂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਕੰਤ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ ਅਤੇ

ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਲ ਹੈ। ਜੀਵਨ-ਖੇਡ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਮੁੜ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਭਟਕਣਾ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਦਾ ਸੁਹਾਗ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦੀਵੀ ਮਿਲਾਪ ਲਈ, ਸੁਖ, ਸਹਜ, ਅਨੰਦ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ, ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸਹੀ ਮਾਰਗ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਵਾਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਸੂ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਅਸੂ ਸੁਖੀ ਵਸਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥

ਅਰਥਾਤ ਅਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਉਹ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਦੀਵ ਸੁਖ ਵਿਚ ਵਸਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਨ ਲਈ 'ਹਉਂ' ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਨ ਆਇਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲਾਜ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਗਲੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ -

ਜੇ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ

ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥

ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਮਿਲਿਆ ਸਦਾ ਕੇਲ ਕਰੰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੪

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਅਸੂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧

ਅਸੁਨਿ ਆਉ ਪਿਰਾ ਸਾ ਧਨ ਝੁਰਿ ਮੁਈ ॥

ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲੇ ਦੁਜੈ ਭਾਇ ਖੁਈ ॥

ਝੁਠਿ ਵਿਗੁਤੀ ਤਾ ਪਿਰ ਮੁਤੀ ਕੁਕਹ ਕਾਹ ਸਿ ਫੁਲੇ ॥

ਆਗੈ ਘਾਮ ਪਿਛੈ ਰੁਤਿ ਜਾਡਾ ਦੇਖਿ ਚਲਤ ਮਨੁ ਡੋਲੇ ॥

ਦਹ ਦਿਸਿ ਸਾਖ ਹਰੀ ਹਰੀਆਵਲ ਸਹਜਿ ਪਕੈ ਸੇ ਮੀਠਾ ॥

ਨਾਨਕ ਅਸੁਨਿ ਮਿਲਹੁ ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਏ ਬਸੀਠਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੮

ਅਸੁਨਿ ਆਉ ਪਿਰਾ ਸਾ ਧਨ ਝੁਰਿ ਮੁਈ ॥

ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲੇ ਦੁਜੈ ਭਾਇ ਖੁਈ ॥

ਭਾਦਰੋਂ ਦਾ ਘੁੰਮਾ ਤੇ ਤ੍ਰਾਟਕਾ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। ਰੁੱਤ ਫਿਰ ਗਈ। ਹੁਣ ਅੱਸੂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਸੂ ਦੀ ਇਸ ਮਿੱਠੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਜੀਵ

(ਪੰਨਾ 5 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਤਾਂਘ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ! ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਵਸ। ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਹਉਕੇ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਆਤਮਿਕ ਮੌਤੇ ਮਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਮੈਂ ਔਝੜ ਪਈ ਹੋਈ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੈਨੂੰ ਤਦੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾਪ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਂ। ਹਉਂ ਆਸਰੇ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ-ਆਸਰੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਆਸਰੇ ਹੀ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਝੂਠਿ ਵਿਗੁਤੀ ਤਾ ਪਿਰ ਮੁਤੀ ਕੁਕਹ ਕਾਹ ਸਿ ਫੁਲੇ ॥
ਆਗੈ ਘਾਮ ਪਿਛੈ ਰੁਤਿ ਜਾਝਾ ਦੇਖਿ ਚਲਤ ਮਨੁ ਡੋਲੇ ॥

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ (ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਤਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ, ਹੇ ਪਤੀ! ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਹਾਂ। ਪਿਲਛੀ ਤੇ ਕਾਹੀ (ਕੁਕਹ/ਕਾਹ) ਦੇ ਸਫੈਦ ਬੂਰ ਵਾਂਗ ਮੇਰੇ ਕੇਸ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਨਿਸਫਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਘਾਮ, ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਤਪਸ਼, ਨਿੱਘ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਸਿਆਲ ਭਾਵ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਘਬਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਤਕ ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਦਹ ਦਿਸਿ ਸਾਖ ਹਰੀ ਹਰੀਆਵਲ ਸਹਜਿ ਪਕੈ ਸੋ ਮੀਠਾ॥
ਨਾਨਕ ਅਸੁਨਿ ਮਿਲਹੁ ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਬਸੀਠਾ ॥

ਪਰ ਹੁਣ ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਹਰੀਆਂ ਸਾਖਾਂ ਦੀ ਹਰੀਆਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਧੀਰਜ ਬੱਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਸਹਿਜ ਵਿਚ, ਅਡੋਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ, ਧੀਰਜ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਮਿਠਾਸ (ਖੁਸ਼ੀ) ਅਵੱਸ਼ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਸੂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ, ਗੁਰੂ ਵਿਚੋਲੇ ਰਾਹੀਂ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਾਰੂ ਹੱਲਿਆਂ ਤੋਂ ਅਡੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਉ ਆਪਹੁ ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣਦਾ

ਮੈ ਕਹਿਆ ਸਭੁ ਹੁਕਮਾਉ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੩

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ

ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੨

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣਹੁ

ਗੁਰਸਿਖਹੁ ਹਰਿ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਮੁਹਹੁ ਕਵਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੮

ਇਸ ਪੁਰ ਦਰਗਾਹੀ ਬਾਣੀ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਟੱਲ ਸਦੀਵੀ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਦਿਆਂ ਤਮਾਮ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ/ਉਲਝਣਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਅਗੰਮੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਤਮਾਮ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਹੈ। ਸਦੀਵੀ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਮਾਉਣ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਸਮੁੱਚਾ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਦਿਸਦਾ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲਵੇਗਾ ਸਾਰਾ ਮਾਇਆਵੀ ਸੰਸਾਰ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੁਲ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚੋਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਮਿਟ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਕੋਈ ਓਪਰਾ/ਪਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਅਦਿੱਖ, ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਲੋੜ ਹੈ ਅੱਜ ਦੇ ਅਸ਼ਾਂਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਹਰ ਵਸਨੀਕ ਇਸ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕ ਤੇ ਪੁਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਕਿਤਿਆਂ, ਖਿਤਿਆਂ, ਨਸਲਾਂ ਜਾਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ/ਆਤਮਾਵਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ 6 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, 15 ਭਗਤ, 11 ਭੱਟ ਤੇ 4 ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸਪੰਨ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤੇ। ਅੱਜ ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਲੇਖ ਹਥਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸਭ ਪਾਠਕ ਜਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਤਮਿਕ ਸੂਝ ਦੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋਗੇ। ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਬਲ ਬੁਧਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਜੀ।

ਨਉਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ

(ਛੱਜੁ ਭਗਤ, ਪੰਨਾ ਭਗਤ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ।
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਜੀ,
ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।

ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥
ਈਯੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਯੈ ਸਰਗੁਨ
ਕੇਲ ਕਰਤ ਵਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ
ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਕੇ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥
ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ
ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ
ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥
ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਭੇਟਿਓ ਨਾਨਕ
ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੁੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੨੭

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਂ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਵਿਚਾਰ ਸਰਵਣ ਕਰੋ। ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਖ ਕੇ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਾਓ। ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਫਲ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਪੂਜਣ ਸਭਿ ਆਵਹਿ
ਸਭਿ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਉਤਮ ਬਾਨੀ ॥ ਅੰਗ- ੬੬੯

ਸਭ ਆਉਂਦੇ ਵੀ ਨੇ ਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਵੀ ਨੇ। ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ -

ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਥਾਇ ਪਾਵੈ
ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ॥
ਅੰਗ- ੬੬੯

ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਗੁਰੂ ਦੀ।
ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਜੋ ਫਲ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੫੪੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਜਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦੈ। ਜਿਹੜੇ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਥਾਂ ਕਿਹਨਾਂ ਦਾ ਪੈਂਦੈ, ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ-ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਐਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਆਦਮੀ ਰੁਲਿਆ ਪਿਆ। ਨਾ ਤਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੁਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੈ, ਨਾ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਨਾ ਬਹੁਤਾ ਘੁੰਮ ਕੇ, ਨਾ ਬਹੁਤਾ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੇਖ ਕੇ। ਸੁਖ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੌੜੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਐਸਾ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਜੁਆਰੀ ॥

ਸਭਿ ਸੁਖ ਮਾਰੈ ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੨

ਸੁਖ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੰਗਦੈ, ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮੰਗਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਸੁੱਖ ਹੈ ਨਹੀਂ-

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥

ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੁਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੪

ਹੋਰ ਥਾਉਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਜਉ ਸੁਖ ਕਉ ਚਾਹੈ ਸਦਾ ਸਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ਲੇਹ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੭

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਰਹਿਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਦਮੀ ਰਖਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ। ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਥਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੯

ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹਰੇਕ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਲੱਗਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਖੇਚਲ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਉਹ? ਕਿਹੜਾ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ -

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੯

ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੂੰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਅਨੁਭਵੀ ਗੁਰੂ, ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਟੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤਰੀ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਜੁਗਤ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਜੁਗਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੀ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਹ ਵੀ.ਸੀ.ਆਰ ਪਏ ਨੇ, ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨਾਂ ਨੇ, ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋੜ, ਬਟਨ ਦੱਬ ਦਿਓ, ਚੈਨਲ ਲਗਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹਿੱਲ-ਹਿੱਲ ਕੇ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧੀ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਬਟਨ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾ ਦੇਈਏ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹੀ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜੋ ਗੁਪਤ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਨਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਗੋਪ ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਸਾਮੁਣੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ। ਜਦੋਂ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ -

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੯

ਜਦੋਂ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਵਾਈ ਕੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ -

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੪

ਟਿਕਾਈ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ, ਕੋਈ ਹੈ ਐਸਾ ਥਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨੇ ਦਵਾਈ ਰੱਖੀ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਪਰ ਹੈ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ -

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਉਥੇ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਆਤਮਕ ਸੰਗੀਤ ਵੀ ਵਜਦਾ ਹੋਏਗਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਜਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਜੀ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ-

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਧੁਨ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਰਸ ਵਿਆਪਕ ਧੁਨ, ਜਿਹੜੀ 24 ਘੰਟੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੰਚ ਸਬਦ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਬਦਾਂ ਦੀ ਹੈ -

ਦੀਪ ਲੇਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੋਰਾਨੁ ॥

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਸੋ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਸੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ, ਸੁੰਨ ਤਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਵੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਐਨਾ ਅਨੰਦ ਹੈ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਦਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਉਸ ਬਾਰੇ, ਪਰ ਜੁਗਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਜੁਗਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖਪ-ਖੁਪ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੱਠ ਦੇ ਨਾਲ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਐ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿਤਾਂ ਨੇ। ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਰਹਿਤ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿਵੇਂ? ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਆਈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਪਰਤੀਤ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ ਜੀ,

ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ ਭਾਈ।

ਸ਼ਰਤੀਆ ਹੈ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਚਿੱਤ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ। ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਤੀਤ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਪੂਰੀ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਜੇ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ -

ਆਪੁ ਛੁਡਿ ਸਦਾ ਰਹੈ ਪਰਣੈ

ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਏ ॥

ਅੰਗ- ੯੧੯

ਫੇਰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਪਰਣੇ ਰਹਿੰਦਾ ਉਹਦੇ। ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਾਏਂਗਾ, ਜਿਥੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਏਂਗਾ, ਉਹ ਠੀਕ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਮਨ ਦੀ ਮੱਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਮੈਂ' ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਹੈ -

ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੮

ਦੇਖ ਲਓ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਅਗਰ ਮਗਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਧੇ ਅਰਥ ਨੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪਿਆਰਿਆ! ਗਰਭ ਦੀਆਂ ਜੂਨੀਆਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਤੇਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨੇ ਪੁੰਨ ਕਰੇ ਨੇ, ਐਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੇ ਨੇ, ਐਨਾ ਦਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ, ਐਨੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ ਤੈਨੂੰ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਲੇਕਿਨ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਜੇ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਬੰਨਣਾ ਹੀ ਬੰਨਣਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਕਰੇਂਗਾ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਬੰਦਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਤੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜੁਬਾਨ ਤੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਜੀ, ਜੋ ਕਰਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦਾ ਕਿ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਇਆ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਲਾਹ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਵੀ ਵੋਟ ਨਾ ਪੈਣ ਦਿਤੀ। ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਉਹ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦਰ ਹੀ ਨਾ ਕਰੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਲੁਕੀ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਉਤੋਂ-ਉਤੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਗੁਰੂ ਕਰਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਕਰਮ ਕਰਦੇ-

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੬

ਉਹ ਤਾਂ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਇਹਨੇ ਘੁੰਮਣਾ ਹੀ ਘੁੰਮਣਾ

ਹੈ। ਚਾਹੇ ਗੱਲ ਕਹੀ 'ਤੇ ਦਾਸ ਕਹੀ ਜਾ, ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਕਹੀ ਜਾਹ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਰਿਹੈਂ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰ ਰਿਹੈਂ ਜੀ, ਜੋ ਕੁਛ ਹੋ ਰਿਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਚੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਉਹਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰ ਦਿਓ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗਾ, ਕਹੇਗਾ ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਅਨੁਭਵ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ।

ਸੋ ਸਾਡੀ ਜੋ ਪਰਤੀਤ ਹੈ ਉਹ limit (ਸੀਮਾ) 'ਚ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਪਰਤੀਤ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸੱਤਾਂ ਦੀਪਾਂ, ਨੌਆਂ ਖੰਡਾਂ, ਜਿਥੇ ਤਕ ਆਬਾਦੀਆਂ ਸੀ, ਮਨੁੱਖ ਸੀ, ਉਥੇ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਗਏ ਹੋਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਚਾਹੇ ਕੁਛ ਵੀ ਕਹੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਸ਼ਕੰਦ ਤਕ ਗਏ, ਕੋਈ ਕਿਥੇ ਤੱਕ ਕਹੋ। ਜਿਥੇ ਤਕ ਮਨੁੱਖ ਸੀ ਉਥੇ ਤੱਕ ਗਏ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੈ। ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਧਰਤੀ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹਰ ਥਾਂ ਗਏ। ਫੇਰ ਉਹ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਕਿਵੇਂ ਦਸਦੇ ਸੀ, ਬਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ?

ਬਾਣੀ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਾਹਬੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਓਹੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਅਗਾਂਹਾਂ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਸ਼ਕੰਦ ਵਲ ਉਥੇ ਓਹੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਲੰਕਾ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੋਲੀ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਇੰਟਰਪਰੈਟਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ। ਗੱਲ ਕੀ ਸੀ?

ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ। ਤੰਗਦਿਲੀ ਹੈ ਸਾਡੀ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਮੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਕੁ ਤਕ ਹੀ ਬੋਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਤਿੱਬਤ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਭੁਟਾਨ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਚਾਈਨਾ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਉਥੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰੇ ਨੇ। ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਰੇ। ਫੇਰ ਬੋਲੀ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲੀ।

ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੋਲੀ ਹੈ। ਦੋ ਪੁਆਇੰਟਾਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਕੁੱਤਿਆਂ, ਬਿੱਲਿਆਂ,

ਸੂਰਾਂ, ਸੱਪਾਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਪਰਾ ਬੋਲੀ ਹੈ, ਇਕ ਪਸੰਤੀ ਬੋਲੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਤਕ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਦੋ ਬੋਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਇਕ ਮਧਮਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਇਕ ਬੈਖਰੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਕ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਯੋਗ ਦੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਸਰਬ ਯੋਗ ਵਿਦਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਟਾਵੇਂ-ਟਾਵੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੋਲੀ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸਰਬ ਯੋਗ ਵਿਦਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਬੋਲੀ ਬੋਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਡਾ. ਵੇਦ ਭਾਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪੀਐਚ.ਡੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਾਲੈਂਡ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਯੋਗੀ ਸੀ। ਵਿਦਿਆ ਸਿੱਖੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਦੱਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਬਹੁਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੋਲੀ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੋਲੀ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਕ ਹਫਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਬੋਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬੋਲੀ ਅੰਦਰੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਐਸੀ ਸਟੇਜ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਬੋਲੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ, ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮੈਂ ਇਕ ਹਫਤਾ ਯੋਗ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਉਥੇ ਪੀਐਚ.ਡੀ ਕਰੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਕਿਉਂ ਲਿਖਿਆ। ਉਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਥੇ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਫੇਰੀ ਸੀ। ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੈਂਡ ਕੁਆਰਟਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਬਣਾਇਆ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਪਹਾੜ 'ਚ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ, ਚਾਈਨਾ 'ਚ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ, ਫੇਰ ਇਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਚਾਈਨਾ 'ਚ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿੱਥੇ ਤਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੀ ਸਾਰੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ! ਤੁਸੀਂ ਨਾਲ ਗਏ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ?

ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅੱਛਾ ਭਾਈ ਤੂੰ ਵੀ ਸੰਤ ਹੋਇਆ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਏ।

ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੱਸਿਆ। ਅਖੀਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ-

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ
ਨਾਨਕ ਭੇਦ ਨਾ ਭਾਈ।

ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ
ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੨

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਉਹ ਤਾਂ -

ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੯੫

ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਨ। ਐਨਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤਾਂਹੀ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਬਣ ਗਏ।

ਕਿਉਂਕਿ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਡਿਗਰੀ ਤੇ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਡੋਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਿਆ, ਗੁਰੂ ਆ ਕੇ ਕਿੱਥੋਂ ਕਰ ਦਏਗਾ। ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ-

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਆਈਆ

ਸਬਦਿ ਨ ਲਾਗੋ ਭਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੫੯੧

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾ ਲੱਗਿਆ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਪਰਤੀਤ ਨਾ ਆਈ। ਨਾਸਤਕ ਜਿਹੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਕੀ ਸੁਖ ਭਾਲਦੇ?

ਓਸ ਨੋ ਸੁਖੁ ਨ ਉਪਜੈ ਭਾਵੈ ਸਉ ਗੇੜਾ ਆਵਉ ਜਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੫੯੧

ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਰੁਮਾਲੇ ਚਾੜ੍ਹੀ ਜਾਓ, ਜਿੰਨਾਂ

ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਚੌਰ ਕਰੀ ਜਾਓ, ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਮੱਥੇ ਟੇਕੀ ਜਾਓ, ਪਿਆਰਿਆ! ਨਹੀਂ ਪਰਤੀਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤੇਰਾ ਸਬੰਧ ਜੁੜਨਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ। ਪਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਲੇ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪੱਥ ਪਰਦਰਸ਼ਨ ਹਾਸਿਲ ਕਰਕੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ 'ਚ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਥੇ ਹੀ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਛੱਜੂ ਸੀ, ਭਾਈ ਛੱਜੂ ਜੀ, ਉਹਦਾ ਵਣਜ ਵਪਾਰ ਬੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਪੈਸੇ ਵਿਚ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ਆਪ ਦੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤਕ ਖੁਸ਼ਬੂ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਲੋਕ ਅਮਾਨਤਾਂ ਰੱਖ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਇਕ ਕੋਈ ਜਮਾਲ ਨਾਮ ਦਾ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਫੌਜ ਨੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਲ ਜਾਣੈ, ਸਾਰੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਓ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਸਵਾ ਕੁ ਸੌ ਮੋਹਰ ਸੋਨੇ ਦੀ ਸੀ। ਦੇਖਿਆ ਉਸ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਚੋਰ ਲੈ ਜਾਣਗੇ। ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਛੱਜੂ ਜੀ ਕੋਲ ਰੱਖ ਜਾਵਾਂ। ਖੈਰ, ਬਟੂਆ ਲਿਆਇਆ ਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਗਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਲੜਾਈ 'ਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਆਹ ਮੇਰੀ ਅਮਾਨਤ ਰੱਖ ਲਓ। ਜੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜੀਉਂਦਾ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿਓ। ਜੇ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਇਹ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਦਿਓ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿਓ ਇਹ ਧਨ ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰੱਖ ਜਾ ਭਾਈ, ਬੰਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੀ। ਭਾਈ ਛੱਜੂ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਇਕ ਪੇਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਜਮਾਲ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਇਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੰਗਿਆ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਬਟੂਆ ਦਿਓ ਮੋਹਰਾਂ ਵਾਲਾ?

ਬਿਲਕੁਲ ਦਿਮਾਗ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਭਾਈ ਛੱਜੂ ਜੀ ਦੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਦੋਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ। ਮੁਨੀਮਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰ ਅਮਾਨਤਾਂ ਵਾਲਾ ਲਿਆਓ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਟੋਲ੍ਹੇ ਸਾਰੇ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਟੋਲ੍ਹਿਆ

ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇੱਥੇ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਗਿਆ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਮਾਨਤ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਲਿਖ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਰਜਿਸਟਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਅਖੀਰ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਥੋੜ੍ਹਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਛੱਜੂ ਜੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਠਾਣ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਹੇ, ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਛੱਜੂ ਜੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋਣ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਉਹਦਾ ਪੈਸਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇ ਕੇ ਗਿਆਂ। ਸੋ ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕਈ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਪਾਸ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਭਾਈ ਛੱਜੂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਦੇ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਦੇ ਵੀ ਪਰਾਈ ਅਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ, ਦੱਬਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸੀ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਬੜਾ ਅਮੀਰ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਹੁਤ ਚੱਲੇ। ਭਾਈ ਤਾਰਾ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੋਇਆ, ਉਥੇ ਡਾਕਾ ਪਿਆ। ਕੋਤਵਾਲ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਰਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਇਹਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਝੂਠੇ ਗਵਾਹ, ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ। ਨਵਾਬ ਦੇ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਿਆ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨਾ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਹੈ ਇਹਨੇ ਡਾਕਾ ਕੀ ਮਾਰਨੈ ਫੇਰ ਦੂਸਰਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਇਹ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ 80 ਗਵਾਹੀਆਂ ਇੰਕੁਆਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਤੀਆਂ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪੜਵਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਿਉਂ

ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ! ਠੀਕ ਹੈ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੈਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿੱਖ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਿੱਖ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਔਗੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਇਹ ਝੂਠ ਬੋਲਣ, ਨਾ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਵਲ ਵੇਖਣ, ਨਾ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ। ਨਾ ਇਹ ਕਦੇ ਝੂਠੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇਣ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਾਲ ਖੋਹਣ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹੈ ਕਿ -

ਦਮੜਾ ਤਿਸੀਕਾ ਜੋ ਖਰਚੈ ਅਰ ਖਾਇ॥

ਦੇਵੈ ਦਿਲਾਵੈ ਰਜਾਵੈ ਖੁਦਾਇ॥

ਹੋਤਾ ਨ ਰਾਖੈ ਅਕੇਲਾ ਨ ਖਾਇ॥

ਤਹਕੀਕ ਦਿਲਦਾਨੀ ਵਹੀ ਭਿਸਤ ਜਾਇ॥ ਨਸੀਹਤਨਾਮਾ

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਗੱਲ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ। ਏਧਰ ਜਾਂ ਓਧਰ, ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ। ਜਦੋਂ 80 ਗਵਾਹੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਤਾਰੇ! ਤੇਰੀ ਵੀ ਕੋਈ ਗਵਾਹੀ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਗਵਾਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੀ ਗਵਾਹੀ ਸੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸੱਚ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਕੁਛ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਕਹਾਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਗਵਾਹੀ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਕੋਤਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਮਗਰ ਪੈ ਜਾਣਗੇ। ਕਿਹਦੇ 'ਚ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਕਿ ਕੋਤਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੂਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਹਾਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ, ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੈਂਕੜੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਲਿਆ ਦੇਨਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਾ ਕਿਸੇ 'ਚ ਦਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਬੋਲ ਸਕੇ। ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਬਹੁਤ ਕੀਮਤ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਾਤ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਬਾਕੀ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਜੋ ਕੁਛ ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ 'ਚ ਲਿਖਿਆ

ਹੋਵੇਗਾ। ਵਰਤ ਹੀ ਜਾਣੈ ਭਾਣਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਤਾਰੇ! ਅਸੀਂ 15 ਦਿਨ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਮੋਹਲਤ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਨ ਬਣਾ ਲੈ ਕੋਈ ਗਵਾਹੀ ਟੋਲੋ ਲੈ ਤੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ-ਦੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਚੰਗਾ ਤੁਹਾਡੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ, 15 ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਤਰੀਕ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਇਹ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਹੈ ਕੋਈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋ ਮੇਰੇ, ਹੋਰ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ। 15ਵੇਂ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਪੇਸ਼ੀ ਹੋਈ।

ਨਵਾਬ ਦੇ ਕੋਲ ਫਾਈਲ ਆ ਗਈ। ਕਾਜ਼ੀ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਤਵਾਲ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ। ਫੈਸਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਜਦੋਂ ਇਹਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਗਵਾਹ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਹ ਆਪ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਤਾਰੇ! ਦੇਖ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਗੱਡ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਚ ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪੜਵਾ ਦੇਈਏ। ਦੇਖ ਲੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਬਣਦੇ ਗਵਾਹ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਲੈ ਆ। ਮੈਂ ਸੁਣਾਂਗਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗਵਾਹ ਤਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ ਹੋਰ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ ਨੂੰ ਆਂਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਲਮ ਚੁੱਕ ਲਈ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆ ਸਜਾ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਂਢਣੀ ਸਵਾਰ ਉਤਰਿਆ, ਉਤਰ ਕੇ ਆ ਕੇ ਉਹ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ, ਸਲੂਟ ਕਰਿਆ ਉਸਨੇ, ਸਿਜਦਾ ਕਰਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ, ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਪਰਵਾਨਾ ਦਿਤੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਇਕ ਦਮ ਜਾਈਂ, ਕੋਈ ਬੇਗੁਨਾਹ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ।

ਨਵਾਬ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਤਾਰਾ ਡਾਕੂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੀ ਮੁਲਤਾਨ ਚੋਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਵੀ ਸਮਾਨ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਇਥੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਫੜਿਆ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੇਅੰਤ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵੀ ਭੁਗਤ ਗਈਆਂ। ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਹ ਬਾਤ ਜੋ ਮੈਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ

ਤੁਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਲਓ।

ਨਵਾਬ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰੋ ਉਹਨੂੰ। ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਿਆ, ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਹਾਂ ਮੈਂ ਚੋਰੀ ਕਰੀ ਸੀ। ਕੋਤਵਾਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਬੇਗੁਨਾਹ ਬੰਦਾ ਫਸਾ ਦਿਤਾ ਸੀ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹਜ਼ੂਰ! ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਬੇਗੁਨਾਹ ਮਰ ਹੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਤਾਂ 80 ਗਵਾਹੀਆਂ ਭੁਗਤਾ ਦਿਤੀਆਂ ਇਹਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿੱਖ ਕਦੇ ਵੀ ਐਸਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਕਾਜ਼ੀ ਨੂਰਦੀਨ ਆਇਆ ਸੀ ਇਥੇ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ। ਉਹਨੇ ਜੰਗ ਦੇਖੀ। ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਜੋ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਸਗ' ਨਾ ਕਹੋ, 'ਸਗ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੁੱਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ 'ਚ ਬੜੇ ਗੁਣ ਨੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸ਼ਸਤਰ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਲੜਦੇ-ਲੜਦੇ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲਵੇ ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰ ਹੋਵੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਂਦੇ, ਬੁੱਢੇ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਂਦੇ, ਔਰਤ 'ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਂਦੇ, ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਬੰਦੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਂਦੇ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਕੁਛ ਕਲਾਮ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਦੇਖਿ ਪਰਾਈਆ ਚੰਗੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਜਾਣੇ।

ਦੂਸਰੀ ਔਰਤ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਵਾਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਗੱਲ ਗਲਤ ਹੈ, ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਤੇ ਏਧਰ ਜੋ ਨਵਾਬ ਹੈ ਲਾਹੌਰ ਵਾਲਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਕਿ ਭਾਈ ਛੱਜੂ ਨੇ ਅਮਾਨਤ ਦੱਬ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਦੇ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਮਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਕੇ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਫੈਸਲਾ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਚੰਗਾ, ਪਰਸੋਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੜਾਹੀ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਤੇਲ ਉਬਾਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਦੋ ਰੁਪਏ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਉਬਲਦੇ ਤੇਲ

ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣੇ ਨੇ। ਜਿਹਦਾ ਹੱਥ ਸੜ ਗਿਆ, ਉਹ ਝੂਠਾ, ਜਿਹਦਾ ਹੱਥ ਨਾ ਸੜਿਆ, ਉਹ ਸੱਚਾ।

ਉਹ ਸੱਚਾ ਸੀ ਜਮਾਲ। ਭਾਈ ਛੱਜੂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜਦ ਕਿਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਗਲ ਗਲਤ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਾਣ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਰਖਦਾ ਅਮਾਨਤ। ਹੋ ਸਕਦੇ ਇਹਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਦੇਵੇਂ ਸੱਚੇ ਸੀ।

ਸਾਰੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਸੂਫੀ ਆ ਗਏ, ਹਿੰਦੂ ਸੰਤ ਸਾਰੇ ਆ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਆ ਗਏ, ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਦੂਰ ਘੇਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਖੋ। ਕੁਦਰਤ ਕੀ ਇਨਸਾਫ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਐਨੇ ਵਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੋ। ਏਧਰ ਭਾਈ ਛੱਜੂ ਜੀ, ਆਪਣੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਆਪ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਂ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਮੈਂ ਝੂਠਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ। ਜੇ ਮੈਂ ਸੱਚਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ ਤੇ ਇਸ ਇਮਤਿਹਾਨ 'ਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾ ਦਿਓ।

*ਧਾਰਨਾ - ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਢੇਰੀਆਂ ਢਾਹ ਕੇ,
ਤੇਰੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਮਾਲਕਾ।*

*ਅਵਰ ਓਟ ਮੈ ਸਗਲੀ ਦੇਖੀ
ਇਕ ਤੇਰੀ ਓਟ ਰਹਾਈਐ ॥*

ਅੰਗ- ੬੨੪

ਇਕ ਚਿੱਤ, ਇਕ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ। ਓਧਰ ਉਹਨੇ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਕੜਾਹੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਓ। ਵੱਡੀ ਕੜਾਹੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਆ ਗਏ। ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਏਧਰੋਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਕ ਉਧਰੋਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢੇ ਬਾਹਰ। ਜਿਸ ਦਾ ਹੱਥ ਜਲ ਜਾਏਗਾ ਉਹ ਝੂਠਾ, ਜਿਸਦਾ ਹੱਥ ਨਾ ਜਲਿਆ ਉਹ ਸੱਚਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ, ਭਾਈ ਛੱਜੂ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਤੇ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਠੰਢੇ ਬਰਫ ਵਰਗੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਕੱਢ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਓਧਰ ਉਹਨੇ ਹੱਥ ਪਾਇਆ, ਇਕ ਦਮ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਸਾਰ ਚੀਕ ਮਾਰੀ। ਹੱਥ 'ਤੇ ਛਾਲੇ ਪੈ ਗਏ ਮਾਸ ਜਲ ਗਿਆ। ਉੱਚੀ ਦੇ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, ਓ ਖੁਦਾ! ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਮਾੜਾ ਕਰਿਆ। ਤੂੰ ਸੱਚੇ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਝੂਠੇ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸੱਚਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ, ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ

ਕਰਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਨਾ ਸੁਣੀ ਗਈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਖੁਦਾ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਪੱਖਵਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੜੀ ਇੱਜ਼ਤ ਹੋਈ ਭਾਈ ਛੱਜੂ ਦੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਬੇਅੰਤ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਵੇਰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਐ ਮਿੱਟੀ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਦੈ, ਭਾਈ ਦੇਖੇ, ਤੇਰੀ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਰਹਿ ਗਈ। ਇਕ ਚੁਟਕੀ ਭਰਦੈ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੈ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਅਖੀਰ ਚਾਰ ਦਿਨ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਚੈਕਿੰਗ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਇਕ ਥਾਂ ਸਾਧਾਰਣ ਜਿਹੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਉਹਦਾ ਪਰਸ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਗਿਣਿਆ ਤਾਂ 125 ਮੋਹਰ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਾਏ-ਹਾਏ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਐ। ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੈ ਇਹ ਕਿ ਭਾਈ ਜਮਾਲ! ਭਾਈ ਜਮਾਲ! ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਿਆ, ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਜਮਾਲ! ਆਹ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਤੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਬਟੂਆ ਸੀ, ਇਹ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਰੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਸਫਾਈ ਕਰੀ ਹੈ, ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਸਫੇਦੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ, ਸਮਾਨ ਸਾਰਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਇਹ ਆਪਣਾ ਸਾਂਭ।

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਛੱਜੂ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਸਾਂਭਣੈ? ਜਦੋਂ ਖੁਦਾ ਨੇ ਹੀ ਤੇਰਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਸਾਂਭਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਹੈ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਚੱਲ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਆ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਇਕ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਨੇ?

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਜਮਾਲ! ਰੱਬ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਓਹੀ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਕਿਉਂ ਜਲਿਆ? ਤੇ ਇਹਦਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਲਿਆ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਜਮਾਲ! ਇਹਦਾ ਹੱਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ,

ਦੇਗ ਸੁੱਖੀ, ਗੁਰੂ ਇਹਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬੰਦੇ ਦੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਨੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਜੇ ਇਹ ਬੇਈਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਦੇਣ ਜਾਂਦਾ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਰੱਖ ਹੀ ਲੈਣਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਇਹਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਭੁੱਲੇ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇਗਾ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦੈ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਕੀਹਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਤੈ ਤੈਨੂੰ? ਦੇ ਸਕਿੰਟ ਇਕ ਪੀਰ ਦੀ, ਦੂਜੇ ਸਕਿੰਟ ਦੂਜੇ ਦੀ, ਤੀਜੇ ਦੀ, ਚੌਥੇ, ਪੰਜਵੇਂ ਦੀ, ਛੇਵੇਂ ਦੀ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਟਿਕਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ। ਤੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੱਝ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਾ ਕਰੀ। ਤੇਲ ਨੇ ਤਾਂ ਜਾਲਣਾ ਹੀ ਜਾਲਣੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੁਪਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਪਰਤੀਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਤਹਿ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ-

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੩

ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਰਤੀਤ ਆ ਗਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਉੱਚੀ ਹੋ ਗਈ। ਛੋਟੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਪੂਜਦੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਰਤੀਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ -

ਪਰਤੀਤਿ ਹੀਐ ਆਈ ਜਿਨ ਜਨ ਕੈ

ਤਿਨੁ ਕਉ ਪਦਵੀ ਉਚ ਭਈ ॥

ਤਜਿ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਲੋਭੁ ਅਰੁ ਲਾਲਚੁ

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਬ੍ਰਿਥਾ ਗਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦੨

ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਪਰਤੀਤ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਪਦਵੀ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਫਲ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੈ। ਭਰੋਸੇ ਤੋਂ ਹੀਣਾ, ਜਿੰਨਾ ਜੀਅ ਕਰਦੈ, ਪਾਠ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਕਿੰਨੇ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਲੇਖੇ 'ਚ ਪੈਂਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਪਰਤੀਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਰਤੀਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਪਰ ਕੋਈ ਮੰਨਦੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ? ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦੈ। ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜ਼ੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥

ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੋ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ ॥

ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਜੋ ਨਿਮਖ ਮਹਿ ਸੋ ਅਲਪ ਸੁਖੁ ਭਨੀਐ ॥

ਰਹਾਉ ॥

ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਅਪਿਆਉ ਦੇਇ ਕਛੁ ਉਨ ਨ ਹੋਈ ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸੰਮਾਲਤਾ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੭੭

ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਰਖਦੇ ਨੇ -

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁਣਨ-ਸੁਣਨ
ਦੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਇਕ ਸੁਣਨਾ ਉਹ
ਜਿਹੜਾ ਸੁਣ ਕੇ -

ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ ॥

ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਧਵਲ ਆਕਾਸ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ॥

ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੨

ਇਕ ਸੁਣਨਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ।
ਉਮਰਾਂ ਹੀ ਲੰਘ ਗਈਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਸੁਣਦਿਆਂ-ਸੁਣਦਿਆਂ
ਦੀਆਂ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਹੈ ਕਿ
ਮੈਂ ਦੇ-ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾਂ। ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉੱਠ ਕੇ
ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਦੱਸੇ ਕਿ ਕੀ ਕਿਹੈ? ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ,
ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਣਨ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਡਿਗਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੋਲਿਆਂ
ਵਰਗੀ ਹੈ। ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। 100% ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ
ਸੁਣ ਲੈਂਦੇ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਸਮਝ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ
ਸੁਣਨ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਬੜੀ ਘੱਟ ਹੈ ਤੇ ਅਗਾਂਹਾਂ ਜਿਹੜਾ
ਹੈ, ਉਹ ਉਪਰ-ਉਪਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੈ, ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਕਾਟ
ਕਰਦਾ। ਅੰਦਰ ਕਾਟ ਕਰਦੈ। ਇਕ ਅਣਜਾਣ ਬੱਚਾ
ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ, ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ-ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੈ।
ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਮੰਡਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ
ਕਰਕੇ, ਪਸ਼ੂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ, ਉਹ ਸਮਾਂ ਜਿਸ ਵਕਤ ਰੱਖਿਆ
ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋਏਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ
ਜਾਣਾ ਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਜਲ ਪਾਣੀ ਦੀ
ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਣੇ, ਹੋਰ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਬਰਤਨ
ਵਗੈਰਾ ਧੋਣੇ ਤੇ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼
ਜਿਹੜੇ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ
ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦੈ,
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਦੈ। ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰਿਆਂ
ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਭਗਤੀ ਹੈ ਤੇ
ਨਾਲ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੰਦੇ
ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਸ ਵਕਤ
ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਇਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਦੈ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ,

ਨਾਮਾ ਅੱਧੀ ਦਮੜੀ ਦਾ।

ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ ਲੀਣਾ ॥

ਆਢ ਦਾਮ ਕੇ ਛੀਪਰੇ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ ॥

ਅੰਗ- ੪੮੭

ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਨਾ ਉਹਦਾ ਮਨ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਤਦ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਪਣੀ ਮੈਂ
ਮਿਟ ਗਈ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ।

ਧਾਰਨਾ - ਰੋਮ ਰੋਮ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਦਾ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੯੪੧

ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਰੋਮ 'ਚ (ਥਰਾਹਟ) vibra-
tion ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਚ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਜਦੋਂ advance stages ਉੱਚੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚ
ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ
ਹੈ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਬਾਤ ਹੀ
ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ
ਅਚਰਜ ਨੂੰ ਅਚਰਜ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ
ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਈ ਜਾ ਕੇ ਤੇ
ਝਰਨਾ ਝਰਨ ਲਗ ਗਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ, ਅਨਹਦ ਨਾਦ
ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵੱਜ ਪਏ। ਐਨੀ ਮਸਤੀ ਆਈ ਕਿ ਫੇਰ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇ। ਦਿਨ ਰਾਤ
ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ। ਆਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਅਨੁਭਵ
ਦਾ। ਕੋਈ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ ਆਪ ਨੇ।
ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਵਿਦਿਆ
ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਬਾਹਰੋਂ
ਤਾਂ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ
ਵਿਦਿਆ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅਨੁਭਵ 'ਚੋਂ
ਬਾਹਰ ਆਵੇ। ਦੇਖੋ ਅਨੁਭਵ ਕੋਈ ਅੰਨ੍ਹੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦੀ, ਉਥੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦੈ। ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਦੀ
ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਫਿਲਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿ ਬਾਤ
ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਗਲਤ ਬਾਤ ਉਥੇ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ
ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿ ਦਾ ਮੰਡਲ ਹੈ ਉਹ। ਸਤਿ ਦੇ ਮੰਡਲ
ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿ ਦੇ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ
ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਕਿੰਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤਾਂ ਉਤਲੇ-
ਉਤਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਉਤੇ
ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਝ, ਤਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਆਤਮਕ ਜੀਵੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੈ ਇਹਨਾਂ
ਨੂੰ? ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਬੁੱਧੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਪਦਾਰਥ
(matter) ਹੈ, ਇਹਦੀ ਸੀਮਾ ਹੈ, ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ
ਇਹ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜਿੰਨਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ
ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ

ਪਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੁੱਧ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ, ਬੁੱਧ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਆਤਮਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦੈ। ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੈ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ
ਬੁਧਿ ਬਦਲੀ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੯

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

ਅੰਗ- ੮

ਉਸ ਮੰਡਲ 'ਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤੀ। ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਕਾਸ਼ੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਸੀਗਾ। ਕੱਟੜ ਬੰਦੇ ਕਦੇ ਗੱਲ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੰਘਣ ਦੇਣ, ਨਾ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇਣ। ਘੇਰ ਹੁੰਦੈ ਇਕ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪ ਕੈਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੇ ਉੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਖੱਲੂ ਲਹਾ ਦਿਤੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਛ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਛ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੁਛ ਵੀ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਹੰਸ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਖੂਹ ਦੀ ਮੌਣ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਡੱਡੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਹੰਸ ਹਾਂ, ਮਾਣ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿੱਡਾ ਕੁ ਵੱਡਾ ਹੈ ਉਹ? ਕਹਿੰਦਾ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਹੈ ਉਹ।

ਡੱਡੂ ਨੇ ਫਾਲ ਮਾਰੀ, ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਖੂਹ ਦਾ ਟੱਪ ਕੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਐਡਾ ਕੁ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਉਥੋਂ ਫੇਰ ਅਗਾਂਹਾਂ ਮਾਰੀ, ਅੱਧ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਐਡਾ ਕੁ?

ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਉਥੋਂ ਫੇਰ ਮਾਰੀ, ਪੌਣੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਹੰਸ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਅਗਾਂਹਾਂ ਗਿਆ ਮੌਣ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਐਡਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਉਹਨੇ ਖੂਹ ਦੀ ਗੋਲਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਗੇੜਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਸਾਰਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਐਡਾ ਹੋਣੈ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਖੂਹ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਜਾਹ ਓਏ ਝੂਠਿਆ! ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਇਹ ਸੀਮਤ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਓਨਾਂ ਕੁ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਐਨਾ ਕੁ ਹੈ? ਅਗਾਂਹਾਂ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਅਨੁਭਵ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਰਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਆਈ ਜਾਂਦੈ। ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਤਿ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਇਹ ਗੱਲ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਨਠਾ ਦੇਈਏ। ਮੀਟਿੰਗ ਕਰੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਉਲਟੀ ਸਲਾਹ ਕਰੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹਦੇ ਘਰ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭੰਡਾਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਇਕ-ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਮੋਹਰ ਵੀ ਇਕ-ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦੇਣਗੇ, ਨਾਲ ਵਸਤਰ ਵੀ ਦੇਣਗੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਰੀਕ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ। ਸਾਧੂ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਪਹਿਲੀ ਪਾਰਟੀ ਆ ਗਈ। ਆ ਕੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਯੱਗ ਕਿੱਥੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਯੱਗ 'ਚ ਆਏ ਹੋ? ਤਾੜ ਗਏ ਗੱਲ, ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਜੀ, ਆਹ ਚਿੱਠੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ। ਇਹ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ। ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਇਕੱਠ ਹੁਣੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ ਹੋਇਐ ਕਿ ਐਨੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਯੱਗ ਚੱਲੇਗਾ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਮੱਲਕ ਦੇ ਕੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਾਹਰ ਗਏ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਸੁਰਤ ਲੀਨ ਕਰੀ, ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿ ਕੀ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਬੈਠ ਗਏ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੋਈ ਦਾ ਤੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ, ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ, ਸਮਾਨ ਫੜਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਬੇਅੰਤ ਪੱਕੀਆਂ ਪਕਾਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਥੇ ਆਓ। ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ, ਸਭ ਨੂੰ

ਵਸਤਰ ਮਿਲਦੇ ਨੇ, ਸਭ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਧੰਨ ਕਬੀਰ-ਧੰਨ ਕਬੀਰ। ਇਕ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਨਾ ਧਨ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੬੪੯

ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਉਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਾਰਾ ਧਨ, ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਫਲੀ ਕਰ ਦਿਓ।

ਧਾਰਨਾ - ਚਿੱਤ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ,
ਰਾਜਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ।
ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥
ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੇ ਉਦਿਆਨ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ ॥
ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੂਪਹੀਣ ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥
ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥
ਤਿਸ ਕੀ ਯੁਤਿ ਮਨੁ ਉਧਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨਾ ॥

ਅੰਗ-202

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ -

ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ ਅੰਗ- ੫

ਨਾਨਕ ਹੋਰਿ ਪਤਿਸਾਹੀਆ ਕੂੜੀਆ
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ ਅੰਗ- ੧੪੧੩

ਨਾਮ ਰੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦੈ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਦੌਲਤ ਉਹਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਨਚਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਹੀ ਸਾਧੂ ਹੈ ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮੰਗਦਾ। ਕਦੇ ਫੁਰਨਾ ਤਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਉਹ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਉਹਨੂੰ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਾਇਆ ਆਪ ਦੌੜੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ। ਸਗੋਂ ਔਖੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕਿਤੇ ਖਰਚਣਾ ਪੈਣੈ, ਲਾਉਣਾ ਪੈਣੈ।

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ, ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾ ਦਿਓ ਤੇ ਨਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ! ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ। ਰਹਿਣ ਦੇ ਤੂੰ। ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਤਾਰੀਖ ਦਸ ਦਿਤੀ। ਅਸੀਂ 10 ਵਜੇ ਆਵਾਂਗੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਤਿਆਰ ਕਰੀਂ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹੋਣਗੇ। 20 ਸੇਰ ਆਟਾ ਗੁੰਨ

ਲਿਆ। ਡੇਢ-ਦੋ ਸੇਰ ਦਾਲ ਦਰ ਦਿਤੀ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਆ ਰਿਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਬਈ ਅੱਜ ਤਾਂ ਫਸ ਗਏ। ਤਾਲਾ ਲਾਇਆ, ਚਾਬੀ ਲਈ, ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਨੱਠ ਗਏ, ਖਾਲੀ ਕਰ ਗਏ ਘਰ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਆਹੀ ਹੈ, ਹੁਣੇ ਹੀ ਤਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿਧਰੇ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਆਪ ਨੇ ਕਿ ਡਰ ਗਿਆ ਇਹ। ਚਲੇ ਤੋੜੋ ਤਾਲਾ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਦਾ ਕਿਹਾ, ਆਪਾਂ ਛਕਾਵਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਗਏ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ ਭਾਈ, ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਰਾਸ਼ਨ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਟਾ ਗੁੰਨਿਆ ਪਿਆ, ਵੀਹ ਸੇਰ ਹੋਣੈ। ਦਾਲਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚਲੇ ਇਹ ਤਾਂ ਛੱਡੋ, ਕੋਈ ਚੌਲ ਵਗੈਰਾ ਦੇਖੋ। ਚੌਲ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੌਆਂ ਦੀ ਬੋਰੀ ਪਈ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਬਾਸਮਤੀ ਹੀ ਬਣਾ ਲਓ ਫੇਰ। ਕੜਾਹੇ ਲੈ ਆਂਦੇ 'ਤੇ ਜੌਂ ਧਰ ਦਿਤੇ। ਬਣੇ ਜੌਂ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਵਰਤਾ ਕੀ ਰਹੇ ਨੇ ਬਾਸਮਤੀ।

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ ਕੀ ਇਹ ਗੱਲਾਂ? ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਹਨ ਸਾਧੂ, ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ, ਹੈ ਵੀ ਐਸੀਆਂ ਬਾਤਾਂ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਨੇ। ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਨੇ। 'ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ' ਪੁਸਤਕ 'ਚ। 14 ਕਰੋੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਕੀ ਹੈ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ। ਐਸਾ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿ ਇਕ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਿਲਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹ ਬੜਾ ਕਰੂਰ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਸੀ, ਸਖਤ। ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗਿਆ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਜੱਡ ਸਾਧ ਹੈ। ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਡੰਡੇ ਮਾਰੀ ਜਾਊਗਾ, ਇੱਟਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ।

ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣੈ ਉਥੇ। ਚਲੇ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਰਾਹ 'ਚ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ ਆਇਐਂ। ਹੁਣ ਆ ਕੇ ਤੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੈਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਹ, ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆ। ਹੇਠਾਂ ਪਹਾੜ ਦੇ ਲਾਹ ਦਿਤਾ, ਗੰਗਾ ਚਲਦੀ ਸੀ, ਪਾਣੀ ਲੈ ਆਇਆ, ਉਤੇ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਛੁਰੀ ਤਿੱਖੀ ਕਰੀ

ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜਾਹ ਉਥੇ ਬਹਿ ਜਾ, ਇਕ ਮੁਰਦਾ ਆਉਂਦੈ ਰੁੜਦਾ। ਉਹਦਾ ਦੋ ਸੇਰ ਮਾਸ ਕੱਟ ਕੇ ਲਿਆ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਿਲਾਉਣਾ ਵੀ ਹੈ ਕੁਛ, ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਹੋ ਐਡੀ ਦੂਰੋਂ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਐਸਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਉਹ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਬੈਠਾ ਉਡੀਕਦਾ ਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਉਹ ਮੁਰਦਾ ਰੁੜਦਾ-ਰੁੜਦਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹਨੇ ਜਦ ਕੱਟਿਆ। ਕੱਟਦੇ-ਕੱਟਦੇ ਇਹਦੀਆਂ ਦੋ ਉਂਗਲਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਖੂਨ ਚੱਲੀ ਜਾਵੇ। ਹਾਏ-ਹਾਏ ਕਰਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਆਇਆ।

ਹਾਏ-ਹਾਏ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੈਨੂੰ, ਉਰ੍ਹੇ ਆ।

ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾ ਹੱਥ 'ਚ ਲਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਤੇਰੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਖੂਨ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸੀ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿੰਦਾ ਕੱਟ ਇਹਨੂੰ।

ਕੱਟ ਕੇ ਬਰਤਨ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਗ ਜਾਲ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਫਸਾ ਦਿਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਜੇ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹੇਗਾ ਫੇਰ ਦੇਖਾਂਗੇ, ਖਬਰੇ ਅੱਗੇ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਦੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਥੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣੈ, ਗੰਗਾ 'ਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿੰਨ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪੱਤੇ ਲਿਆ। ਪੱਤੇ ਲਿਆਇਆ ਤੋੜ ਕੇ, ਵੱਡੇ ਪੱਤੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਪਾ ਇਹਨਾਂ 'ਚ।

ਫੇਰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਰ, vegetarian (ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ) ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ vegetarian ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਖਲਾਉਣਾ ਕੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੰਡਤ ਪਾਉਣ ਲੱਗਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਰਸਗੁੱਲੇ ਸੀ ਸਾਰੇ ਹੀ। ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਿਸਟਰ ਸਵਾਮੀ! ਤੂੰ ਰਾਹ 'ਚ ਰਸਗੁੱਲੇ

ਮੰਗਦਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਨਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਰਸਗੁੱਲੇ ਬਣਾਏ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਜਾਦੂ (ਹਿਪਨੋਟਾਈਜ਼) ਕਰ ਦਿਤਾ ਇਹਨੇ। ਹੈਗਾ ਮਾਸ ਹੀ, ਪਰ ਲਗਦੇ ਰਸਗੁੱਲੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖਾਏ ਓਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਜੇ ਮੈਂ ਖਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਪੱਲਾ ਭਰ ਕੇ ਆਹ ਵੱਡੇ ਦੇਈਂ ਪਿੰਡ 'ਚ ਜਾ ਕੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਲੈ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਦਵਾਨ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਕਾਲਰ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸੰਤ ਜੀ! ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਥਰਵਣਵੇਦ 'ਚ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਮੇਰੇ ਲੱਗੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਮੁੱਢਲੇ ਤੱਤ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਨੇ। ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਫੁਰਨਾ ਕਰ ਦਿਓ, ਓਹੀ ਚੀਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਜੇ ਤੂੰ ਸਿੱਖਣੀ ਹੈ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਬਚਨ ਸਹਿ ਸੁਭਾਅ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹਿਰਨ ਰਿੱਝਣਾ ਧਰ ਦਿਤਾ। ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਮਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚੰਡ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਵਰਤਾਂਦੇ ਨੇ, ਹਾਰ ਗਏ ਉਹ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਖੀਰ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਮੇਲਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਆਉਂਦੈ। ਇਕ ਪਤੀਲਾ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਿਆ ਕਿਸੇ ਤੋਂ।

ਉਹ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਡਰਦੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਬੰਦੇ ਕਿ ਹੈਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ 'ਚੋਂ, ਸੰਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਚਾਹੇ ਰੋੜੇ ਬਣਾ ਲਓ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਹੋਗੇ ਉਹੀ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਆਹ ਰੋੜੇ ਚੁੱਕ ਲਓ, ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸੋਨਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕ ਸਾਇੰਟੇਫਿਕ ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ। ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ। ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਜੀ ਪਾਸ ਗੁਜਰਵਾਲ ਦਾ ਸੌ ਬੰਦਾ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਲੰਗਰ ਛਕੋ ਤੁਸੀਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣਾਇਐ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ। ਦੇਗ ਛਕੋ ਤੁਸੀਂ। ਉਹ ਪੰਗਤ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ

ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਾਟੇ ਦਾ ਤੇ ਬੰਦਾ 100 ਹੈ। ਇਕ ਬੰਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਜਣਾ ਉਹਦੇ ਨਾਲ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਛੋਟੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਜਾਓ। ਛੋਟਿਆਂ ਕੋਲ ਗਏ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਵੱਡਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਲੰਗਰ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਲਾਂਗਰੀ ਸਿੰਘਾ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ। ਆਹ ਸਾਡਾ ਰੁਮਾਲ ਪਾ ਦੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖੀਂ ਨਾ ਤੇ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਕੱਢੀ ਜਾਈਂ ਜਿੰਨਾਂ ਕੱਢਣੈ।

ਉਹ ਸੌ ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਆਇਆ ਸੀ ਗੁਜਰਵਾਲ ਦਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਜਵਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਛਕ ਹੁੰਦਾ ਹੁਣ। ਰੱਜ ਗਏ, ਅਨੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਡੰਗਰ ਚਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਆਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਭਾਈ, ਤੂੰ ਡੋਲਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ 'ਚ ਵੀ ਕਦੇ ਤੋਟ ਆਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰੁਮਾਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਜਿੰਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਿਆ ਸੀ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ।

ਤਿਚਰੁ ਮੁਲਿ ਨ ਬੁੜੀਦੋ ਜਿਚਰੁ ਆਪਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੬

ਸੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜੋਂ ਧਰ ਦਿਤੇ। ਰਿੱਜਦੇ ਜੋਂ ਨੇ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਬਾਸਮਤੀ। ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੰਗਰ ਚੱਲ ਕੇ 4 ਵੱਜ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦਾ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਨੱਠ ਗਿਆ। ਤੇਰੇ ਘਰ ਤਾਂ ਅਤੁੱਟ ਲੰਗਰ ਚੱਲ ਰਿਹੈ। ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਖਾ ਆਇਆ ਉਥੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁੱਕਣ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਸੇ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਰੂਹਾਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਪਮਾ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਸੁਣੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿੱਥੇ ਹੋ ਰਿਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਯੱਗ ਹੋ ਰਿਹੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਜਾਹ। ਉਥੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਆਪ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਜਾਓ ਵੱਡੇ। ਮੋਹਰਾਂ ਵੀ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਨਾਲ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ।

ਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਲੀਲਾ ਚਲਦੀ ਹੈ ਇਹ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ

ਹੱਥ ਹੀ ਨਾ ਆਵੇ, ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਵਸ ਹੈ -

ਸਭੁ ਕੇ ਤੇਰੇ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ ॥

ਤੂੰ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥ ਅੰਗ- ੯੬੨

ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੁਣਦੇ ਧੰਨਾ। ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸੁਣੀ -

ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥

ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੮

ਸੈਣ ਜੀ ਦੀ ਸੁਣੀ, ਸੈਣ ਜੀ ਦੇ ਘਰ -

ਸੈਨੁ ਨਾਈ ਬੁਤਕਾਰੀਆ ਓਹੁ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸੁਨਿਆ ॥

ਹਿਰਦੇ ਵਸਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਭਗਤਾ ਮਹਿ ਗਨਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੪੮੮

ਤੇ ਵੱਡਾ ਭਗਤ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪ ਸੈਣ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਰਾਣੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ -

ਸੈਣੁ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਜਾਇਕੈ ਆਇਆ ਰਾਣੇ ਨੇ ਰੀਝਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੬

ਉਹਦਾ ਫੋੜਾ ਵੀ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹੱਥ ਕੀ ਲਾਇਆ, ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੱਥ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਫੇਰ ਉਹਦੇ 'ਚ ਰੋਗ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੀ?

ਤੇ ਉਹ ਰਾਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵਸ ਕਰ ਲਿਆ। ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਕਹਿੰਦੇ।

ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਧੰਨੇ ਨੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੌਂਕ ਜਾਗ ਪਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਣਨ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਸੁਣਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ 1% ਜਾਂ 2% ਹੈ, 98% ਅਸੀਂ ਬੰਦ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ -

ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ॥

ਸਬਦੁ ਨ ਸੁਣਈ ਬਹੁ ਰੋਲ ਘਚੋਲਾ ॥ ਅੰਗ- ੩੧੩

ਅੰਦਰ ਸਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਹਰ ਵਕਤ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ, ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਚਲਦੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ, ਆਹ ਸ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਉਹਨੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿੱਤਰ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਦੇਖੀ, ਮੈਂ ਜੇ ਨਾਂ ਵੀ ਜਪਦਾ ਹੋਵਾਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਕ ਧੁਨ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਵਕਤ ਚੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦਾ, ਨਾਮ ਧੁਨ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਹ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਬੇਟਾ! ਤੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਬਲ ਨੇ। ਐਨੀ ਛੇਤੀ ਤੂੰ ਇਸ ਸੁੰਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸੋ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਸਾਡੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲਾ ਖਾਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅਕਲ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਅਕਲ ਖਰਾਬ ਬਹੁਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਕਲ ਨੂੰ ਲੋਕ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਕਲਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਕਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਭੋਲੇ ਪਨ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਬੱਚਾ ਹੈ 100% ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਰਾਹ ਲੱਭ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਹੁਤ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕਥਾ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਚੰਗਾ ਪੁਰਸ਼ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸੀ। ਉਹ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰੋਜ਼ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਨੀ। ਚਾਰ ਦਰਜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ। ਤਿੰਨ ਮੈਲਾਂ ਸਾਡੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਮਲ ਹੈ, ਇਕ ਵਿਖਸ਼ੇਪਤਾ ਹੈ, ਇਕ ਆਵਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ-

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥ ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ
ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥

ਅੰਗ- ੯੯੯

ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ-
ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੧

ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ। ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮੱਤ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਜੋਤ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੂੰ ਤਿੰਨ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੇ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਵਿਚੋਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਤਿੰਨ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ। ਨਾ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਹੈਂ, ਨਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਮਨ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥
ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੦

ਇਹਦੀ ਉਤਲੀ ਜਿਹੜੀ ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੇ, ਉਹ ਨਾ ਕਿਤੇ ਆਉਂਦੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਕਰਮ ਕਰਦੈ, ਸਿਰਫ ਸੱਤਾ ਦਿੰਦੈ। ਸੱਤਾ ਦਿੰਦੈ ਝੂਠੀ ਮੈਂ ਨੂੰ, ਝੂਠੀ ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਕਰਦਾਂ। ਮੈਂ ਆਹ ਕਰਮ ਕਰਿਆ, ਮੈਂ ਐਨਾ ਦਾਨ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਐਨਾ ਭਜਨ ਕਰਦਾਂ, ਮੈਂ ਐਨਾ ਜਾਗਦਾ। ਮੈਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਰਮ। ਫੇਰ ਉਹ ਚੱਕਰ 'ਚ ਘੁੰਮਦੀ ਕਰੋੜਾਂ ਅਰਬਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਹਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਨਿਰੋਲ ਜੋਤ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈਂ -

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਰਾਮ ਕੀ ਅੰਸੁ ॥ ਅੰਗ- ੮੭੧

ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ ਤੂੰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਵਸਦੈ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥

ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ

॥ ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥ ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ

॥ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥

੨ ॥ ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ-

੧੦੩੩

ਜਦੋਂ ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੈ, ਨਾਮ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ -

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਇਹ ਤਾਂ ਖੇਲੁ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹੈ, ਇਥੇ ਦੂਜਾ ਹੈ ਨਹੀਂ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਦੂਜਾ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਭਰਮ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਰਮ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ -

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹਾ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੯੯੯

ਸੋ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਮੰਨੀਏ। ਜੇ ਇਕ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈਏ।

ਇਲਮੋ ਬਸ ਕਰੀ ਹੁਣ ਯਾਰ।

ਇਕੋ ਅਲਫ ਤੈਨੂੰ ਦਰਕਾਰ।

ਬਹੁਤ ਹੈ ਅਲਫ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ।

ਜੇ 'ਉੱਚ' ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਜੰਗਲ ਹੈ, ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ। ਜੇ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹ ਲਓ। ਜਿਹੜੇ ਅਕਲ ਦੇ ਅਕਲੀਏ ਨੇ, ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਭੁਲਾਈਆਂ 'ਚ ਪਾ ਦੇਣਗੇ, ਆਪ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਭੁਲਾ ਦੇਣਗੇ। ਜੇ ਸਤਿ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਇਹਦੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਬੱਚਾ ਹੈ ਧੰਨਾ, ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ 100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂ, ਜੇ ਇਹ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਹੈ ਉਹ ਰੋਜ਼ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਦੀ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦੇ। ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਮਲ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਕਰਮ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵਿਖਸ਼ੇਪਤਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਅੰਤਰੰਗ ਇਕ ਬਹਿਰੰਗ। ਜੇ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ ਪੁੱਛ ਲਓ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਆਵਰਨ ਦਾ ਪੜਦਾ ਹੈ, ਅਗਿਆਨ, ਭੁੱਲ ਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਢੁਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੫

ਸਾਧਨਾ ਸੰਪੰਨ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪੇ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ 'ਚ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਹਦੇ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਭਰਮ ਦਾ ਪੜਦਾ ਟੁੱਟਦੇ। ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਭਰਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਉਹ ਆਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ-

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੭

ਸੋ ਫੇਰ ਰਹਿ ਕੀ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਹ ਚੌਥਾ ਦਰਜਾ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦਰਜਾ-ਬ-ਦਰਜਾ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਨੀਂ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਉਪਰਲੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ।

ਸੋ ਇਹ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ,

ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ। ਕੱਪੜਾ ਵਿਛਾ ਲੈਂਦੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁੱਧ ਲਿਆਉਂਦੇ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਦੁੱਧ ਵੀ ਪਿਲਾਉਂਦੇ। ਤਿਲਕ ਲਾਉਂਦੇ ਤੇ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਰੋਜ਼ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਕੀ ਕਰਦੇ ਇਹ। ਅੱਜ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਪੁੱਛ ਲਵਾਂ। ਸੋ ਸੰਗਦਾ-ਸੰਗਦਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ।

ਬਾਮੁਣੁ ਪੂਜੈ ਦੇਵਤੇ ਧੰਨਾ ਗਉ ਚਰਾਵਣ ਆਵੈ।

ਧੰਨੈ ਡਿਠਾ ਚਲਿਤੁ ਏਹੁ ਪੁਛੈ ਬਾਮੁਣੁ ਆਖਿ ਸੁਣਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੧

ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝ ਆਉਣੀਆਂ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸਮਾਂ ਖਰਾਬ ਨਾ ਕਰ।

ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ, ਦਾਦਾ ਜੀ! ਇਹ ਕੀ ਦਿੰਦੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨਿਆ! ਦੇਣ ਲੈਣ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਮੰਗ ਲੈ ਇਸ ਤੋਂ, ਜੋ ਚੀਜ਼ ਮੰਗ ਲੈ ਓਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਮੰਗੇ ਉਹ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੇਵ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਰਸਾਇਣ ਜੀ,

ਜੋ ਜੋ ਮਾਂਗੈ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵੈ।

ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਹਿ

ਸੇਵਿ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਰਸਾਇਣ ॥

ਅੰਗ - ੭੧੪

ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਜੋ ਇਛੈ ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੧

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦਾਦਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਵੀ ਭਜਨ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂ ਤੇ ਇਕ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਦਿਓ -

ਧੰਨਾ ਕਰਦਾ ਜੋਦੜੀ ਮੈ ਭਿ ਦੇਹ ਇਕ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੧

ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਉਂਦੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨਿਆ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਨਿਯਮ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਥੇ ਮਿਲੇ ਨਾ ਸੌਦਾਗਰ ਪੂਰਾ,

ਗੱਠੜੀ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ।

ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲ੍ਹ ॥

ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਧੰਨਿਆਂ! ਬੜੀ ਤੂੰ ਗੱਲ ਉੱਚੀ ਯਾਦ

ਕੀਤੀ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਗਾਹਕ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਦੀ ਗੱਠੜੀ ਖੋਲ੍ਹੋ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੀਰੋ ਨੂੰ ਕੱਚ ਸਮਝ ਲਵੇ -

ਕਬੀਰਾ ਏਕੁ ਅਚੰਭਉ ਦੇਖਿਓ ਹੀਰਾ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ ॥
ਬਨਜਨਹਾਰੇ ਬਾਹਰਾ ਕਉਡੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਬੜੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਬੜੇ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ। ਤੀਸਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਮਿਲ ਗਿਆ ਉਸੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲਗਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੌਲਾ ਰੱਪਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਖੰਡ ਉਹ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਦਿਖਾਵਾ ਉਹ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪੈਸੇ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਨਾ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਈਰਖਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਾ ਕਰੇ, ਚੁਗਲੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾ ਕਰੇ, ਆਸਾ ਤੋਂ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਤੋਂ, ਝੂਠ ਤੋਂ, ਪਾਖੰਡ ਤੋਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਧੰਨਿਆ! ਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਇਹ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗਾਹਕ ਜਦ ਹੁੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਮਰਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵੇ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੨

ਮਰਨਾ ਕੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮਾਰ ਦਿਓ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਜੰਮ ਪਵਾਂਗੇ। ਮਰਨਾ ਇਹ ਕਬੂਲ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ 'ਮੈਂ' ਹੈ ਨਾ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਮਰ ਜਾਏ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਬਾਲ-ਬੱਚੇ, ਮੇਰਾ ਘਰ, ਮੇਰੀ ਜਾਇਦਾਦ। ਜੇ ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਛੱਡ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਾਤ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਗੱਲ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਰਹੀਏ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਵੀ ਦੇਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਥੇ ਇਕ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਦੋ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਥੇ, ਇਕੋ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ 'ਮੈਂ' ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਹੰਗਤਾ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਮਮਤਾ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹੰਗਤਾ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਵੈਰੀ ਮਿੱਤਰ ਨੇ।

ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ ॥

ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੋਊ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੮

ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਛੱਡਣੀਆਂ ਪੈਣੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਅਭਿਆਸ ਮੈਂ ਦਾ ਪੱਕ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ -

ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ

ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੯੧੮

ਤਿੰਨੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੇਚ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ-

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੯

ਇਹੀ ਝਗੜੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ 'ਚ ਲਈ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਣ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਧੰਨੇ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਗਊ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦਾਦਾ ਜੀ! ਇਹ ਗਊ ਤੁਹਾਡੀ ਤੇ ਮੈਂ ਹੀ ਸਾਂਭਿਆ ਕਰੂੰਗਾ। ਦੁੱਧ ਚੋ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਆਇਆ ਕਰੂੰਗਾ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਮੇਰੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਚਲੋ ਹੁਣ ਜੇ ਇਹ ਖਹਿੜੇ ਪਿਆ ਹੋਇਐ -

ਪਥਰੁ ਇਕ ਲਪੇਟਿ ਕਰਿ ਦੇ ਧੰਨੈ ਨੋ ਗੈਲ ਛੁਡਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੧

ਧੰਨਾ ਆ ਗਿਆ, ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਠਾਕੁਰ ਨੋ ਨੁਵਾਲਿਕੈ ਛਾਹਿ ਰੋਟੀ ਲੈ ਭੋਗੁ ਚੜਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੧

ਲੱਸੀ ਲੈ ਲਈ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਲਿਆ ਮਿੱਸਾ, ਮੱਖਣ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਲਿਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਛਕੋ ਮਹਾਰਾਜ। ਪੜਦਾ ਤਾਣ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਰੌਲਾ ਗੌਲਾ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਖੜਕਾ ਨਹੀਂ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਠੰਢੇ ਹੋ ਗਏ। ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਪਕਾ ਲਿਆਇਆ। ਫੇਰ ਠੰਢੇ ਹੋ ਗਏ, ਫੇਰ ਪਕਾ ਲਿਆਇਆ। ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਗਰੀਬ ਦਾ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੇ, ਰੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਬਹੁਤ ਰੋਂਦੇ। ਦਿਨ ਢਲਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਧਰ ਜਿਹੜੇ ਪਸ਼ੂ ਨੇ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਗੇੜੇ ਕੱਢਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੰਨ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ

ਲਓ-

ਧਾਰਨਾ - ਪੈਰੀਂ ਪੈ-ਪੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਨਾਵੇ,
ਹੱਥ ਜੋੜ ਕਰੇ ਮਿੰਨਤਾਂ।

ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰੈ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਪੈ ਬਹੁਤੁ ਮਨਾਵੈ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੧

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ
ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ।

ਹਉਂ ਭੀ ਮੁਹੁ ਨ ਜੁਨਾਲਸਾਂ ਤੂ ਰੁਠਾ ਮੈ ਕਿਹੁ ਨ ਸੁਖਾਵੈ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੧

ਤੂੰ ਰੁੱਸ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ
ਲਗਦੈ ਕਿਤੇ?

ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਪੂਰਾ ਪਿਆਰ ਉਸਦਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਤੇ ਆਉਣਾ ਸੀ? ਉਥੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ
ਗਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਲਿਆ ਬਈ, ਧੰਨਿਆ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ
ਲਈਏ। ਮੈਂ ਵੀ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਧੰਨੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ। ਕਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ
ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀ
ਬਾਤ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਅਨੰਦ ਉਹਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੋਣੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖ ਕੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ।
ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਬੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੀ
ਛੱਡ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਵੀ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿਤਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਧੰਨਿਆ! ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਕੰਮ ਵੀ
ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਚੱਲ ਤੂੰ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਡੰਗਰ ਖੋਲ੍ਹ, ਮੈਂ
ਚਾਰਾ ਵੱਢ ਕੇ ਕੁਤਰਾ ਕਰਦਾਂ। ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਡੰਗਰਾਂ ਨੂੰ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਾਟਰੋ ਉਠਿ ਭਗਤੀ ਲਾਗਾ ॥
ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਤਖਿ ਗੁਸਾਈਆ ਧੰਨਾ ਵਡਭਾਗਾ ॥ ਅੰਗ-
੪੮੮

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਲਗ ਗਿਆ। ਨਾਮ
ਜਪਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ 'ਚ ਆ ਗਿਆ।
ਹੋਇਆ ਕੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਬਈ ਰੱਬ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਿਲਿਆ,
ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਈ ਧੰਨੇ ਦੀ ਆ ਕੇ।

ਗੋਸਾਈ ਪਰਤਖਿ ਹੋਇ ਰੋਟੀ ਖਾਇ ਛਾਹਿ ਮੁਹਿ ਲਾਵੈ।
ਭੋਲਾ ਭਾਉ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੧

ਅਖੀਰ ਜੋ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ
ਚਲਾਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ 1% ਵੀ। ਉਹਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ, ਕਹਿੰਦਾ
ਇਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਜੋ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਦਸ ਦਿਤਾ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਰੇ, ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਬਾਰੇ, ਸੈਣ ਜੀ
ਬਾਰੇ, ਹੋਰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਉਸ ਉਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿੰਤੂ
ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਿ ਖਬਰੇ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ
ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

ਉਹਨੇ ਸੁਣਿਆ। ਜੋ ਸੁਣਿਐ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ
100% ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਸੀ? ਉਹਦੇ
ਅੰਦਰ ਚਲਾਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚਲਾਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਦੇ ਵੀ। ਚਲਾਕ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੀ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਚਤੁਰ ਰਹਿ ਗਏ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਕਰਦੇ,
ਭੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਮਿਲਿਆ।
ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਮਿਲੇ ਰਘੁਰਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੪

ਚਤੁਰਾਈ ਨ ਚਤੁਰਭੁਜੁ ਪਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੪

ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰੀ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾ
ਸਿੱਧੇ ਬੰਦੇ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੂੜ-
ਕੁਬਾੜ ਨਾਲ ਮਗਜ਼ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਤਰਕਾਂ-ਬਤਰਕਾਂ
ਨਾਲ, ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਤੋਂ ਸ਼ਕਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਵੀ ਬਣਾ
ਲਵੇ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰੇ, ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ।

ਜਿਉ ਨਿਗੁਰਾ ਬਹੁ ਬਾਤਾ ਜਾਣੈ
ਓਹੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਹੈ ਭ੍ਰਸਟੀ ॥ ਅੰਗ- ੫੨੮

ਗੱਲਾਂ ਮਾਰ ਲੈ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਨੇ ਲੇਕਿਨ
ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ
ਲੰਘ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਆਪਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ -

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥
ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੩

ਪ੍ਰਤੀਤ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ
ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ,
ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ,
ਉਕਮਨਾਮਾ।

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-33)

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਰੁਤ ਵਿਚ 12 ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਰੀਰਕ ਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ-ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਵੀ ਇਕ ਲੰਮੀ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰੋਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਭੁੱਲ ਕੇ ਗੋਡੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਸਮਾਂ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿਦਕ ਦਿਲੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਿਆਰ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰੋਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਾਣ ਸਹਿ-ਸਹਿ ਕੇ ਘਾਇਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ, ਬਾਹਰ ਇਕਾਂਤ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਇਹ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਾਜਿਆਂ ਉਪਰ ਕੋਈ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਸੰਤ, ਰਾਗੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਭੋਟਾ ਕੀਤੇ ਪੈਸੇ ਵਾਜਿਆਂ ਉਪਰ ਰਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬੇ-ਰਸੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮੁੱਲ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਮੜਿਆਂ ਬਦਲੇ ਦੇ ਕੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ, ਮਾਇਆ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ। ਆਪ ਤਿਆਗੀ ਸਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਡੇਰੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਤਖਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਹੋਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਏ ਸਨ। ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਾਲਜ ਬਣਾ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਬੱਚੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਏ।

ਤੀਸਰੀ ਪਰਾਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਵੀ ਇਛਿਆ ਨਾ ਹੋਣੀ ਪਰ ਉਸ ਪਰਾਲਬਧ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਫੁਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਉਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਘਰ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕੋ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਵੇਂ ਵਸਤਰ, ਬਿਸਤਰਾ, ਬਰਤਨ ਭੇਟ ਕਰਾਂ। ਸੋ ਇਹ ਵੀ ਪਰਾਲਬਧ ਵਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ

- ਕੁਲੀ, ਜੁਲੀ, ਗੁਲੀ। ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਤਕ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਿਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨਾ ਖਾਣ ਦੀ, ਨਾ ਪਹਿਨਣ ਦੀ, ਨਾ ਮਕਾਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਵੀ ਪਰਾਲਬਧ ਵਸ ਕੁਲੀ, ਜੁਲੀ, ਗੁੱਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਉਪਰ ਸ਼ਾਕਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਬਣ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਜੀਵਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਲੰਘਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੇਦਾਂਤ ਵਿਦਿਆ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਉਚ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਪਰ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਦਾ ਲਈ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਆਪ ਪਰਾਲਬਧ ਉਪਰ ਸ਼ਾਕਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਆਪ ਜੀ ਜਪਾਨ ਤੋਂ vegetable ਘੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਿੱਖ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਆਏ। ਆਪ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਖਰੀਦਣੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਲਾਂਟ ਲਾਉਣਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਆਪ ਨੇ vegetable ਘੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ plan (ਸਕੀਮ) ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕੁਝ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਲਾ ਕੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਵੜੇਵਿਆਂ ਵਿਚੋਂ vegetable ਘੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਕਹਿਰਾਂ ਭਰਿਆ ਹੜ੍ਹ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਦਾਸ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ੀ ਪੱਤਰ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਦੇ। ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਲਈ ਉਡੀਕਦੇ ਪਰ ਪਰਾਲਬਧ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਕਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਨਾ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਉਪਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੈਡਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ

ਵੀ ਦਰਿਆ ਨੇ ਸਭ ਰੋੜ੍ਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹਿਤੂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਪਾਸ ਖੜ੍ਹੇ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਪੁਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਪਰ ਇਸ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਜਦੋਂ ਉਚੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ -

**ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਚਰਖਾ ਟੁਟਾ
ਜਿੰਦ ਅਜਾਬੋਂ ਛੁਟੀ।**

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰੀ ਪਰਾਲਬਧ ਐਨੀ ਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਪਰਾਲਬਧ ਮੰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਸਭ ਕੁਝ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭਗਵਾਂ ਭੇਸ ਧਾਰ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਬਣੇ ਹੋਏ, ਦੇਸ਼ ਰਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਪ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਆਪ ਦਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਜੀ ਪਰਾਲਬਧ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਰਾਲਬਧ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ। ਉਹ ਸੈਂਕੜੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੁਜ ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਲੰਗਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨੇ ਛਕਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਨਾ। ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਰਾਜਕ ਹੈਂ, ਹਰ ਜੀਵ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਪਰਾਲਬਧ ਨੂੰ ਭੋਗਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਐਸੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਦੂਰ ਦੇ ਸਫਰ ਤੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਗੱਡੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਸੀ, ਛੋਟੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਰੁਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਅੱਜ ਬਾਰਾਂ ਵਜਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਅੱਜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਕੀ ਬੰਦੋਬਸਤ ਬਣੇਗਾ, ਸਾਰੇ ਪੁਛ ਰਹੇ ਹਨ।” ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ! ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਸੰਭਰ ਹੈ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਾਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

**ਦੀਨਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰੈ
ਨਿਤ ਸੰਤ ਉਬਾਰ ਗਨੀਮਨ ਗਾਰੈ ॥
ਪੱਛ ਪਸੂ ਨਗ ਨਾਗ ਨਰਾਧਪ
ਸਰਬ ਸਮੈ ਸਭ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੈ ॥
ਪੌਖਤ ਹੈ ਜਲ ਮੈ ਥਲ ਮੈ,
ਪਲ ਮੈ ਕਲ ਕੇ ਨਹੀ ਕਰਮ ਬਿਚਾਰੈ ॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਦਇਆ ਨਿਧਿ
ਦੌਖਨ ਦੇਖਤ ਹੈ ਪਰ ਦੇਤ ਨ ਹਾਰੈ ॥**

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਵੱਯੇ

ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਰੋਜੀ ਹੀ ਰਾਜ ਬਿਲੋਕਤ ਰਾਜਕ

ਰੋਖ ਰੂਹਾਨ ਕੀ ਰੋਜੀ ਨ ਟਾਰੈ ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਵੱਯੇ

ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹਨ -

**ਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਅਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ
ਜਮੀਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮਾਨ ਕੋ ਦੇਰੈ।
ਕਾਹੇ ਕੋ ਡੋਲਤ ਹੈ ਤੁਮਰੀ ਸੁਧ
ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਪਦਮਾਪਤਿ ਲੈਰੈ ॥**

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਵੱਯੇ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-

**ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ
ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥
ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ
ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥**

ਅੰਗ - 495

ਅਸੀਂ ਜੋ ਉਦਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਵੀ ਪਰਾਲਬਧ ਵਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੋਰ ਮਾਰ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਹੱਥ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਕਹੁ ਮਾਨੁਖ ਤੇ ਕਿਆ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਰਾਵੈ ॥
ਇਸ ਕੈ ਹਾਥਿ ਹੋਇ ਤਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਲੇਇ ॥
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਰੇਇ ॥
ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਥ ॥
ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਰਬ ਕੋ ਨਾਥ ॥ ਅੰਗ - 277**

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸੋਹਣੀ ਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣੀ, ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਉਦਮ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪਰਾਲਬਧ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰਾਲਬਧ ਉਪਰ ਸ਼ਾਕਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਦਾ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਅਤੇ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੀ ਹਸਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖੰਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਨਾਨਕ ਜੰਤ ਉਪਾਇ ਕੈ ਸੰਮਾਲੇ ਸਭਨਾਹ ॥
ਜਿਨਿ ਕਰਤੈ ਕਰਣਾ ਕੀਆ
ਚਿੰਤਾ ਭਿ ਕਰਣੀ ਤਾਹ ॥
ਸੋ ਕਰਤਾ ਚਿੰਤਾ ਕਰੇ
ਜਿਨਿ ਉਪਾਇਆ ਜਗੁ ॥
ਤਿਸੁ ਜੋਹਾਰੀ ਸੁਅਸਤਿ
ਤਿਸੁ ਤਿਸੁ ਦੀਬਾਣੁ ਅਭਗੁ ॥**

ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਕਿਆ ਟਿਕਾ ਕਿਆ ਤਗੁ ॥

ਅੰਗ - 467

ਸੋ ਇਸ ਉਪਰ ਕਥੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਜੀ ਪਰਾਲਬਧ ਦੀ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬਿਸੰਭਰ ਜੀ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮੇਰਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਰਿਜ਼ਕ ਭੇਜਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਡਾਕ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ ਇਸ ਗੱਡੀ ਦੇ ਖੜ੍ਹਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਡੇਢ ਵਜੇ ਵੱਡੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਰੁਕਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿਥੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇਗਾ? ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਭਗਤ ਜਨੋ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਰਾਲਬਧ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖੋ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਠੀਕ 12 ਵਜੇ ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਭੇਜਣਾ ਹੀ ਹੈ।” ਗੱਡੀ ਚਲਦੀ-ਚਲਦੀ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਪਰ ਰੁਕ ਗਈ ਅਤੇ ਗਾਰਡ ਨੇ ਪਲੇਟ ਫਾਰਮ ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਗੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਉਮੀਦਾਂ ਲਾਈਂ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਅਚਾਨਕ ਉਠੇ ਅਤੇ ਇਸ ਡੱਬੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਇਉਂ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਣਾ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸੀ। ਕੋਈ ਅਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਕੋਈ signal ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਸੇਠ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਓ, ਜੋ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਮਹਾਤਮਾ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੈਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਡੀ ਨੇ ਅੱਗੇ line clear ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਇਸੇ ਸੁੰਨੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਰੇਲ ਦੇ ਕੰਡਕਟਰ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੇਠ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਮਿੰਟ ਹੋਰ ਰੋਕ ਦੇਣਾ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਓ। ਉਸ ਸੇਠ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਇਕਲਵਾਂਜੇ ਜਾ ਕੇ ਦਰੀਆਂ ਵਿਛਾ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਗਤਾਂ ਲਾ ਕੇ ਪੂਰੀਆਂ ਛੋਲੇ, ਮਠਿਆਈ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਥਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਰੋਸ ਦਿਤਾ। ਭੋਜਨ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਗਾਰਡ, ਡਰਾਇਵਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਸੇਠ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਤਾਰ ਭੇਜੀ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੱਡੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁਕਵਾ ਲੈਣਾ? ਇਹ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਰੁਕਣੀ ਸੀ। ਸੇਠ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਕਹੋ ਜਾਂ vision ਕਹੋ, ਉਸ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਗੱਡੀ ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਗੱਡੀ

ਨੇ ਇਸ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਰੁਕ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਕਈ ਸਾਧੂ ਭੁੱਖੇ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ 40-50 ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਸੱਚ ਜਾਣ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਗੱਡੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ। ਅਜੇ ਗੱਡੀ ਆਉਣ ਵਿਚ 15 ਮਿੰਟ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਵੇਂ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਮੀਆਂ ਦੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਗੱਡੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਰੁਕ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੁਕਮ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਡੀ ਨੂੰ 20-25 ਮਿੰਟ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਰੋਕ ਦੇਵੋ ਕਿਉਂਕਿ line clear ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਡੀ slow speed (ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ) ਤੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਦੇ ਪਰਾਲਬਧ ਉਪਰ ਸ਼ਾਕਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੁੱਖੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਾਡੀ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਇਕ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ। 12 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਅੱਜ ਐਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਅੱਜ ਜਿਸ ਉਜਾੜ ਵਿਚੀਂ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਥੇ ਆਪਣੀ ਪਰਾਲਬਧ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣਾ। ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ। ਦੇਖੋ ਅੱਜ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਛਕਣ ਲਈ ਕੀ ਭੇਜਦਾ ਹੈ।” ਜਦੋਂ 12 ਵਜਣ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਕਿ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤੋਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਗਾਗਰ (ਵਲਟੋਹੀ) ਸਿਰ ਤੇ ਚੁਕੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸਾਡੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਰੁਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਬੋਲੀ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਭਾਲ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ ਜਾ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਧ ਪਿਲਾ। ਉਹ ਇਸ ਪਗਡੰਡੀ ਉਪਰ ਹੀ ਪਹਾੜ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਰਾਮ ਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਢੂੰਡ ਨਾ ਕਰਨੀ ਪਈ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਮਿਲ ਗਏ।” ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੁਧ ਪੀਤਾ। ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵਾਚ ਕੇ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਪਰਾਲਬਧ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਪੁਸ਼ਨ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ-

ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਥ ॥

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਰਬ ਕੋ ਨਾਥ ॥

ਅੰਗ - 277

ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਦਮ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਬੰਦਿਆਂ ਪਾਸ ਉਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਾਲਬਧ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ (ਲੇਖਕ) ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਪਣਾਅ ਕੇ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਲਿਖਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵਾਰਤਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਾਰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਭੋਜਨ, ਕੱਪੜਾ, ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਬਿਨਾਂ ਚਿਤਵੇ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਸਵਾ ਲੱਖ ਪਾਠ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਲ-ਬਰਾਲਾ, ਆਵਾਜਾਈ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੀ ਰੌਣਕ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਇਹ ਇਕਾਂਤ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਰੁਖ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਥਾਂ ਆਸਣ ਲਾ ਲਿਆ ਜਿਥੇ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਸੀ। ਆਪ ਇਥੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲਣ ਲੱਗੇ। ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਲਈ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਅਬਾਦੀ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂ। ਆਪ ਜਲ ਪੀ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਪਰ ਇਥੇ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਦਸ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਗਾਤਾਰ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਇਕ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਨਾ ਭੁੱਖ ਵਿਆਪਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਦੁਖ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸੁੱਖ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਸੁਰਤ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ
ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥
ਤਿਥੈ ਉਂਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ
ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - 1414

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨ ਹੋ

ਗਏ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਪਈ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ vision (ਦਿਬੜ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਅਸਾਡਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਭੁੱਖਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚਾਰ ਮੀਲ ਚਲ ਕੇ ਇਕ ਐਸੇ ਮੋੜ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਆਦਮੀ ਘਟ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਵੇਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਜਾਈਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਛਕਾਉਣਾ। ਉਸ ਨੇ ਉਠ ਕੇ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤੇ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਜਿਹੇ ਥਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਲੰਗਰ ਛਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਪਾਂ ਕਿਹੜਾ ਇਥੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੜ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਜੇ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਪਾਠ ਦਾ ਹੀ ਆਵੇਗਾ, ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਲੰਗਰ ਦਾ ਹੀ ਆਵੇਗਾ; ਇਹ ਸਾਧਾਰਣ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵਹਿਮ ਵਿਚ ਨਾ ਪਵੋ। ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਇਸ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ vision (ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਵਿਚ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਨਾ ਜਾਣ। ਅਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਕੇ ਆ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਪਰ ਤਿੰਨ ਕੁ ਮੀਲ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਐਵੇਂ ਵਹਿਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਆ ਕੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਅਬਾਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਹੈ। ਐਸੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਤੀਸਰੀ ਰਾਤ ਫੇਰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਾਹਰ ਵੀ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਉਹ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਗਿਆ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਚਾਰ ਮੀਲ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ ਜਿਥੇ ਪਾਣੀ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾ ਰਿਹਾ, ਟਿਕ ਕੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਖੀਰ ਸਤਵੇਂ ਦਿਨ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਅਤੇ ਗਿੱਲੇ ਵਸਤਰ ਬਦਲੇ। ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਇਕ ਪਰਨਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਤੇ ਆ ਕੇ ਆਪ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਨਯੋਗ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਹੀ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਫੁਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਜਪ ਤਪ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ.ਗੁ.ਰੁ.ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-34)

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ, ਗਿਆਨ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪੱਲੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ - ਇਕ ਤਨ ਹੈ, ਮਨ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਧਨ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਤਸਕਰਣ ਹੈ। ਅੰਤਸਕਰਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਮਨ। ਚਾਰ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਮਨ ਦੇ ਇਕ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰਦੈ ਉਹਨੂੰ ਮਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਜਿਹੜਾ ਉਹਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਰਦੈ ਕਿ ਉਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਜਿਹੜਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੈ ਅੰਦਰ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੁਭਵ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਦੀ, ਖੁਸ਼ੀ ਗਮੀ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਪਛਾਣ ਕਰਦੈ ਉਹ ਚਿੱਤ ਹੈ ਤੇ ਚੌਥਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਹਾਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਤੂੰ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਨਹੀਂ ਹੈਂ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਭਰਮ ਵਸ ਤੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਸਕਰਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ, ਦਿੱਸਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਹੱਥ ਨਾਲ ਛੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਹੈ, ਇਹ ਧਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਆਉਂਦੈ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨੋਂ ਦੇ-ਦੇ, ਜੇ ਕੁਛ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਹ ਦੇ-ਦੇ।

ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਸੋਚ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕੁਛ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਦਿਤੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਮਨ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਨ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਤੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮਨ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬੁੱਧੀ ਬਚੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਦੇ-ਦੇ।

ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤੀ।

ਹੁਣ ਚਿੱਤ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰ ਰਿਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮਨ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹੈ, ਚਿਤਵਨੀ ਕਰ ਰਿਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮਨ, ਤਨ, ਧਨ ਵੀ ਜੇ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਇਹ ਚਿੱਤ ਜਿਹੜਾ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਇਹ ਚਿੱਤ ਵੀ ਦੇ-ਦੇ ਸਾਨੂੰ।

ਉਹ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਕੀ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ?

ਦੇਖ ਰਿਹੈਂ ਨਾ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੇਰਾਪਨ ਤਾਂ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਾ। ਇਹ ਜਿੰਨਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ 'ਮੇਰਾ' ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਚਾਹੇ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਦੇ ਦਿਤਾ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ -

ਜਬ ਲਗੁ ਜਾਨੈ ਮੁਝ ਤੇ ਕਛੁ ਹੋਇ ॥

ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥

ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੮

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਮੈਂ' ਬਚ ਗਿਆ ਨਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੁਣ। 'ਮੇਰੀ' ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਬਚ ਗਈ, ਇਹ ਮੈਂ ਵੀ ਦੇ-ਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜੇ ਕੁਛ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਦੇ-ਦੇ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਨਾ ਹੁਣ ਬੁੱਧੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਮਨ ਫੁਰਨਾ ਕਰਦੈ, ਨਾ ਮੈਂ, ਜਦ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿਤੀ ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਝਗੜਾ ਹੈ 'ਮੈਂ' ਤੇ 'ਮੇਰੀ' ਦਾ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਅਸੀਂ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਐ, ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਦੈ। ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੈ, ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰਦੈ, ਕੁਛ ਵੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਤੇਰਾ ਕੁਛ ਬਣਿਆ। ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਕੂੜ-ਕਬਾੜ ਨਾਲ ਲਈਂ ਫਿਰਦੈਂ। ਅਜੇ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਮਨ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਤੂੰ ਦਿਤਾ ਨਹੀਂ।

ਜਦੋਂ 'ਮੈਂ' ਦੇ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿ ਤੂੰ। ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿ ਤੂੰ। ਜਦੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆ ਗਿਆ, ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਬਰਾਤ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਡਾਕੂਆਂ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਈ, ਛੇਤੀ ਕਰੋ ਮੈਨੂੰ ਫੌਜ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਕੇ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰੋ। ਬੋਲਿਆ ਹੀ ਨਾ, ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਕਹੀ ਗਿਆ ਉਹ। ਅਖੀਰ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਸਾ ਜੜ੍ਹ ਰਾਜਾ ਹੈ ਮੈਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਸਰਾਪ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਸਾ ਜੜ੍ਹ ਤੂੰ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈਂ। ਐਸਾ ਨਿਕੰਮਾ। ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਉਹਨੂੰ

ਬੁਰੇ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਕਹੀ ਗਿਆ। ਪਰ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ।

ਹੁਣ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਦੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੁਛ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਬਚਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਬੋਲਦਾ। ਜਦੋਂ ਕੁਛ ਬਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਕਿਹੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ, ਤਬ ਤੂੰ ਨਾਹੀ।

ਜਿਹੜਾ 'ਹਮ' ਸੀ, 'ਹਮ' ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ 'ਸਤਿ' ਰਹਿ ਗਿਆ ਇਹਦੇ 'ਚ, ਜਿਹੜੀ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੈ ਪਰਛਾਵਾਂ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਕੀ ਹੈ? ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲਹਿਰਾਂ ਟਿਕ ਗਈਆਂ ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸਮੁੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਨਾ।

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੁਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਧਿ

ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ ॥ ੧ ॥

ਮਾਧਵੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਕੁਮੁ ਐਸਾ ॥

ਜੈਸਾ ਮਾਨੀਐ ਹੋਇ ਨ ਤੈਸਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੭

ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਐਸਾ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨ ਜਾਈ ॥

ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੋਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੮੪

ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੈ-

ਪੁਹਪ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ

॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ ਘਟ ਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੯੪

ਫੁੱਲਾਂ 'ਚ ਕੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨੱਕ ਨੂੰ ਪਤੈ, ਹੱਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਅੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ, ਕੰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਫੁੱਲ 'ਚ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਨੱਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ 'ਚ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹਦੇ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਜਿਹਦੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲਾਂ 'ਚ ਸੁਗੰਧੀ ਹੈ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ ਘਟ ਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ ॥' ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੈ। ਫਾਲਤੂ

ਮਾਮਲਾ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਲਈ ਫਿਰਦੈ, ਦੁਖਾਂ 'ਚ ਲਈ ਫਿਰਦੈ, ਇਹਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਕਰਿਆ ਹੋਇਐ।

ਧਾਰਨਾ - ਜੰਮਦਾ ਤੇ ਮਰਦਾ ਹੈ,
ਹਉਮੈ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ।

ਜਿਹੜਾ 'ਮੈਂ' ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਨਾ, ਮੈਂ ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਫਲਾਣੇ ਦਾ ਲੜਕਾ, ਫਲਾਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ, ਇਹਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਜਦੋਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਰਮ ਕਰਦੈ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਕਰਦਾਂ। ਫੇਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਕਰਦਾਂ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਜੀ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ,
ਤਬ ਲਗ ਗਰਭ ਜੋਨ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ।

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੬

ਜਬ ਲਗੁ ਜਾਨੈ ਮੁਝ ਤੇ ਕਛੁ ਹੋਇ ॥

ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥

ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ ॥

ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੋਊ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਧਰਮੁ ਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੮

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੋਹ 'ਚ ਮਗਨ ਹੈ ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਧਰਮਰਾਜ ਸਜਾ ਦੇਵੇਗਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ। ਸੋ ਕਰਮ ਇਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦੈ, ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਿਉਂਕਿ 'ਮੈਂ' ਇਹਦੀ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿਤਾ ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ ਰਿਹੈ, ਜੋ ਕੁਛ ਕਰ ਰਿਹੈ -

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੀਆ ਬਾਤਾ

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਣਾ ਸੁ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੯

ਹੋ ਰਿਹੈ ਸਭ ਕੁਛ, ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਭ ਕੁਛ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਥ ॥

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਰਬ ਕੋ ਨਾਥ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੭

ਹੋ ਤਾਂ ਰਿਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੁੰਦੈ ਪਰ ਇਹ ਵਿਚਾਲੇ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾਂ, ਮੈਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦਾ ਕਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਕਰਮ ਚਿੰਬੜ ਜਾਂਦੈ, ਚੰਗਾ ਵੀ,

ਮਾੜਾ ਵੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਦੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਰਦੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸਭ ਕੁਛ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਆਤਮ ਤੱਤ, ਓਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਤੂੰ ਮੁੱਕ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ, ਤੇਰਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਧਿਆਸ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਣਾ, ਮੈਂ ਆਦਮੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਹਟੇ ਕਿਵੇਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਇਲਾਜ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦੀ। ਇਹ ਨਾ ਦਿਤੀ ਦੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ-ਦੇ ਸਭ ਕੁਛ। ਕਾਹਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਕੋਈ। ਕਰ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਤਜਰਬਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੈ ਦਿਤਾ ਸਭ ਕੁਛ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਏ, ਸਾਧੂ ਇਸ ਤੋਂ ਕਰਮ ਕਰਾ ਦੇਵੇ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਾ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਤਿੰਨ ਦਰਜੇ ਲੰਘਵਾ ਕੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ। ਉਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਰਦਾਂ, ਕਰਾਉਂਦਾ ਸਾਧੂ ਹੁੰਦੈ। ਰੋਲਾ ਇਥੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੱਖ ਉਹਨੂੰ ਚੀਜ਼ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਨਾ ਆਉਣ ਨਾਲ ਭਟਕਦਾ-ਭਟਕਦਾ ਵੀਹ ਵਾਰੀ ਡੇਰਿਆਂ 'ਚ ਜਾਂਦੈ, ਵੀਹ ਵਾਰੀ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਅਨੁਭਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ -

ਕਬਹੂ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਇਹੁ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੮

ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲ ਘੁੰਮਦਾ-ਘੁੰਮਦਾ ਕਦੇ ਇਹਨੂੰ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਸਾਧੂ ਕੌਣ ਹੈ?

ਇਹ ਨੀਸਾਣੀ ਸਾਧ ਕੀ ਜਿਸੁ ਭੇਟਤ ਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੦

ਭੇਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾਧੂ, ਡੇਰੇ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੀ ਪਤਾ ਕੋਈ ਟਰੱਕ ਹੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਖੇਤੀ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਰਾਜਗੱਦੀ 'ਤੇ ਹੋਵੇ, ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਵਾਂਗੂੰ, ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਰਾਉਂਦੈ। ਉਹਦੇ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ-

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ

ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥ ਅੰਗ- ੬੫੧

ਉਹ ਐਨੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ-

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੌ ਵਾਰੀ ਧੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਖੰਨਲੀ,

ਜਿਹੜੀ ਕੋਹਲੂ ਦੀ ਲੀਰ ਹੈ ਇਹ ਚਿੱਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਹ ਹਾਲ ਸਾਡਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਧੋਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਦੂਸਰੀ ਸਾਨੂੰ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾਂ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਛੁਟਣਾ ਤੂੰ, ਉਹ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਅਨੁਭਵ ਜਾਗਣੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣੈ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਸੂਰਜ, ਚੰਦਰਮਾ, ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ। ਨਾ ਤਾਂ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਟਦੈ ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲ, ਇਹ ਅਗਾਂਹਾਂ ਫੇਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦੀ, ਨਾ ਲਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅੰਤਸਕਰਣ ਦੀ ਮੈਲ, ਅਗਿਆਨ ਦੀ, ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਕੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੜਾ ਹੀ ਸੁਖਾਲਾ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਨਮਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਵੇ,

ਧੂੜੀ ਲਾ ਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।

ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਸਾਨੂੰ, ਬਣੀ ਆਹ ਗੱਲ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨ ਲਓ ਤੁਹਾਡੇ ਜਨਮ ਦੀ ਮੈਲ ਤੇ ਕਰਮ ਦੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਏਗੀ।

ਮਾਘਿ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਧੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਚਾਹੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮਨ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਏਂਗਾ -

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ ॥

ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬

ਜਿਹੜੀ ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ, ਇਕ ਜਿਹੜੀ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਉਤਰ ਜਾਏਗੀ। ਕਿਉਂ ਉਤਰ ਜਾਏਗੀ? ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਉਲਟੀ ਮੱਤ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਸਾ ਹੀ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਹੈ ਸਾਰਾ ਮੈਲ ਵਾਲਾ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਗੰਦ-ਮੰਦ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਾ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਛੱਡ ਦੇ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਆਪ ਪਾਸੇ ਹਟ ਜਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਮੈਲ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ 'ਮੈਂ' ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਹੈ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦਾ, ਇਹ ਮਨ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਹਿ ਜਾਂਦੈ। ਮਨ ਸਮੇਤ ਉਤਰ ਜਾਂਦੈ। ਬਾਕੀ ਆਤਮ ਤੱਤ ਰਹਿ ਜਾਂਦੈ। ਲਾਈਨ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ - 'ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ' ਲੇਕਿਨ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਡੂੰਘਾ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਦੇ, ਉਨ੍ਹੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ।

ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੁੰਦੈ ਸੰਤਾਂ ਦਾ,

ਇਹਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਸਰਕਾਉਣਾ ਅੱਗੇ। ਸੰਤ ਸਾਖੀਆਂ ਤਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਰਕ ਜਾਵੇ, ਉਤੇ ਆ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਕਦਮ ਵਧ ਆਵੇ, ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ।

ਸੋ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਤੱਤ ਬੇਤਾ ਉਹ ਹੁੰਦੈ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਕਦੇ ਗਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੰਮ ਫੇਰ ਕਿਵੇਂ ਚਲਦੈ? ਕੰਮ ਤਾਂ ਚਲਦਾ ਹੀ ਚਲਦੈ ਤੇ ਬੇਲਾਗ ਹੁੰਦੈ। ਕੰਮ ਤਾਂ ਹੁਕਮ 'ਚ ਹੋ ਰਿਹੈ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ- ੧

ਸਭ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਉਤੇ -

ਜੈਸੀ ਕਲਮ ਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੭੪

ਇਹ ਕੀ ਕਰ ਲਏਗਾ, ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਹ ਕੁਛ ਵੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਪਿਐ ਇਹਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਦੇ ਮਤੀ ਬਰਜਿ ਬਿਆਸਿ ਪੜਾਇਆ ॥

ਤਿਨਿ ਕਰਿ ਜਗ ਅਠਾਰਹ ਘਾਏ

ਕਿਰਤੁ ਨ ਚਲੈ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੪੪

ਉਹ ਮਿਟ ਗਈ ਕਲਮ ਜਿਹੜੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਮੱਥੇ 'ਤੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹੈ ਜੀਵ। ਜਿਸ ਰਾਹੇ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਇਹਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਹਦਾ ਕਾਂਟਾ ਬਦਲ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਕਾਂਟੇ 'ਤੇ ਬਦਲ ਕੇ ਪਾ ਦਿਤਾ ਉਧਰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣੈ ਇਹਨੇ। ਇਹਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੁਛ ਵੀ। ਇਹ ਖਾਹਮ-ਖਾਹ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚ ਹੈ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਅਰ ਮੈਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਤਮਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਆਸੁ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ॥

ਤਤੁ ਗਿਆਨੁ ਤਿਸੁ ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੫

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ। ਦਿੱਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ ਤੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ। ਬੇਵਸ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਕੁਛ ਹੋ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਨਮ ਤੇ ਕਰਮ ਦੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਤੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਮਾਨ ਹੈ ਨਾ, 'ਮੈਂ' ਤੇ 'ਮੇਰੀ' ਦਾ ਲਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ-

ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਥਾਇ ਪਾਵੈ

ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੬੯

ਉਹ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਵੀ ਖਾ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਬੁਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹਨੇ ਕਹੀਆਂ, ਟੱਸ ਤੇ ਮਸ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਇਕ ਘੰਟਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਰੱਖਿਆ, ਹੁਣ ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਵੇ, ਫੁਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਹਿੱਲੇ। ਹੁਣ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਉਹਨੂੰ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਦਿਸਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਤਮ ਤੱਤ ਹੈ। ਆਤਮ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਤ-ਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੇਖ ਲਿਆ ਇਹਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ ਰਾਜਨ!

ਚੁੱਪ ਹੈ ਹੁਣ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ? -

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੬

ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੇਚ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਫੇਰ ਹੋ ਜਾਂਦੈ ਫੇਰ ਰਾਸ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਪਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ, ਪੜ੍ਹੋ ਫੇਰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੈਨੂੰ ਰੱਖ ਲਓ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ,

ਘਰ ਕੇ ਚੇਰੇ-ਘਰ ਕੇ ਚੇਰੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸਭਾਗਾ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਬਚਨੀ ਹਾਟਿ ਬਿਕਾਨਾ

ਜਿਤੁ ਲਾਇਆ ਤਿਤੁ ਲਾਗਾ ॥

ਅੰਗ- ੯੯੧

ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੈ -

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੪

ਨਹੀਂ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹਦਾ, ਚਾਨਣਾ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਸੰਤੁ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-37)

'ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਐਸੀ ਮਨਮੋਹਮਣੀ ਮੂਰਤ। ਧਿਆਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਨਾਮ ਆਪੇ ਹੀ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ, ਆਹ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਜਿਸਦੇ ਅਸੀਂ ਵਾਸੀ ਹਾਂ -

ਮ੍ਰਿਤ ਮੰਡਲ ਜਗੁ ਸਾਜਿਆ ਜਿਉ ਬਾਲੂ ਘਰ ਬਾਰ ॥
ਅੰਗ- ੮੦੮

ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਆਹੀ ਵੇਖਾਂਗੇ, ਜਿਥੇ ਜਾਨੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਸੋਹਣੀ ਕੋਠੀ ਹੈ -

ਉਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥ ਅੰਗ- ੬੫੯

ਅਸਲ 'ਚ ਸਾਧੂ ਕੋਲ ਜਾਓ, ਸਾਧੂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਚਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ- ੮੬੪

'ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦ ਹੈ' ਇਹ ਹੈ ਆਖਰੀ ਸਟੇਜ, ਸਬਦ ਧੁਨ ਹੈ ਉਹਦਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਹੋਊ।

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥ ਅੰਗ- ੮੭੯

ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਨਾ ਕਥੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਸੁਰਤਿ ਤੇ ਸਬਦਿ ਦਾ ਮਾਰਗ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਕੂੜ ਹੈ -

ਕੂੜੁ ਰਾਜਾ ਕੂੜੁ ਪਰਜਾ ਕੂੜੁ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਕੂੜੁ ਮੰਡਪੁ ਕੂੜੁ ਮਾਤੀ ਕੂੜੁ ਬੈਸਣਹਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਕੂੜਿ ਕੂੜੈ ਨੇਹੁ ਲਗਾ ਵਿਸਰਿਆ ਕਰਤਾਰੁ ॥
ਕਿਸੁ ਨਾਲਿ ਕੀਚੈ ਦੋਸਤੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਚਲਣਹਾਰੁ ॥
ਅੰਗ- ੪੬੮

ਜੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨੇਹੁ ਪਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਸਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੀ ਦੋਸਤੀ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ-

ਮਨਮੁਖ ਸੇਤੀ ਦੋਸਤੀ ਥੋੜੜਿਆ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ॥
ਅੰਗ- ੫੮੭

ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਦੋਸਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਦੋਸਤੀ ਟੁੱਟਦੇ ਦੇਰ ਨਹੀਂ

ਲਗਦੀ -

ਇਸੁ ਪਰੀਤੀ ਤੁਟਦੀ ਵਿਲਮੁ ਨ ਹੋਵਈ
ਇਤੁ ਦੋਸਤੀ ਚਲਨਿ ਵਿਕਾਰ ॥ ਅੰਗ- ੫੮੭

ਸੁਖ ਮੈ ਆਨਿ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ
ਬੈਠਤ ਰਹਤ ਚਹੂ ਦਿਸਿ ਘੋਰੈ ॥
ਬਿਪਤਿ ਪਰੀ ਸਭ ਹੀ ਸੰਗੁ ਛਾਡਿਤ
ਕੋਊ ਨ ਆਵਤ ਨੇਰੈ ॥
ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਬਹੁਤੁ ਹਿਤੁ ਜਾ ਸਿਉ
ਸਦਾ ਰਹਤ ਸੰਗੁ ਲਾਗੀ ॥
ਜਬ ਹੀ ਹੰਸ ਤਜੀ ਇਹ ਕਾਂਇਆ
ਪ੍ਰੇਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਰਿ ਭਾਗੀ ॥ ਅੰਗ- ੬੩੪

ਫੇਰ ਐਸਾ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੁਖ ਦੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਵੇ।

ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ ॥
ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥ ਅੰਗ - ੭੨੯

ਐਸਾ ਸੱਜਣ -

ਇਕੁ ਸਜਣੁ ਸਭਿ ਸਜਣਾ ਇਕੁ ਵੈਰੀ ਸਭਿ ਵਾਦਿ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਦੇਖਾਲਿਆ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਸਭ ਬਾਦਿ ॥
ਅੰਗ- ੯੫੭

ਐਸੇ ਸੱਜਣ ਮਿੱਤਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਾਂ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥
ਅੰਗ- ੨੬੩

ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਾਂ, ਸਾਕਾਰ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਨੇਹੁ ਲੱਗਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਧੀਆਂ ਨਾਲ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲ, ਕੋਠੀਆਂ, ਕਾਰਾਂ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲ, ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ। ਸੁਪਨੇ ਵੀ ਇਹਦੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ -

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੁਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੭੦੭

ਜਿਹਨਾ ਨੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾ ਲਿਆ, ਮੋਹ ਲਾ ਲਿਆ, ਪਿਆਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਮੋਹ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਲਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਿਆ, ਕੀ ਇਸ 'ਚੋਂ ਸੁੱਖ ਨਿਕਲਿਆ? ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਾਸੀ, ਮ੍ਰਿਤ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਾਸੀ, ਮ੍ਰਿਤੂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਂ। ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ? ਉਹ ਹਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ-

ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਿਨ ਕਉ ਕਾਲ ਨ ਖਾਤੇ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੯

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੩

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਧਿਆਨ ਕਰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਨਾਮ ਚਿੰਤ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਐਸੀ ਮਨਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ, ਹੁਣ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਗੁਣ ਆਉਣੇ ਹੀ ਹਨ -

ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥

ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਰਹੇ, ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸੁਗੰਧੀ ਭਰ ਦਿਤੀ। ਕਿੰਨੇ ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਤਨ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਸੁਣ ਕੇ ਵੇਖ ਲਓ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਸੁਣ ਕੇ ਵੇਖ ਲਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਰਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ - 'ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦ ਹੈ' ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਧੁਨਕਾਰ। ਸੁਰਤਿ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਏਗੀ ਜਿਧਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਏਗੀ ਤੇ ਉਥੇ ਫੇਰ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੯

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਥੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ-

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੨

ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ। ਫੇਰ ਇਥੇ ਦੂਸਰਾ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰਹੇ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਉਹ ਭੇਜਦੇ, ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ। ਜੇ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਗਏ, ਜੇ ਸਿੰਧ 'ਚ ਗਏ ਤਾਂ, ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ 1942 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1954 ਤੱਕ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਫੌਜ 'ਚ ਲਾਏ। ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 12 ਸਾਲ ਸਿਵਲ 'ਚ ਲਾ ਦਿਤੇ। 12 ਸਾਲ ਯੂ.ਪੀ ਲਾਏ। ਆਪ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਵੀ 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਬਣਿਆ, ਉਥੇ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣੈ, ਮੇਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੀ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪ ॥

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲ ਅਲੇਪ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਨਿਰਦੋਖ ॥

ਜੈਸੇ ਸੂਰ ਸਰਬ ਕਉ ਸੋਖ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੨

ਇਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਸਦੀ ਹੈ -

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥

ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੫

ਉਹ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਸ 'ਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਤੀਰਥ ਜੋ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਪਉੜੀ ਦਰ ਪਉੜੀ, ਮੰਜਲ ਦਰ ਮੰਜਲ, ਮਜਲੇ ਮਕਸੂਦ ਦੇ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਹੈ ਔਖਾ।

ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ ਕੋ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੬੨੨

ਮਿਸਲ ਫਕੀਰਾਂ ਗਾਖੜੀ ਸੁ ਪਾਈਐ ਪੂਰ ਕਰੰਮਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ, ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬੜੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ -

ਇਕ ਫਕੀਰੀ ਭੇਖ ਦੀ,

ਇਕ ਫਕੀਰੀ ਰੇਖ ਦੀ।

ਇਕ ਫਕੀਰੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਦੇਖਦੀ।

ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਕੀਰੀ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਫਕੀਰੀ ਕਿਹੜੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਘਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਗਧਾ ਵੈਰਾਗ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਉਂਦੈ, ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਵੈਰਾਗ ਹੀ ਗਧਾ ਵੈਰਾਗ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਪੈਸਾ ਹੈ। ਉਹ ਘਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਧਾ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘੁੰਮ ਕੇ ਰੂੜੀਆਂ 'ਤੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਹੀ ਹਿਣਕਦਾ ਹੈ। ਧੋਬੀ ਫੇਰ ਭਾਰ ਲੱਦ ਕੇ ਤੋਰ ਲੈਂਦੈ ਉਹਨੂੰ। ਨਾਲੇ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਸੁਖ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਥਣੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਘਾਹ ਫੂਸ ਪਾ ਕੇ ਉਪਰ, ਥੱਲੇ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਖੜਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਾਲਬੂਤ ਕੀ ਹਸਤਨੀ ਮਨ ਬਉਰਾ ਰੇ
ਚਲਤੁ ਰਚਿਓ ਜਗਦੀਸ ॥
ਕਾਮ ਸੁਆਇ ਗਜ ਬਸਿ ਪਰੇ
ਮਨ ਬਉਰਾ ਰੇ ਅੰਕਸੁ ਸਹਿਓ ਸੀਸ ॥ ਅੰਗ- ੩੩੬

ਹਾਥੀ ਆਉਂਦੇ ਉਹ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਟੋਏ 'ਚ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੇ। ਫੇਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫੇਰ ਘੋੜਾ ਵੈਰਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਘੋੜਾ ਵੈਰਾਗ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਬਹੁਤ ਅਸਥਾਨ ਹਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਦਿਨ ਛੋਟੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ, ਚਾਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਚਾਬੀ ਨਾਲ ਨਾ ਲੈ ਜਾਈਂ। ਇਸ ਬਕਸੇ 'ਚ ਪਾ ਜਾਈਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ 'ਚ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਕਿ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਚਾਬੀ ਨਾਲ ਨਾ ਲੈ ਜਾਈਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਘਰ ਤੋਂ ਰੁੱਸ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨੂੰਹ ਨੇ ਵੇਲਣੇ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਓਹੀ ਨੂੰਹ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਲੋਕ ਮਿਹਣੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਘਰ ਚੱਲੇ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਔਖਾ ਹੈ ਇਥੇ ਰਹਿਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਚਾਬੀ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਘੋੜਾ ਵੈਰਾਗ।

ਇਕ ਹੈ ਤੀਬਰ-ਤਰ-ਤਮ ਬੈਰਾਗ। ਉਹ ਹੈ ਸ਼ੇਰ ਵੈਰਾਗ। 'ਇਕ ਫਕੀਰੀ ਰੇਖ ਦੀ।' ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਵੈਰਾਗ ਐਨਾ ਲਗ ਜਾਣਾ -

ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗ ਨ ਛੁਟਸਿ ਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੩੨੯

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮਾਇਆ ਮੰਡਲ ਹੈ ਇਸ 'ਚੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੀ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਦ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹਦਾਇਤ ਹੈ -

ਆਪੁ ਸਵਾਰਹਿ ਮੈ ਮਿਲਹਿ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਰਹਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੮੨

ਫੇਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਕੋਈ ਬੇਗਾਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਆਈ, ਉਸ ਫਕੀਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੀ ਗਈ। ਆਪ ਨੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਦੀਨ ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ। ਸੁਨਾਮੀ ਆਈ ਉਥੇ ਵੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹ ਬਿਰਦ ਹੈ -

ਇਹ ਲੋਕ ਸੁਖੀਏ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਹਿ ਮੇਲੇ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਇਹ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈ -
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੩
ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਣਨ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ।

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥
ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੂਲਾ
ਜਿਨਿ ਸਗਲੇ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥ ਅੰਗ- ੬੧੦

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ -
ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥
ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥
ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਗ- ੧੪੧੨

ਕਿੱਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖੇਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੇਡ ਕੇ ਵਿਖਾਈ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ। ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਵਾਰੀ ਆਈ, ਅਸਥਾਨ ਬਣੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਯਾਦ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅਸਥਾਨ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ 'ਚ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਪਿਆਰ 'ਚ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ, ਦੇਣਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਲੈਣਾ ਨਹੀਂ। ਚੱਲੇ ਚੱਲੀਏ ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡੀਏ।

'ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ' ਇਹਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਲਓ, ਇਹ ਨਾ ਛੱਡਿਓ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਇਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ -

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਉਹ ਨਿਬਹੇ ਨਾਲੇ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਓੜ ਨਿਭ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦੁੱਧ ਤੇ ਬੁੱਧ ਕਦ ਫਿੱਟ ਜਾਵੇ। ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਦੋਂ ਮਾਇਆ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਭੁੱਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਇਸ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੜਾ ਔਖਾ ਪੈਂਡਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ - ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਚਾ ਸਚੁ ਹੈ ਸਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ - ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 10 ਸਤੰਬਰ)

ਭਾਈ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ

ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਚਾ ਸਚੁ ਹੈ ਸਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਸਚੁ ਪਛਾਣੀਐ ਸਚਿ ਸਹਜਿ ਸਮਾਣੀ॥

ਅੰਗ - ੫੧੫

ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਤਿ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸੱਚ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਿਕ ਅਡੋਲਤਾ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਜਾਗਣਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਮੈਂ-ਮੈਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦਾ, ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦਿਆਂ ਹੀ ਬੀਤਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਵੱਡਿਆਂ ਪੁੰਨਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਬੇਸਮਝ ਲੋਕ ਖਪ-ਖਪ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਚਮੁੱਚ 'ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਕਾਸਿਓ' ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਬਾਹਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਸਤੂਆਂ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਉਣ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਮੌਜੂਦ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ, ਉਹ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਹੈ। ਜੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਏ, ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਚੋਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੈਰਠਿ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਅੰਧਿਆਰੇ ਦੀਪਕੁ ਚਹੀਐ ॥

ਇਕ ਬਸਤੁ ਅਗੋਚਰੁ ਲਹੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੫

ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੋਚਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਦੀ ਪਕੜ

ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਦਿਸਟੁ ਅਗੋਚਰੁ ਪਕੜਿਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ
ਹਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੧੪

ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੈ, ਪਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਵਸਿਆ। ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਚੇਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸੁੱਤੀ ਸੁਰਤ ਹੈ, ਬੇਹੋਸ਼ ਸੁਰਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਗਾਥਾ ਹੈ - ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰਹੀਣ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਖਾਣੇ 'ਤੇ ਸੱਦਿਆ, ਨੇਤਰਹੀਣ ਬੰਦਾ ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਅਕਸਰ ਨੇਤਰਹੀਣ ਬੰਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਟੋਹ-ਟੋਹ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੇਤਰਹੀਣ ਬੰਦਾ ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਘਰ ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਹਰ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਕਾਫੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਦੀਵਾ ਜਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵੀਂ। ਨੇਤਰਹੀਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖ, ਮੈਂ ਦੀਵਾ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀਆਂ। ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਵੇਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਦੂਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਦੂਸਰਾ ਬੰਦਾ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਨਾ ਮਾਰੇ, ਤੇਰੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਦੀਵਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਠੋਕਰ ਤੋਂ ਬਚਿਆਂ ਰਹੇਂਗਾ। ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਨੇਤਰਹੀਣ ਦੀਵਾ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਕੁਝ ਸਫਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਆਉਂਦੇ ਇਕ ਸਾਇਕਲ ਸਵਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਮਾਰੀ, ਦੋਵੇਂ ਡਿੱਗ ਪਏ, ਨੇਤਰਹੀਣ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਓਏ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਦੀਵਾ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।" ਦੀਵਾ ਵੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਡਿੱਗਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਨਾਬ ਮਾਫ ਕਰਨਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਦੀਵਾ ਤਾਂ ਹੈ ਸੀ ਪਰ ਬੁਝਿਆ ਦੀਵਾ; ਕਿਤੇ ਹਵਾ ਨਾਲ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਚੱਲਦਿਆਂ ਹੀ ਦੀਵਾ ਬੁਝ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਬੁਝਿਆ ਦੀਪਕ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਸਫਰ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਬੁਝਿਆ ਦੀਪਕ ਲੈ ਕੇ ਸਫਰ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਚੋਟਾਂ ਹੀ ਖਾਵਾਂਗੇ।" ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਅੱਜ ਬੁਝਿਆ ਦੀਪਕ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਕਰ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਵੀ ਬੁਝਿਆ ਦੀਪਕ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਮਨ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਹਨ, ਪਰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸੁਰਤ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ, ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ, ਮੈਂ-ਮੇਰੀ, ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਸਹੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਥਨ ਹੈ -

ਮੰਨੈ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥
ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥ ਅੰਗ - ੩

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ, ਮਨ ਬੁੱਧੀ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਐਸੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਉਹ ਚੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਣਗੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਰਤ ਦੇ ਬੁਝੇ ਹੋਏ ਦੀਪਕ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪੋਥੀ ਪੁਰਾਣ ਕਮਾਈਐ ॥
ਭਉ ਵਟੀ ਇਤੁ ਤਨਿ ਪਾਈਐ ॥
ਸਚੁ ਬੁਝਣੁ ਆਣਿ ਜਲਾਈਐ ॥ ੨ ॥
ਇਹੁ ਤੇਲੁ ਦੀਵਾ ਇਉ ਜਲੈ ॥
ਕਰਿ ਚਾਨਣੁ ਸਾਹਿਬੁ ਤਉ ਮਿਲੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੫

ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਫੁਰਮਾਨ 'ਪੋਥੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕਾ ਥਾਨ' ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਣਾਈਏ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਭਉ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਵੱਟੀ ਬਣਾਈਏ। ਸੱਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਦਾ ਦੀਵਾ ਜਗਾ ਲਈਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਉਜਾਰੇ ਦੀਪਾ ॥
ਬਿਨਸਿਓ ਅੰਧਕਾਰ ਤਿਹ ਮੰਦਰਿ
ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ ਖੁਲੀ ਅਨੁਪਾ ॥ ਅੰਗ- ੮੨੧

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰੀਏ, ਪਰ ਮਾਤਰ ਬਾਹਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਣਾਈਏ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਸਭੁ ਕੋ ਵੇਖਦਾ ਜੇਤਾ ਜਗਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਡਿਠੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜਿਚਰੁ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਅੰਗ- ੫੯੪

ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਕਿਵੇਂ ਸੰਵਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦੈ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।

ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ

1. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠਣਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਣਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ।

ਝਾਲਾਘੇ ਉਠਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਆਰਾਧਿ ॥
ਕਾਰਾ ਤੁਝੈ ਨ ਬਿਆਪਈ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ ॥
ਅੰਗ- ੨੫੫

ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਕਥਨ ਹੈ -
ਪਰਭਾਤੇ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮਿ ਜਪਿ ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਣ ਧਿਆਇ ॥
ਅੰਗ- ੧੦੯੯

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਹ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੫

2. ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਕੁਝ ਪੈਸਾ ਧਰਮ ਲੇਖੇ ਵੀ ਲਗਾਉਣਾ।

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੪੫

3. ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ।
ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੁਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ ॥
ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ ॥
ਅੰਗ- ੧੪੧

4. ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜੋ ਸਾੜਾ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਾਈ ਤਾਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਇਸ ਪਰਾਈ ਤਾਤ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੯

5. ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਣਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥
ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥
ਅੰਗ- ੭੫੫

6. ਫਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲ ਕੇ ਜੀਵਨ

ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫਿੱਕਾ ਬੋਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥
ਫਿਕੇ ਫਿਕਾ ਸਦੀਐ ਫਿਕੇ ਫਿਕੀ ਸੋਇ ॥
ਫਿਕਾ ਦਰਗਹ ਸਟੀਐ ਮੁਹਿ ਖੁਕਾ ਫਿਕੇ ਪਾਇ ॥
ਫਿਕਾ ਮੁਰਖੁ ਆਖੀਐ ਪਾਣਾ ਲਹੈ ਸਜਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੩

7. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪਰ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ, ਪੁਰਸ਼ ਲਈ, 'ਪਰ ਤ੍ਰਿਆ ਰੂਪ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤਰ' ਅਤੇ ਔਰਤ ਲਈ -

ਜਿਨਾ ਨਾਉ ਸੁਹਾਗਣੀ ਤਿਨਾ ਝਾਕ ਨ ਹੋਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੪

8. ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹਾਂ। ਜਿੱਥੇ ਹੰਕਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ।

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ
ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੫੬੦

9. ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ -
ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸੇਵਾ ਨ ਹੋਵਈ ਤਾ ਮਨੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੫੬੦

10. ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ -

ਬੋਲੀਐ ਸਚੁ ਧਰਮੁ ਝੂਠੁ ਨ ਬੋਲੀਐ ॥
ਜੋ ਗੁਰੁ ਦਸੈ ਵਾਟ ਮੁਰੀਦਾ ਜੋਲੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੮

11. ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਮੋਹ, ਮਮਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਵੈਰਾਗ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੈਰਾਗ ਉਪਰਾਮਤਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮੋਹ ਮਮਤਾ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੈ।

ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਅਰੁ ਪੇਖਨਾ ਐਸੇ ਜਗ ਕਉ ਜਾਨਿ ॥
ਇਨ ਮੈ ਕਛੁ ਸਾਚੇ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਭਗਵਾਨ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੭

12. ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ -

ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਮਤਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਬਰਲੁ ਪਵੈ ਵਿਚਿ ਆਇ ॥
ਆਪਣਾ ਪਰਾਇਆ ਨ ਪਛਾਣਈ ਖਸਮਹੁ ਧਕੇ ਖਾਇ ॥
ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਖਸਮੁ ਵਿਸਰੈ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥
ਝੂਠਾ ਮਦੁ ਮੂਲਿ ਨ ਪੀਚਈ ਜੇ ਕਾ ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੫੫੪

13. ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ

ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਮੇਰੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਹਰ ਬੰਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿ ਜਨੁ ਜਨ ਮਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥
ਏਕਹਿ ਆਪਿ ਨਹੀ ਕਛੁ ਭਰਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੭

14. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜੋਤ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥
ਸੁਤੁ ਏਕੁ ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸ ਜੈਸੇ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ- ੪੮੫

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹੁ ਕਿਸ ਨੋ ਕਹੀਐ ਸਗਲੇ ਜੀਅ ਤੁਮਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੩੮੩

ਅਤੇ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮਾਟੀ ਏਕ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਸਾਜੀ ਸਾਜਨਹਾਰੈ ॥
ਨਾ ਕਛੁ ਪੋਚ ਮਾਟੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਨਾ ਕਛੁ ਪੋਚ ਕੁੰਭਾਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੫੦

ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਨ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਘੜੇ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਕ ਘੜਾ ਵੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਇਕ ਹੋਰ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਤਿੜਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸਾਥੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਇਹ ਤਿੜਕਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਨਿਕੰਮਾ ਹੈ, ਛੱਡ ਇਹ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਣਾ। ਘੜਿਆ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਭੈੜੇ ਮੰਦੇ ਘੜੇ ਛੱਡਦੇ ਗਏ ਤਾਂ ਘੜਿਆਂ ਦੀ ਅੰਤਮ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲਮ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਰਲ ਦੋ ਚਾਕਰ ਘਰ ਘੁਮਿਆਰਾ ਭਾਂਡੇ ਲੈਣ ਜੋ ਆਏ,
ਚਿਬੇ, ਪਿੱਲੇ ਤਿੜਕੇ ਦੱਸਣ ਵੇਖਣ ਜਾਂ ਟਣਕਾਏ।

ਭਾਂਡੇ ਬੋਲੇ ਸ਼ਾਲਾ ਜੀਓ, ਸਾਡੇ ਐਬ ਨਾ ਫੋਲੋ

ਅਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਆਪ ਬਣੇ ਹਾਂ,

ਜਾ ਉਸ ਆਖੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਬਣਾਏ।

ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਇਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਸਭ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਣੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸਾਜਿਆ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਫਰਤ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥
ਸੁਤੁ ਏਕੁ ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸ ਜੈਸੇ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ- ੫੪੮

ਬਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਵਦੇ (ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ 30 ਸਤੰਬਰ 2018)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ

ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਜੋਤਿ-ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤਿ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਤਿ ਹੀ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ, ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੱਗਮੱਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਦੀ ਸਾਖ ਭਰਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥
ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਆਪ 'ਹਰਿ ਜੋਤਿ' ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਸਨ। ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੁਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਭੱਟ ਮਥੁਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਖੁਦ ਹਰਿ ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਸਨ -

ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਕਹਾਯਉ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦੮

ਇਹ ਜੋਤਿ ਦਸ ਜਾਮਿਆਂ ਰਾਹੀਂ 1469 ਈ. ਤੋਂ 1708 ਈ. ਤਕ ਰੂਪਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ, ਗੁਰ-ਕਾਇਆਂ ਬਦਲਦੀ ਰਹੀ, ਰੂਪ ਵਟਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਸਭ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਹੀ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਇੰਜ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਹੀ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਦਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਮਾਰਿਆ ਸਿੱਕਾ ਜਗਤ ਵਿਚ
ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਯਾ॥
ਬਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਵਦੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸਿਰ ਛੁੜ ਫਿਰਾਯਾ॥
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਵਟਾਯਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੪੫

ਇਹੋ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅੱਗੇ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ 'ਹਰਿ-ਜੋਤਿ' ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਦਿਤੀ।

ਲਹਿਣੈ ਪਾਈ ਨਾਨਕੋ ਦੇਣੀ ਅਮਰਦਾਸ ਘਰ ਆਈ॥
ਗੁਰ ਬੈਠਾ ਅਮਰ ਸਰੂਪੁ ਹੋ ਗੁਰਮੁਖ ਪਾਈ ਦਾਤ ਇਲਾਹੀ॥
ਦਾਤਿ ਜੋਤਿ ਖਸਮੇ ਵਡਿਆਈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੧/੪੬

ਮਥੁਰਾ ਭੱਟ ਨੇ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਵੱਯਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ

ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਮੁਹਰ ਛਾਪ ਲਾਈ ਹੈ -

ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਕਹਾਯਉ ॥
ਤਾ ਤੇ ਅੰਗਦੁ ਭਯਉ ਤਤ ਸਿਉ ਤਤੁ ਮਿਲਾਯਉ ॥
ਅੰਗਦਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਅਮਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਥਿਰੁ ਕੀਅਉ ॥
ਅਮਰਦਾਸਿ ਅਮਰਤੁ ਛੁੜੁ ਗੁਰ ਰਾਮਹਿ ਦੀਅਉ ॥
ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਦਰਸਨੁ ਪਰਸਿ
ਕਹਿ ਮਥੁਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਯਣ ॥

ਮੁਰਤਿ ਪੰਚ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨੁ ਪਿਖਰੁ ਨਯਣ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦੮

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੱਤਾ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ-

ਸੋ ਟਿਕਾ ਸੋ ਬੈਹਣਾ ਸੋਈ ਦੀਬਾਣੁ ॥
ਪਿਯੂ ਦਾਦੇ ਜੋਵਿਹਾ ਪੋਤਾ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੯੬੮

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ-ਸਿਮਰਨ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ 'ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ' ਨੂੰ ਜਪਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ-

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ
ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ॥
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ,
ਬਰਤ ਗੋਰ ਮਤੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ॥

ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਅਧੀਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦਸ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚ ਚਲੀ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਤਰਾਧਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਆਦਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਗਏ ਪਰ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਨਾਨਕ' ਪਦ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। 'ਜੋਤਿ' ਅਤੇ 'ਜੁਗਤਿ' ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਵਿਚ ਓਹੋ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਵਾਲੀ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ-

ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ॥

ਅੰਗ- ੯੬੬

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਐਸੀ ਭਾਵਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਲਹਿਣਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ, ਤਨੇ ਮਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਐਸੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਏ।

ਜੀਵਨ

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਦਾ ਜਨਮ 31 ਮਾਰਚ 1504 ਈ. ਨੂੰ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਪਿਤਾ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਰਾਮੋ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਜੀ ਦੇਵੀ-ਪੂਜ ਸਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਵਾਲਾ-ਮੁਖੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਲੋਕ ਸਧਾਰਨ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਦੀ ਦੇਵੀ-ਯਾਤਰਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। 1519 ਈ. ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਬੀਬੀ ਖੀਵੀ ਜੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਘਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਕਿਰਤ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਹਰੀ ਕੇ ਪੱਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਘਰ, ਫੇਰ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ ਪਰ ਦੇਵੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ 1531 ਈ. ਤਕ ਮਤਵਾਤਰ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। 1532 ਈ. ਵਿਚ ਹਾਲੀ ਜੱਥੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਜੀਵਨ-ਪਲਟਾਊ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਨਭੂਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅੰਦਰ ਮਿੱਠੀ ਝਰਨਾਹਟ ਛਿੜ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਇਲਾਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਮੁਗਧ ਆਪ ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਪਾਸ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਾਣੀ ਕਿਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਹੈ?

ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਸਹਿਤ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੰਮੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਇਕ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਸੰਗਤ ਜੁੜਦੀ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਾਪ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਅਤੇ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੰਕਿਆਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਹਿਰਦਾ ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਮ ਜਾਪ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਖੁਦ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਾਗਰ ਹਨ, ਸਭ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਟੁੱਬੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਆਨੰਦਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਸੁਣ ਕਰਦੇ ਗਏ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਠੰਢ ਪੈਂਦੀ ਗਈ

ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਕ ਜਾਗ ਪਈ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਦੇਵੀ-ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਤੋਰ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਲ ਮੁਹਾਰਾਂ ਮੋੜ ਲਈਆਂ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਖੇਤੀ-ਕਰਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਭੇਂਟ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਰਾਹ ਪੁਛਿਆ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਿਬਯ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਛਾਣ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਜਗਿਆਸੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਨਾਲ ਲੈ ਤੁਰੇ, ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਜਾ ਟਿਕਾਇਆ। ਆਪ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਨਾਲ ਹੀ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਘੋੜ-ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਆਏ ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਦ ਪੈਦਲ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਬਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ, ਅਨੰਦਮਈ ਰੰਗ ਬੱਝਦਾ, ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ, ਕੋਈ ਜਾਤ ਪਾਤ, ਰੂਪ ਰੰਗ, ਉਚ ਨੀਚ ਦਾ ਭੇਦ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਸਭ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਸੁਣਦੇ, ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਹੁੰਦੇ। ਝੂਠੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ, ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੁੰਦੀ, ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ, ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੁੰਦੀ। ਜੁੜੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਸਮੁੰਹ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੋਵੇ।

ਐਸੇ ਸਚਖੰਡੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਜਗਿਆਸੂ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮੋਹ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ, ਸਾਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਸੌਂਪਣੇ ਕਰ ਕਰਾ ਕੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆ ਬਿਰਾਜੇ। ਏਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਘੜਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ।

ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ

ਪਾਲਣਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਭਗਤ ਸਨ, ਮਨਮੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸਭ ਅਮਲ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੋ ਨਿਬੜੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਪੈਗਾਮ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਵਰਤਾਰਾ ਸਖ਼ਤੀ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਅਣਸੁਖਾਵਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ।

ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਐਸੀਆਂ ਬਹੁਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਠਿਨ ਤੋਂ ਕਠਿਨ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਵੀ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੇ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਭਰੀ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਤੇ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਸੁਹਣੇ ਕੀਮਤੀ ਬਸਤਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਚਿਕੜ ਨਹੀਂ, ਕੇਸਰ ਹੈ। ਸੀਸ ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਭਰੀ, ਭਾਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਦਰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਲਹਿਣਿਆ! ਰਾਤ ਕਿੰਨੀ ਬੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ, ਜਿੰਨੀ ਬੀਤੀ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਬੀਤੀ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਜੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਲਹਿਣਾ ਜੀ! ਜਾਓ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਕੇ ਸੁਕਾ ਲਿਆਉ ਤਾਂ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਘੁੱਪ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਪੰਡ ਚੁੱਕੀ, ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਰ ਪਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਗ ਲਗਾ ਕੇ 'ਅੰਗਦ ਰੂਪ' ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਦਰ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤਿ ਟਿਕਾ ਗੁਰੂ-ਪਦ ਤੇ ਸਸ਼ੇਭਤ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਵਿਵਰਣ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਸੱਤਾ ਬਲਵੰਡ ਅਤੇ ਭੱਟ ਸਵੱਯਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ -

ਸਹਿ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ ਜੀਵਦੈ ॥ ਅੰਗ- ੯੬੬
ਬਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਵਦੇ ਗੁਰਆਈ ਸਿਰ ਛਤੁ ਫਿਰਾਯਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਤੰਬਰ 1539 ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਸਿੰਘਾਸਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਤੇ ਸੁਘੜਤਾ ਨਾਲ ਨਿਬਾਹਿਆ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਬਾਣੀ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ 1539 ਤੋਂ 1552 ਈ. ਤਕ 13 ਸਾਲ ਗੁਰੂ-ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਰਹੇ। 1532 ਤੋਂ

1539 ਤੱਕ 7 ਸਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਕੀਤੇ। ਆਪ ਜੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਖਮੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸੌਂਪੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਸੰਗ ਨਿਬਾਹਿਆ, ਲੰਗਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਸੰਗਤ ਜੋੜ ਕੇ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਧਰਮਸਾਲ ਦਾ ਵੀ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਅਰੋਗਤਾ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਸੋਧ ਸੁਧਾਈ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਤਾ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜੀਵਨ, ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ 'ਜਨਮ ਸਾਖੀ' ਲਿਖਵਾਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚੇਤੰਨਤਾ ਨਾਲ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਹ ਅਮੋਲਕ ਖਜ਼ਾਨਾ 1552 ਈ. ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਚਲਾਏ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਮਾਨ ਮਰਿਆਦਾ ਨਿਭਾਈ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਸਗੋਂ ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ, ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਇਹ ਸੌਂਪਣਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀ।

ਬਾਣੀ - ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੇਵਲ 62 ਸਲੋਕ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਸਮੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

ਵਾਰ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮ. 4 - 2 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ. 1-12, ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ. 1-14 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਸੋਰਠਿ ਮ. 4-1 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਸੂਹੀ ਮ. 3-11 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ 3 - 7 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਮਾਰੂ ਮ. 3 - 1 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ ਮ. 4 - 9 ਸਲੋਕ, ਵਾਰ ਮਲ੍ਹਾਰ ਮ. 1-5 ਸਲੋਕ, ਕੁੱਲ 62 ਸਲੋਕ।

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਭਗਤੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਨਾਂਹ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਂਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ਉਨਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ਗੁਰੂ ਕੁੰਜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਿਨਾਂ 'ਆਤਮਿਕ-ਘਰ' ਦਾ ਦਰ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹ ਸਕਦਾ -

ਗੁਰੁ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੁ ਨਿਵਲੁ ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ ॥
ਨਾਨਕੁ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮਨ ਕਾ ਤਾਕੁ ਨ ਉਘੜੈ
ਅਵਰ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥਿ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੩੭

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਗਜ਼ਲਾਂ

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਅੰਦਰ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਦੇ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਜੀਵਿਆ। ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਪ ਗੜ੍ਹਚ ਲਬਾਲਬ ਭਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਦੋ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਹਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਕਰਨ ਦਾ ਪੰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ, ਕਥਾਵਾਚਕ, ਵਿਦਵਾਨ, ਸੱਜਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਤੇ ਅਰਥ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਹਥਲੇ ਅੰਕ ਭਾਵ ਸਤੰਬਰ 2018 ਤੋਂ ਅਦਾਰਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ, ਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਛਾਪ ਕੇ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸਭ ਪਾਠਕ ਜਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਸਮਝ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬੜੇਤਰੀ ਕਰ ਵਡਭਾਗੀ ਬਣੋਗੇ। ਇਹ ਅਰਥਾਂ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੀਆਂ।

1.

*ਹਵਾਇ ਬੰਦਗੀ ਆਵਰਦ ਦਰ ਵਜ਼ੁਦ ਮਰਾ,
ਵਗਰਨਾ ਜ਼ੋਕਿ ਚੁਨੀਂ ਆਮਦਨ ਨ ਬੁਦ ਮਰਾ।*

ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੌਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।

*ਖੁਸ਼ ਅਸਤ ਉਮਰ ਕਿਹ ਦਰ ਯਾਦ ਬਿਗੁਜ਼ਰਦ ਵਰਨਾ,
ਚਿ ਹਾਸਲ ਅਸਤ ਅਜ਼ੀਂ ਗੁੰਬਦਿ ਕਬੂਦ ਮਰਾ।*

ਕਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਉਹ ਆਯੂ, ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਲਾ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨੀਲੇ ਗੁੰਬਦ (ਆਸਮਾਨ, ਦੁਨੀਆਂ) ਤੋਂ ਕੀ ਫਾਇਦਾ?

*ਦਰਾਂ ਜ਼ਮਾਂ ਕਿ ਨਿਆਈ ਬ-ਯਾਦ ਮੀ-ਮੀਰਮ
ਬਗੈਰ ਯਾਦਿ ਤੂ ਜੀਂ ਜ਼ੀਸਤਨ ਚਿਹ ਸੂਦ ਮਰਾ।*

ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਬਿਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਿਉਣ ਦਾ ਭਲਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ।

ਫਿਦਾਸਤ ਜਾਨੋ ਦਿਲਿ ਬ-ਖ਼ਾਕਿ ਮਰਦਮਿ ਪਾਕ

ਹਰ ਆਂ ਕਸੇ ਕਿਹ ਬੂ-ਸੁਇ ਤੂ ਰਹਿ ਨਮੂਦ ਮਰਾ।

ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਅਤੇ ਦਿਲ ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾਇਆ।

*ਨਬੂਦ ਹੀਚ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਾ ਜ਼ਿ-ਆਸਮਾਨੋ ਜ਼ਮੀਂ
ਕਿ ਸ਼ੌਕਿ ਰੂਇ ਤੂ ਆਵਰਦ ਦਰ ਸਜੁਦ ਮਰਾ।*

ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਆਸਮਾਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤਕ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਦੀਦਾਰ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿਜਦੇ ਵਿਚ ਡੇਗ ਦਿਤਾ।

*ਬਗੈਰ ਯਾਦਿ ਤੂ ਗੋਯਾ ਨਮੀ ਤਵਾਨਮ ਜ਼ੀਸਤ
ਬਸੂਇ ਦੋਸਤ ਰਹਾਈ ਦਿਹੰਦ ਜੁਦ ਮਰਾ।*

ਐ ਗੋਯਾ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਬਿਨਾਂ ਜਿਉ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸੱਜਨ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਛੋਟੀ ਹੀ ਰਿਹਾਈ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ।

2.

*ਦੀਨੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦਰ ਕਮੰਦਿ ਆਂ ਪਰੀ ਰੁਖ਼ਸਾਰਿ ਮਾ
ਹਰ ਦੋ ਆਲਮ ਕੀਮਤਿ ਯੱਕ ਤਾਰਿ ਮੁਇ ਮਾ।*

ਦੀਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਡੇ ਉਸ ਪਰੀ-ਚਿਹਰਾ ਦੋਸਤ ਦੀ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਜਹਾਨ ਸਾਡੇ ਯਾਰ ਦੇ ਇਕ ਵਾਲ ਦੇ ਮੁੱਲ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

*ਮਾ ਨਮੀ ਆਰੇਮ ਤਾਬਿ ਗਮਜ਼ਾਇ ਮਿਜ਼ਗਾਨਿ ਉ
ਯੱਕ ਨਿਗਾਹਿ ਜਾਂ-ਫਿਜ਼ਾਇਸ਼ ਬਸ ਬਵਦ ਦਰਕਾਰਿ ਮਾ।*

ਅਸੀਂ ਉਸ ਸੱਜਨ ਦੀ ਇਕ ਭੀ ਟੇਢੀ ਨਜ਼ਰ ਦੀ ਤਾਬ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਦੇ, ਉਸ ਦੀ ਇਕੋ ਨਿਗਾਹ, ਜਿਹੜੀ ਉਮਰਾਂ ਵਧਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਬਥੇਰੀ ਹੈ।

*ਗਾਹੇ ਸੂਫੀ ਗਾਹੇ ਜ਼ਾਹਿਦ ਗਹਿ ਕਲੰਦਰ ਮੀ ਸ਼ਵਦ
ਰੰਗਹਾਇ ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਦਾਰਦ ਬੁਤਿ ਅਯਾਰਿ ਮਾ।*

ਕਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੂਫੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕਦੀ ਮਸਤ ਕਲੰਦਰ; ਸਾਡਾ ਚਾਲਕ ਪਿਆਰਾ ਨਾਨਾ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ।

*ਕਦਰਿ ਲਾਅਲਿ ਉ ਬਜ਼ੁਜ਼ ਆਸ਼ਿਕ ਨਾਂ ਦਾਨਦ ਹੀਚ ਕਸ
ਕੀਮਤਿ ਯਾਕੂਤ ਦਾਨਦ ਚਸ਼ਮਿ ਗੋਹਰ ਬਾਰਿ ਮਾ।*

ਉਸ ਦੇ ਲਾਲਾਂ (ਵਰਗੇ ਹੋਠਾਂ) ਦੀ ਭਲਾ ਕਦਰ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਕੌਣ ਜਾਣੇ? ਯਾਕੂਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਾਡੀ ਮੋਤੀ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ।

*ਹਰ ਨਫ਼ਸ ਗੋਗਾ ਬ-ਯਾਦਿ ਨਰਗਿਸ ਮਖ਼ਮੂਰਿ ਉ
ਬਾਦਾਹਾਇ ਸ਼ੌਕ ਮੀ-ਨੌਸ਼ਦ ਦਿਲਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰਿ ਮਾ।*

ਹਰ ਫਿਨ ਤੇ ਹਰ ਪਲ ਗੋਯਾ ਸਾਡਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ

ਦਿਲ, ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਮਸਤ ਨਰਗਸੀ ਅੱਖ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਪੀਂਦਾ ਹੈ।

3.

ਬਦਿਹ ਸਾਕੀ ਮਰ ਯੱਕ ਜਾਮ ਜਾਂ ਰੰਗੀਨੀਇ ਦਿਲਹਾ
ਬਚਸ਼ਮਿ ਪਾਕ-ਬੀਂ ਆਸ਼ਾਂ ਕੁਨਮ ਈ ਜੁਮਲਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹਾ।

ਐ ਸਾਕੀ! ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਸ਼ੇ 'ਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਬਖ਼ਸ਼, ਕਿ ਐ ਉਸ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹੱਲ ਕਰ ਲਵਾਂ।

ਮਰਾ ਦਰ ਮੰਜ਼ਲਿ ਜਾਨਾਂ ਹਮਾ ਐਸ਼ੋ ਹਮਾ ਸ਼ਾਦੀ
ਜਰਸ ਬੇਹੂਦਾ ਮੀ-ਨਾਲਦ ਕੁਜਾ ਬੰਦੇਮ ਮਹਿਮਲ ਹਾ।

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲਿ ਵਲ ਵਧਦਿਆਂ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਡਾਚੀ ਗਲ ਪਈ ਟੱਲੀ ਐਵੇਂ ਪਈ ਵੱਜਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਅਟਕਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ?

ਖੁਦਾ ਹਾਜ਼ਿਰ ਬਵਦ ਦਾਇਮ ਬਬੀਂ ਦੀਦਾਰਿ ਪਾਕਿਸ਼ ਰਾ
ਨਾ ਗਿਰਦਾਬੇ ਦਰੁ ਹਾਇਲ ਨਾ ਦਰਿਆਓ ਨਾ ਸਾਹਿਲ ਹਾ।

ਰੱਬ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦੀਦਾਰੇ ਕਰ। ਨਾ ਕੋਈ ਭੰਵਰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਦਰਿਆ ਜਾਂ ਕੰਢਾ।

ਚਿਰ ਬੇਹੂਦਾ ਮੀਗਰਦੀ ਬ-ਸਹਿਰਾ ਓ ਬ-ਦਸ਼ਤ ਐ ਦਿਲ
ਚੁੰ ਆਂ ਸੁਲਤਾਨਿ ਖੂਬਾਂ ਕਰਦਾ ਅੰਦਰ ਦੀਦਾ ਮੰਜ਼ਲਿ ਹਾ।

ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਪਿਆ ਜੰਗਲਾਂ ਜੂਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਾ-ਮਾਰਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਜਦ ਕਿ ਉਸ ਸੋਹਣਿਆਂ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਨੇ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਚੁ ਗੈਰ ਅਜ਼ ਜ਼ਾਤਿ-ਪਾਕਿਸ਼ ਨੀਸਤ

ਦਰ ਹਰ ਜਾ ਕਿ ਮੀ-ਬੀਨਮ

ਬਗੇ ਗੋਯਾ ਕੁਜਾ ਬਿਗੁਜ਼ਾਰਮ ਈਂ ਦੁਨਿਆ ਓ ਐਹਲਿ ਹਾ।

ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਮੈਂ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਜਦ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਗੋਯਾ, ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸ, ਭਲਾ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਘਰ ਬਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਛੱਡਾਂ?

4.

ਬਿਆ ਐ ਸਾਕੀਇ ਰੰਗੀਨ ਜ਼ਿ ਪੁਰ ਕੁਨ ਔਯਾਗ ਈਂਜਾ
ਨਸ਼ਾਇ ਲਾਅਲ ਮੈ-ਗੁਨਤ ਜ਼ਿ ਹੱਕ ਬਖ਼ਸ਼ਦ ਸੁਰਾਗ ਈਂਜਾ।

ਆ ਸਾਕੀ! ਇਥੇ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਰੰਗੀਨ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇ, ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਇੱਥੇ ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਸੂਹ ਬਖ਼ਸ਼ਦਾ ਹੈ।

ਅਨਲ-ਹੱਕ ਅਜ਼ ਲਬਿ ਮਨਸੂਰ

ਗਰ ਚੁੰ ਸੀਸ਼ਾ ਕੁਲਕੁਲ ਕਰਦੇ

ਕਿਹ ਆਰਦ ਤਾਬਿ ਈਂ ਸਹਬਾ ਕੁਜਾ ਜਾਮਿ ਦਿਮਾਗ ਈਂਜਾ।

ਜੇਕਰ ਸੁਰਾਹੀ ਮਨਸੂਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨਿਕਲੇ

'ਅਨੱਲਹੱਕ' ਵਾਂਗ ਕਿਧਰੇ ਕੁਲ-ਕੁਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਕੌਣ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤਾਬ ਲਿਆਵੇਗਾ? ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਅਜਿਹਾ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਪਿਆਲਾ?

ਜਹਾ ਤਾਰੀਕ ਸੁਦ ਜਾਨਾਂ ਬਰ ਅਫ਼ਰੂਜ਼ ਈਂ ਕੱਦਿ ਰਾਅਨਾ,
ਨੁਮਾ ਰੁਖ਼ਸਾਰਾਇ ਤਾਬਾਂ ਕਿ ਮੀ-ਬਾਰਿਦ ਚਰਾਗ ਈਂ ਜਾ।

ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਐ ਪਿਆਰੇ! ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚਮਕਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਮੁਖੜਾ ਖੂਬ ਦਰਸਾ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਇੱਥੇ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਬੱਈ ਯੱਕ-ਦਮ ਕਿ ਯਾਦ ਆਇਦ

ਤਵਾਂ ਉਮਰੇ ਬਸਰ ਬੁਰਦਨ

ਅਗਰ ਯਕਦਮ ਕਸੇ ਬਾਦਿ ਬਸ਼ੋਕਿ ਹੱਕ ਫ਼ਰਾਗ ਈਂਜਾ।

ਉਸ ਇਕ ਛਿਨ ਪਲ ਨਾਲ, ਜਦ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਆਵੇ, ਸਾਰੀ ਉਮਰਾ ਕੱਟੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਰੱਬ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਇਕ ਛਿਨ ਪਲ ਦੀ ਵਿਹਲ ਤਾਂ ਹੋਵੇ।

ਦੋ ਚਸ਼ਮਿ ਮਨ ਕਿ ਦਰਯਾਇ ਅਜ਼ੀਮੁਸ਼ਾਂ ਬਵਦ ਗੋਗਾ,
ਜ਼ਿ ਹਰ ਅਸ਼ਕਮ ਬਵਦ ਸ਼ਾਦਾਬੀਇ
ਸਦ ਬਾਗ ਬਾਗ ਈਂ ਜਾ।

ਮੇਰੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ, ਗੋਯਾ, ਇਕ ਵੱਡੀ ਨਦੀ ਹਨ ਮੇਰੇ ਹਰ ਅੱਥਰੂ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਬਾਗ ਹਰੇ ਭਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ

1. ਰਿਨੂਅਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਰਿਨੂਅਲ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਾ ਰਿਨੂਅਲ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੈ।
2. ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਚੰਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪੁਜਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ।
3. 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ -4

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸੰਨ 2019 ਵਿਚ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)

ਮੈਂ ਮੁਰਖ ਕੀ ਕੇਤਕ ਬਾਤ ਹੈ ਕੋਟਿ ਪਰਾਧੀ ਤਰਿਆ ਰੇ ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਰਿਆ ਰੇ ॥

ਪੱਟੀ ਦੀ ਇਬਾਰਤ

ਪੰਡਿਤ ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ। 'ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥' ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪੰਡਿਤ ਹਰਦਿਆਲ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਰਸਮੀ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਭੇਟਾਵਾਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੋਹਣੇ ਨੂਰਾਂ ਦੇ ਨੂਰ, ਬਾਲ ਦੀ ਦਿੱਖ ਵਿਚ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਟਸਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਜਿਵੇਂ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਹੁਪਣ ਧਰਤੀ ਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਇਕ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਾਟਸਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅਗੰਮੀ ਰਸ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਪੰਡਿਤ ਹਰਦਿਆਲ ਜੀ ਨੇ ਟਾਕਰੇ, ਪਹਾੜੇ ਤੇ ਪੱਟੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਬਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪਹਾੜੇ, ਟਾਕਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਛਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖ ਲਏ। ਐਸੀ ਪੱਟੀ ਉਤਾਰੀ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਗਦਗਦ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਗੰਭੀਰ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਸਮਾਦ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਪੁਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਐਸੀ ਕਲਾਮ, ਐਸੀ ਪੱਟੀ ਦੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਚਾਟਸਾਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲੋਂ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ 'ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ' ਦੀ ਧੁਨੀ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਝੁੰਮਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਪੱਟੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਧਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਰ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਇਬਾਰਤ ਹੈ। ਹਰ ਅੱਖਰ ਵੱਡੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੇ ਰੂਪਮਾਨਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਧਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਲੱਗੀ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨ, ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਈ-

ਸਸੈ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ
ਸਭਨਾ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਭਇਆ ॥
ਸੇਵਤ ਰਹੇ ਚਿਤੁ ਜਿਨੁ ਕਾ ਲਾਗਾ

ਆਇਆ ਤਿਨੁ ਕਾ ਸਫਲੁ ਭਇਆ ॥ ੧ ॥

ਮਨ ਕਾਹੇ ਭੂਲੇ ਮੂੜ ਮਨਾ ॥

ਜਬ ਲੇਖਾ ਦੇਵਹਿ ਬੀਰਾ ਤਉ ਪੜਿਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਈਵੜੀ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਸਚਾ ਸੋਈ ॥

ਏਨਾ ਅਖਰਾ ਮਹਿ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ

ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ੨ ॥

ਉੜੈ ਉਪਮਾ ਤਾ ਕੀ ਕੀਜੈ ਜਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੪੩੨

ਪਾਧਾ ਜੀ ਅਜੇ ਪੱਟੀ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਉਲੀਕ ਦਿਤੀ -

ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ ॥

ਭਾਉ ਕਲਮ ਕਰਿ ਚਿਤੁ ਲੇਖਾਰੀ ਗੁਰ ਪੁਛਿ ਲਿਖੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਲਿਖੁ ਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹ ਲਿਖੁ ਲਿਖੁ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥੧॥

ਬਾਬਾ ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੁ ॥

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਹੋਇ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜਿਥੈ ਮਿਲਹਿ ਵਡਿਆਈਆ ਸਦ ਖੁਸੀਆ ਸਦ ਚਾਉ ॥

ਤਿਨ ਮੁਖਿ ਟਿਕੇ ਨਿਕਲਹਿ ਜਿਨ ਮਨਿ ਸਚਾ ਨਾਉ ॥

ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਗਲੀ ਵਾਉ ਦੁਆਉ ॥੨॥

ਇਕਿ ਆਵਹਿ ਇਕਿ ਜਾਹਿ ਉਠਿ ਰਖੀਅਹਿ ਨਾਵ

ਸਲਾਰ ॥ ਇਕਿ ਉਪਾਏ ਮੰਗਤੇ ਇਕਨਾ ਵਡੇ ਦਰਵਾਰ ॥

ਅਗੈ ਗਇਆ ਜਾਣੀਐ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਵੇਕਾਰ ॥ ੩ ॥

ਭੈ ਤੇਰੈ ਡਰੁ ਅਗਲਾ ਖਪਿ ਖਪਿ ਛਿਜੈ ਦੇਹ ॥

ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਹੋਦੇ ਡਿਠੇ ਖੋਹ ॥

ਨਾਨਕ ਉਠੀ ਚਲਿਆ ਸਭਿ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਨੇਹ ॥

ਅੰਗ- ੧੯

ਮੇਹ ਨੂੰ ਜਾਲ ਕੇ ਸਿਆਹੀ ਬਣਾ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ ਬਣਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਉ ਦੀ ਕਲਮ ਲੈ ਕੇ, ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖ। ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਲੇਖਾ ਪੱਤਾ ਸਮਝ ਜੋ ਜਾ ਕੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਨੀਸਾਣ ਬਣੇ, ਸਹਾਈ ਬਣੇ। ਜਦੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਆਤਮਿਕ, ਰੂਹਾਨੀ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਪਾਧਾ ਜੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀ,

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 55 'ਤੇ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-44)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੪
ਤੂ ਦਰੀਆਉ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ;
ਮੈਂ ਮਛਲੀ ਕੈਸੇ ਅੰਤੁ ਲਹਾ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਦਰੀਆਉ=ਦਰਿਆ ਰੂਪ ਹੈਂ ਵਾ:
ਦਰੀਆਉ=ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਹੈਂ (ਫਾਰਸੀ 'ਚ ਦਰਿਆ
ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਦਾਨਾ=ਸਭ ਦੇ ਦਿਲਾਂ
ਦੀ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੇ ਬੀਨਾ=ਸਭ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ
ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਮਛਲੀ=ਮੱਛੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਤੁੱਛ
ਜਿਹਾ ਜੀਵ ਹਾਂ। ਆਪ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਕੈਸੇ=ਕਿਵੇਂ ਲਹਾ=
ਲੈ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ, ਤਹ ਤਹ ਤੂਹੈ;
ਤੁਝ ਤੇ ਨਿਕਸੀ ਫੁਟਿ ਮਰਾ॥

ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਹ ਜਹ=ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ
ਵੀ ਦੇਖਾ=ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਤਹ ਤਹ=ਉਥੇ-ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਹੀ
ਪਾਣੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ
ਨਿਕਸੀ=ਨਿਕਲ ਕੇ ਫੁਟਿ=ਫੁੱਟ ਫੁੱਟ ਭਾਵ ਤੜਫ-ਤੜਫ
ਕੇ ਮਰਾ=ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਹ ਜਹ=ਜਿਥੇ
ਜਿਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਮੱਛੀ ਤਿੰਨਾਂ ਭਵਨਾਂ ਰੂਪ
ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਦੇਖਾ=ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ ਤਹ ਤਹ=ਉਥੇ-ਉਥੇ ਹੇ
ਪ੍ਰਭੂ ਤੂੰ ਹੀ ਤੂੰ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਤੁਝ=ਤੇਰੇ ਤੋਂ
ਮੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣ ਰੂਪ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸੀ=ਨਿਕਲ
ਕੇ ਫੁਟਿ=ਫੁੱਟ ਫੁੱਟ ਭਾਵ ਤੜਫ-ਤੜਫ ਕੇ ਮਰਾ=ਮਰ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਉਹ
ਪਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਉਵੇਂ ਸਿੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ
ਬਾਣੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਬਾਣੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ।

ਨ ਜਾਣਾ ਮੇਉ; ਨ ਜਾਣਾ ਜਾਲੀ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਮ ਰੂਪੀ ਮੇਉ=ਮਲਾਹ
(ਝੀਵਰ) ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਕਾਲ
ਫਾਸ ਰੂਪੀ ਜਾਲੀ = ਜਾਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਮੇਉ=ਨਾਮ
ਮਲਾਹ ਫੰਧਕ, ਝੀਵਰ ਜਾਂ ਮਾਛੀ ਦਾ ਹੈ।

ਜਾ ਦੁਖੁ ਲਾਗੈ; ਤਾ ਤੁਝੈ ਸਮਾਲੀ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜਾ=ਜਦੋਂ ਦੁੱਖ ਲਾਗੈ=ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਤਾ=ਤਦ ਹੀ ਮੈਂ
ਤੁਝੈ=ਤੈਨੂੰ ਸਮਾਲੀ=ਸੰਭਾਲਦੀ ਭਾਵ ਸਿਮਰਦੀ ਹਾਂ।
ਅਰਥਾਤ ਜੀਵ ਸੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ।
ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੁੱਖ, ਮੁਸੀਬਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ
ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤੂ ਭਰਪੂਰਿ; ਜਾਨਿਆ ਮੈ ਦੂਰਿ॥

ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਤੂੰ ਭਰਪੂਰਿ=ਸਭ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ
ਹੈਂ ਵਾ: ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਭਾਵ ਸਭ ਥਾਂ ਤੇਰੇ
ਨਾਲ ਲਬਾ-ਲਬਾ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਮੈਂ ਬੇਮੁਖਤਾਈ
ਵਾ: ਤੁੱਛ ਬੁੱਧੀ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਦੂਰ ਜਾਨਿਆ=ਸਮਝਿਆ
ਹੈ।

ਜੋ ਕਛੁ ਕਰੀ; ਸੁ ਤੇਰੈ ਹਦੂਰਿ॥

ਮੈਂ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਜੋ ਕਛੁ=ਕੁਝ ਵੀ ਲੁਕ ਛਿਪ
ਕੇ ਕੁਕਰਮ ਕਰੀ=ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸਾ=ਉਹ ਸਭ ਤੇਰੈ=ਤੁਹਾਡੇ
ਹਦੂਰਿ=ਪਾਸ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਐਸਾ
ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ।

ਤੂ ਦੇਖਹਿ; ਹਉ ਮੁਕਰਿ ਪਾਉ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਨੂੰ
ਦੇਖਹਿ=ਵੇਖਦਾ ਹੈਂ, ਪਰ ਹਉ=ਮੈਂ ਮੁਕਰਿ=ਮੁਨਕਰ ਹੋ
ਪਾਉ=ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪਰ
ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਮੁਕਰਾਂਗਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਸੱਚ
ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਤੇਰੈ ਕੰਮਿ;ਨ ਤੇਰੈ ਨਾਇ॥੨॥

ਹੇ ਮਾਲਕ! ਮੈਂ ਨਾ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲਾ
ਬਣ ਸਕਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੇਰਾ ਨਾਇ=ਨਾਮ ਜਪਿਆ,
ਭਾਵ ਨਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਪੁੰਨ ਰੂਪੀ
ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੇਰਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ।

ਜੇਤਾ ਦੇਹਿ; ਤੇਤਾ ਹਉ ਖਾਉ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇਤਾ ਦੇਹਿ=ਜਿੰਨਾ ਤੁਸੀਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ
ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਤੇਤਾ=ਉਤਨਾ ਹਉ=ਮੈਂ ਪਦਾਰਥ ਖਾਉ=ਖਾ
ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਬਿਆ ਦਰੁ ਨਾਹੀ; ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਉ॥

ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਆ=ਦੂਜਾ ਦਰ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ
ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੈ=ਕਿਹੜੇ ਦਰ ਉਤੇ ਜਾਉ=ਜਾਵਾਂ?
ਭਾਵ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਨਾਨਕ; ਏਕ ਕਹੈ ਅਰਦਾਸਿ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ
ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਏਕ=ਇਕ
ਅਰਦਾਸਿ=ਬੇਨਤੀ ਕਹੈ=ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਭਾਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਜੀਉ ਪਿੰਡ; ਸਭੁ ਤੇਰੈ ਪਾਸਿ॥੩॥

ਮੇਰਾ ਜੀਉ=ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ, ਪਿੰਡੁ=ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ

ਆਦਿ ਸਭੁ=ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਤੇਰੈ=ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸਿ=ਕੋਲ ਹੀ
ਅਰਪਨ ਹੋਇਆ ਰਹੇ ਭਾਵ ਮੈਂ ਅਹੰ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ
ਹੋ ਕੇ ਰਹਾਂ।

ਆਪੇ ਨੇੜੈ, ਦੂਰਿ ਆਪੇ ਹੀ; ਆਪੇ ਮੰਝਿ ਮਿਆਨੋ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ,
ਆਪ ਹੀ ਮਨਮੁਖਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ
ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੇ ਮੰਝਿ=ਮੱਧ ਵਿਚ
ਮਿਆਨੋ=ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਵਾ: ਦਰਮਿਆਨਾ ਭਾਵ ਹੋ ਵਾ: ਤਤ
ਬੇਤਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਹ-ਰਗ ਤੋਂ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੋ।

ਆਪੇ ਵੇਖੈ ਸੁਣੇ ਆਪੇ ਹੀ; ਕੁਦਰਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੋ॥

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਆਪ ਹੀ ਤੂੰ ਤੱਤ ਬੇਤਾ ਹੋ ਕੇ
ਆਤਮ ਰੂਪ ਨੂੰ ਵੇਖੈ=ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੇ ਅੰਦਰ ਦੀ
ਅਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣੈ=ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਤੂੰ
ਕੁਦਰਤਿ=ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨੋ=ਸੰਸਾਰ ਪੈਦਾ
ਕਰੇ=ਕਰਦਾ ਹੈਂ।

ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ; ਹੁਕਮੁ ਸੋਈ
ਪਰਵਾਨੋ॥੪॥੩੧॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਹੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ! ਜੇ ਤਿਸੁ=ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ
ਹੁਕਮ ਭਾਵੈ=ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੋਈ=ਉਹੀ
ਹੁਕਮ ਸਾਨੂੰ ਪਰਵਾਨੋ=ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ
ਤੇ ਰਜਾ 'ਚ ਚੱਲ ਕੇ ਹੀ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੪
ਕੀਤਾ ਕਹਾ ਕਰੇ; ਮਨਿ ਮਾਨੁ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਇਹ ਰੱਬ ਦਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜੀਵ ਆਪਣੇ
ਮਨਿ=ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕਹਾ=ਕੀ ਮਾਨੁ=ਹੰਕਾਰ ਕਰੇਗਾ।

ਦੇਵਣਹਾਰੇ ਕੈ; ਹਥਿ ਦਾਨੁ॥

ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਵਣਹਾਰੇ=ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕੈ=ਦੇ
ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਸਭ ਦਾਨ ਹੈ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਣ
ਦਾ ਦਾਨ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ,
ਭਾਵ ਉਹ ਦਾਤਾ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਦਾਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼
ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਜਾਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਵੀ
ਉਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ। ਜੀਵ ਤਾਂ ਝੂਠਾ ਹੀ ਮਾਣ ਕਰਦੇ
ਹਨ।

ਭਾਵੈ ਦੇਇ; ਨ ਦੇਈ ਸੋਇ॥

ਸੋਇ=ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵੈ=ਭਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦਾਨ ਦੇਇ=ਦੇਵੇ
ਪਰ ਜੇ ਨਾ ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਨਾ ਦੇਈ=ਦੇਵੇ, ਭਾਵ ਉਸ ਉਤੇ
ਕਿਸੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੌਜੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ,
ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕੀਤੇ ਕੈ ਕਹਿਐ;ਕਿਆ ਹੋਇ॥੧॥

ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਲਪੰਗ ਜੀਵ ਦੇ ਕਹਿਐ=ਕਹਿਣ
ਤੋਂ ਕਿਆ ਹੋਇ=ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਉਹ ਗਲਤ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਆਪੇ ਸਚੁ; ਭਾਵੈ ਤਿਸੁ ਸਚੁ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਵੀ ਸਚੁ=ਤ੍ਰੈਕਾਲ ਅਬਾਧ ਸਰੂਪ
ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਤਿਸੁ=ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵੈ=ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜੇ
ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਸੱਚਾ ਹੈ।

ਅੰਧਾ ਕਚਾ; ਕਚੁਨਿ ਕਚੁ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਪਰੰਤੂ ਜੇ ਅੰਧਾ=ਅਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਬਿਬੇਕ ਵੈਰਾਗ
ਰੂਪੀ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਹੈ ਉਹ ਕਚਾ=ਕੱਚੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ,
ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ ਕਚੁਨਿ=ਕੱਚ ਤੋਂ ਵੀ ਕਚੁ=ਕੱਚਾ
ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵਾ: ਅਗਿਆਨੀ ਕੱਚਾ ਪੁਰਖ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ
ਨਾਲ ਕੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੱਚਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵਾ: ਮਨ,
ਬਾਣੀ, ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਕੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਕੱਚਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ;
ਵਾ: ਕੱਚ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਕੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੱਚਾ ਹੈ ਅਥਵਾ
ਅੰਧਾ=ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਕਚਾ=ਕੱਚੇ ਸਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ
ਕਚੁ=ਕੱਚੇ ਭਾਵ ਝੂਠੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਲੱਗ
ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਵਲੋਂ ਨਿਕਚੁ=ਨਿਕੰਮਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਹਾਉ॥

ਜਾ ਕੇ; ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਆਰਾਉ॥

ਜਾ ਕੇ=ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਆਰਾਉ=ਆਸਰੇ ਸਾਰੇ ਰੁੱਖ
ਤੇ ਬ੍ਰਿਛ ਆਦਿ ਹਨ। ਵਾ: ਰੁੱਖ ਨਾਮ ਜੜ੍ਹ ਦਾ ਹੈ ਤੇ
ਬਿਰਖ ਨਾਮ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ
ਆਰਾਉ=ਆਸਰੇ ਸਭ ਜੜ੍ਹ ਤੇ ਚੇਤਨ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਵਾ:
ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਧਰਤੀ ਰੂਪ ਆਰਾਉ=ਸਜਾਵਟ ਹੋ
ਰਹੀ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਜੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੈਦਾ
ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਫਲ ਲਗਦੇ
ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਟਹਲ, ਅੰਜੀਰ
ਤੇ ਗੁੱਲਰ ਆਦਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੇ ਬਾਗਾਂ, ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਖੇਤ
ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ, ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ, ਪਾਲੇ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ ਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫਲਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਰਖ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਅੰਬ, ਅਨਾਰ, ਸੇਬ, ਬੇਰ ਆਦਿ
ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜੇਹੀ ਧਾਤੁ; ਤੇਹਾ ਤਿਨ ਨਾਉ॥

ਜੇਹੀ=ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਧਾਤੁ=ਅਸਲੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ
ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਰੁਖ ਜਾਂ ਬ੍ਰਿਛ ਦਾ ਬੀਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਤੇਹਾ=ਤਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਤਿਨ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉ=ਨਾਮ ਪੈ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਧਾਤੁ=ਵਸਤੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹੋ
ਜਿਹਾ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ,
ਲੋਹਾ, ਸਿੱਕਾ, ਤਾਂਬਾ, ਪਾਰਾ, ਜਿਸਤ ਆਦਿ ਵਾ: ਜਿਹੋ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 50 'ਤੇ)

ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਟੀਕ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਵਾਰ ੧

ਦੋਹਾ-ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪਦ ਬੰਦਿ ਜੁਗ, ਪੰਥ ਹੇਤ ਨਿਰਧਾਰ।
ਵਾਰਨ ਕੀ ਟੀਕਾ ਕਰੋਂ ਖਗ ਨਭ ਗਤਿ ਅਨੁਹਾਰ।
ਕਹਾਂ ਗਿਰਾ ਗੁਰਦਾਸ ਕੀ ਕਹਿੰ ਸਠ 'ਹਰੀ ਹਜ਼ੂਰ।'
ਫੂਸ ਨਾਵ ਪਰ ਚਢਿ ਚਹਤਿ ਤਰਣਿ ਜਲਪਿ ਭਰਪੂਰ।
ਕਰ ਪਸਾਰ ਬਾਮਨ ਲਹਤਿ ਹਾਸ ਉਚ ਫਲ ਹੇਤ।
ਹਸਿ ਹੈਂ ਤਿਮ ਕਵਿ ਜਨ ਸਕਲ ਲਖਿ ਮਮ ਬੁੱਧਿ ਅਚੇਤ।

੧ ਪਉੜੀ (ਮੂਲ ਮੰਗਲਾਚਰਣ)

ਆਰੰਭੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਲਈ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਖ ਪਹਿਲੇ ਮੰਗਲ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹਾ ਕੁ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਮੁੱਢ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਿਛ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੁੱਢ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ, ਤਿਹਾ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜੇਤ ਜਾਣ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰਦੇਵ ਕਹਿ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਨਮਸਕਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਕੋ ਸਤਿਨਾਮ ਜਿਸ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਣਾਇਆ।
ਭਵਜਲ ਵਿਚੋਂ ਕਢਿ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ।
ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਉ ਕਟਿਆ ਸੰਸਾਰੋਗ ਵਿਯੋਗ ਮਿਟਾਇਆ।
ਸੰਸਾਰ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਜਨਮ ਮਰਣ ਵਿਚਿ ਦੁਖ ਸਬਾਇਆ।
ਜਮਦੰਡ ਸਿਰੋਂ ਨਾ ਉਤਰੈ ਸਾਕਤ ਦੁਰਜਨ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ।
ਚਰਨ ਗਹੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਸਤਿ ਸਬਦ ਦੇ ਮੁਕਤ ਕਰਾਇਆ।
ਭਾਉ ਭੁਗਤਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰਿ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ।
ਜੇਹਾ ਬੀਉ ਤੇਹਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ॥

ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥ=ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ, ਸਬਾਇਆ-ਸਾਰੇ, ਭਾਉ ਭਗਤਿ=ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ, ਗੁਰਦੇਵ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ।

ਅਰਥ - ਗੁਰਦੇਵ- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ - ਨੂੰ (ਮੇਰੀ) ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ, 'ਸਤਿਨਾਮ' ਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। (ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਕਿ ਮੰਨਣ ਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ) ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ (ਵਿਖੇ ਰੁੜ੍ਹੇ ਜਾਣ) ਥੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥ (ਕਹੀਏ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ) ਵਿਚ ਸਮਾ ਦਿਤਾ। ਜਨਮ ਮਰਣ ਦਾ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਰੋਗ ਤੇ ਵਿਯੋਗ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਬੀ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਸੰਸੇ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਨਮ ਮਰਣ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ (ਇਸੇ) ਵਿਚ ਹਨ। ਜਮ ਦਾ ਦੰਡ ਸਿਰੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਕਤਾਂ ਤੇ ਦੁਰਜਨਾਂ ਨੇ (ਐਵੇਂ) ਜਨਮ (ਪਦਾਰਥ) ਗਵਾ ਲੀਤਾ ਹੈ। (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਲੀਤੀ ਹੈ, (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਸੱਚੇ ਸਬਦ (ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼) ਦੇ ਕੇ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। (ਓਹ ਲੋਕ) ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ, ਗੁਰਪੁਰਬ, ਨਾਮ ਦਾਨ ਅਤੇ ਇਸਨਾਨ (ਆਪ) ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰ ਕੇ (ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ)। ਜਿਹਾ ਬੀਜ (ਕੋਈ ਬੀਜੇ) ਤੇਹਾ ਫਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵਰਥ - ਜਿਹੜੇ ਉਕਤ ਸ਼ੁਧ ਕਰਮ ਨਾਮ ਦਾਨਾ ਆਦਿ ਅਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਉਪਕਾਰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਲ ਭੀ ਸੁੱਭ ਹੀ ਲੈਣਗੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੁੱਤਿਆਂ ਹੀ ਉਮਰ ਦੀ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਉ। ਜਿਹਾ ਕਿ -

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 52 'ਤੇ)

ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ॥

ਅੰਗ- ੫੮

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਅਰਥਾਤ ਦੁਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਖੇ ਸੁਰਖਰੂ ਰਹਿਣਗੇ। ਜਿਹਾ -

ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਮੁਖ ਉਜਲਾ ਜਪਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ॥

ਅੰਗ - ੮੧

ਦੋਹਾ ਨਵੀਨ - ਲਗਤ ਛੁਹਾਰਾ ਕਹੋ ਕਬ, ਲਕਰੀ ਸੰਗ ਕਨੇਰ।

ਰਖ ਮਨ ਆਸ 'ਹਜ਼ੂਰਿ ਹਰਿ' ਦੈਰੈਂ ਬੀਜ ਜੁ ਕੇਰ॥

ਅਰਥ - ਕਨੇਰ ਦੀ ਲੱਕੜ ਨਾਲ ਕਦੀ ਛੁਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੂ, ਜੇ ਬੀਜ ਕੇਰੇਗਾ (ਬੀਜੇਗਾ) ਉਸੇ ਦੀ ਆਸਾ ਰੱਖ।

ਨੋਟ - ਚਾਰ ਅਨੁਬੰਧ - 1. ਸਤਿਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਅਦੁੱਤੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

2. ਭਾਉ ਭਗਤੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ।

3. ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ, ਨਾਮ ਦਾਨ, ਸੰਪੰਨ, ਜੋ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੈ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ।

4. ਵਿਖਯ ਅਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਜੋ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਯ ਅਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਭਾਵ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੂਚਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਰ ਅਨੁਬੰਧ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸੂਚਨ ਕਰਾਏ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਅਨੁਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਵਿਵੇਕੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਕਤ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਅਰ ਚਾਰ ਅਨੁਬੰਧ ਸੂਚਨ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, 'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਸਣ ਲਈ ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(ਪੰਨਾ 48 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਧਾਤੇ=ਵਾਸਨਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਚੋਰੀ ਵੱਲ ਦੌੜਨ ਵਾਲਾ ਚੋਰ, ਸਤਿਸੰਗਤ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਤਸੰਗੀ ਆਦਿ, ਭਾਵ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਵਾ: ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਧਾਤੁ=ਗੁਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੇ ਰਜੋਗੁਣ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਰਜੋਗੁਣੀ ਹੈ, ਜੇ ਸਤੋਗੁਣ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤੋਗੁਣੀ ਹੈ, ਜੇ ਤਮੋਗੁਣ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਤਮੋਗੁਣੀ ਕ੍ਰੋਧੀ ਹੈ, ਇਉਂ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫੁਲੁ ਭਾਉ; ਫਲੁ ਲਿਖਿਆ ਪਾਇ॥

ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰਛਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਫਲ ਪੈਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਦੀ ਭਾਉ=ਭਾਵਨਾ ਫੁੱਲ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਜੀਵ ਫਲ ਪਾਇ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪੀ ਬੀਜ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਛ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਫੁੱਲ ਹਨ। ਕਰੁਣਾ ਮੈਤ੍ਰੀ ਉਪੇਖਿਆ ਆਦਿ ਟਹਿਲਣੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਭ ਗੁਣ ਰੂਪੀ ਪੱਤਰੇ ਹਨ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਫਲ ਹੈ।

ਆਪਿ ਬੀਜਿ; ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਇ॥੨॥

ਜੀਵ ਆਪ ਹੀ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਬੀਜ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਖਾਇ=ਖਾਂਦਾ ਭਾਵ ਭੋਗਦਾ ਹੈ।

ਕਚੀ ਕੰਧ; ਕਚਾ ਵਿਚਿ ਰਾਜੁ॥

ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਕੋਈ ਕੱਚੀ ਦੀਵਾਰ ਉਸਾਰ ਕੇ ਕੋਟ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ

ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਕੱਚਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਯੋਗ ਰਾਜੇ ਪੱਕੀ ਹੀ ਕੋਟ (ਕੰਧ) ਉਸਾਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਕੱਚਾ ਰਾਜਾ ਹੀ ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਉਸਾਰ ਕੇ ਕੱਚਾ ਕੋਟ ਕਰੇਗਾ।

ਮਤਿ ਅਲੂਣੀ; ਫਿਕਾ ਸਾਦੁ॥

ਜਿਹੜੀ ਮਤਿ=ਬੁੱਧੀ ਅਲੂਣੀ=ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਲੂਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਰੂਪੀ ਸਾਦੁ=ਸਵਾਦ ਵੀ ਫਿਕਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਉਹ ਬੇਰਸੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਸਾਦੁ=ਸਵਾਦ ਵੀ ਫਿਕਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਮੂੰਹੋਂ ਭਲੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੇ-ਰਸੇ ਤੇ ਫਿਕੇ ਬਚਨ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਨਾਨਕ ਆਣੇ; ਆਵੈ ਰਾਸਿ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਚਿਆਈ ਵਿਚ ਆਣੇ=ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸਿ=ਸਚਿਆਈ ਵਿਚ ਆਵੈ=ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਾਸਿ=ਪੁੰਜੀ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ; ਨਾਹੀ ਸਾਬਾਸਿ॥੩॥੩੨॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ=ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਭਾਵ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਧੰਨਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-52)

ਅੰਤਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ

ਅੰਤਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਰ ਇਕ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਪੁਰਾਤਨ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵੀ ਓਨੀਆਂ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਖੁਸ਼ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਲੋਕ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ, ਖੁਸ਼ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਕੋਈ ਬੇਚੈਨ ਹੈ, ਹਰ ਕੋਈ ਨਾ-ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਕੁਝ ਹੈ? ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ-ਇਕ ਹੈ ਅੰਤਰ, ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਬਾਹਰ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਣ ਦੀਆਂ ਵੀ ਦੋ ਧਾਰਨਾ ਹਨ - ਇਕ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਰਖੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਤਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਰਹੇਗਾ। ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੋ, ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਇਕ ਮਾਰਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਰਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਰਵੱਈਆ, ਆਪਣੀ ਮਨੋਵ੍ਰਿਤੀ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋ, ਕਿਵੇਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਖੁਸ਼ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਸਤਿ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰਹਿ ਕੇ, ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ, ਉਸ ਸਤਿ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਮਨ, ਸਰੀਰ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ। ਸਤਿ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਮਝੋਗੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਸਮਝ ਸਕੋਗੇ। ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਜਾਓਗੇ।

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣਾ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ

ਆਸ ਨਾਲ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲੇ ਪਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭੋਗਦੇ ਹੋਏ, ਵਧੇਰੇ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਦੇਖੋ ਕੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਇਕ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਇਕ ਵੀ ਸੁਖ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਥਾਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਭੋਗ, ਸੁਆਦ ਸੁਖ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਘੜੀ ਹੈ, ਉਹ ਘੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਘੜੀ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੀ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਖ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਦਾਈ ਮੰਨਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਲੈ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਓਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ। ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ। ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ।

ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਚੈਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੰਵੇਗ ਸਮਝ ਜਾਈਏ, ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਸਿਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵਨ ਭੋਗਦੇ ਹਨ, ਸੁਆਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ, ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੀ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਕਾਰਣ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵੇਦ ਜੋ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ, ਦਸਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਠੀਕ ਹਨ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਦਵੰਦ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਤੋਂ

ਭਾਵ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਰਗ, ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਦਵੰਦ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰੇਗਾ। ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਾਨਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਜਾਨਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਦੋਨੋਂ ਸੰਸਾਰਾਂ ਦਾ ਜੋੜ

ਭਾਵੇਂ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸੁਆਮੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਸੰਸਾਰਕ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਧਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਡੀਊਟੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਮਨ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾਈਏ, ਮਨ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਮਨ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਹਿਣਗੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਫੇਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਗੱਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡੀ ਹਉਮੈ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਦੋ ਲੋਕ ਇਕੱਠਾ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ

ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਔਕੜ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਹਉਮੈ ਸਾਧਣ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਗਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਪੁਛਦਾ ਹੈ, "ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ?" ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾ ਪੁੱਛੋ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ।" ਉਹ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਕ ਆਸ ਹੈ, ਇਕ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਸ ਰਖ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਪਿਆਰ ਕਰੋ, ਕੋਈ ਸੁਆਲ ਨਾ ਪੁੱਛੋ। ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਪੁਛਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਦੂਸਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਨਹੀਂ, ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ, ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਸਚੇਤਨਤਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣ ਜਾਓ, ਸਮਝ ਜਾਓ ਕਿ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰੇਕ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਅਨੰਤਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕੋਗੇ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅੰਦਰ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕ ਲੈਂਪ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਜੋਤ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ, ਮੈਂ। ਉਸ ਜੋਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਧਾਰਨਾ ਬਦਲੋ, ਜੀਵਨ ਕੀ ਹੈ? ਖੁਦ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਰੁਚੀ ਬਦਲੋ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਬਣਾਓ, ਸੋਹਣਾ ਬਣਾਓ।

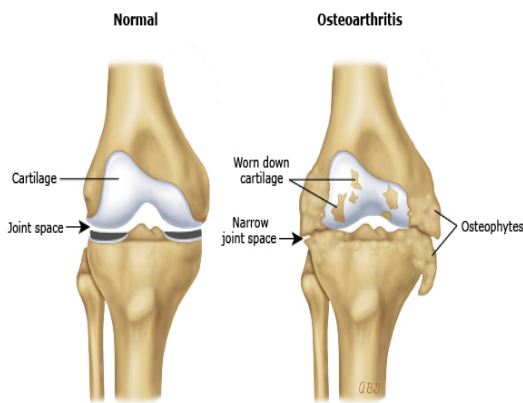
'ਚਲਦਾ.....!'

ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਇਹ ਆਮ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋੜਾਂ ਦੀ ਦਰਦ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਔਸਠਾਈਓਆਰਥ੍ਰਾਇਟਿਸ (osteoarthritis) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਔਸਠਾਈਓਆਰਥ੍ਰਾਇਟਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਾਰਟੀਲੇਜ, ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਨਰਮ ਮਾਸ ਦਾ ਪਰਦਾ ਜੋੜ ਦੀਆਂ ਦੋਨਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਜੋੜ ਦੀਆਂ ਦੋਨਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਗੜ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ), ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਘਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋੜ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਡੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਗੜ ਕੇ ਦਰਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਪ ਹੇਠਾਂ ਦਿਤੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਔਸਠਾਈਓਆਰਥ੍ਰਾਇਟਿਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਜੋੜ ਔਸਠਾਈਓਆਰਥ੍ਰਾਇਟਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਔਸਠਾਈਓਆਰਥ੍ਰਾਇਟਿਸ ਨਾਲ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜੋੜ ਲੱਕੜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਖ਼ਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਹਿਲ ਜੁਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਜੋੜ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਮੋਟੀ ਹੋਕੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਉਭਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੋੜ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਹੱਥ, ਗੋਡੇ, ਚੂਲਾ, ਪੈਰ, ਅਤੇ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਮਾਂ ਪੈਣ ਨਾਲ, ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਉਪਾਓ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰੋਗ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਹਾਲਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:—

1) ਉਮਰ—ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਵੱਧ ਰਹੀ ਉਮਰ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੋਗ 40 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ 55 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 80% ਲੋਕ ਇਸ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹਨ।

2) ਲਿੰਗ—ਕਈ ਅਣਜਾਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਰੋਗ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ 2-3 ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3) ਮੋਟਾਪਾ—ਮੋਟੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਡਰ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰ ਘਟਾਉਣ ਨਾਲ ਇਹ ਡਰ ਹਟ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4) ਖੇਡਾਂ—ਜੇ ਲੋਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਜੋੜਾਂ ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਡਰ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਇਹ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕੁਸ਼ਤੀ ਲੜਨਾ, ਬੋਕਸਿੰਗ, ਸਾਈਕਲ ਰੇਸ, ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ, ਅਤੇ ਫੁਟਬਾਲ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਦੌੜਨ ਨਾਲ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਜਾਂ ਲੱਛਣ ਕਿਹੜੇ ਹਨ:—

1) ਦਰਦ—ਵੱਡੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋੜ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਦਰਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜੇ ਹੱਥ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਚੁੱਕਣ ਫੜਨ ਨਾਲ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੋਡਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਰਨ ਸਮੇਂ ਦਰਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਈ ਵਾਰੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਚੂਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਰਦ ਗੋਡੇ ਜਾਂ ਗੋਡੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੱਟ ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

2) ਅਕੜਾਹਟ—ਸਵੇਰੇ ਉਠਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਔਸਠਾਈਓਆਰਥ੍ਰਾਇਟਿਸ ਵਾਲਾ ਅੰਗ ਮੁੜੇਗਾ ਨਹੀਂ। ਦਰਦ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਦ ਕੁਝ ਆਰਾਮ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਹਰਕਤ ਤੋਂ

ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਦ ਗਰਮੀ ਦੇ ਰੁੱਤੇ ਘੱਟ ਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3) ਸੋਜਸ਼—ਜਦੋਂ ਦਰਦ ਵਾਲੇ ਜੋੜ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਤਰਲ-ਪਦਾਰਥ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਥਾਂ ਸੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

4) ਕੜ-ਕੜ ਜਾਂ ਰਗੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣੀ—ਜੋੜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਗੜ ਕਾਰਨ ਜੋ ਤਰਲ-ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਘਟਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕੁਝ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ।

5) ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਵੱਧ ਜਾਣਾ—ਜੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੱਡੀਆਂ ਵਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਐਸਠਾਈਓਆਰ੍ਥ੍ਰਾਇਟਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਪਛਾਣ:—

ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਰੋਗੀ ਦੀ ਉਮਰ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬਾਰੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਆਦਿ, ਹੋ ਰਹੀ ਦਰਦ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕਦੋਂ, ਕਿੰਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸ-ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋਜਸ਼ ਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਪਰਖ, ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਐਸਠਾਈਓਆਰ੍ਥ੍ਰਾਇਟਿਸ ਰੋਗ ਦਾ ਇਲਾਜ:—

ਦਵਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ—

1) ਭਾਰ ਘੱਟ ਕਰਨਾ—ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਉਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਆਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਨਾਲ ਤੇ ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਭਾਰ 10% ਘੱਟ ਕਰ

ਲਓ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਦਰਦ 50% ਘੱਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2) ਫਿਜ਼ੀਓਥੈਰੇਪੀ—ਜੋੜਾਂ ਦੀ ਦਰਦ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਠੰਡਾ ਜਾਂ ਗਰਮ ਸੇਕ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਸਰਤ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਸੈਰ ਕਰਨੀ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਦਰਦ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਦਰਦ ਕਾਰਨ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3) ਫੰਕੂਜ਼ੇ (ਸਪਲਿੰਟ), ਸੋਟੀਆਂ, ਤੇ ਵਾਕਰ—ਫੰਕੂਜ਼ੇ ਜਾਂ ਸਪਲਿੰਟ, ਜੋ ਜੋੜ ਨੂੰ ਸਿਧਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਗੋਡੇ ਤੇ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਤੁਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਰਦ ਤੇ ਸੋਜ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾਓ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਟੀ ਅਤੇ ਵਾਕਰ ਵੀ ਜੋੜ ਤੇ ਦਬਾਓ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਕੇ ਤੁਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਰਦ ਵੀ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅ) ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਇਲਾਜ—

1) ਜੋੜ ਤੇ ਮਲਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ—ਜੋੜਾਂ ਦੀ ਦਰਦ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਤੇ ਸੋਜ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਆਮ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਦਰਦ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕੈਪਸਾਈਸੀਨ ਕਰੀਮ—ਕੌੜੀ ਲਾਲ ਮਿਰਚ ਦਾ ਮਾਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਕਰੀਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੋਡੇ ਤੇ ਹੱਥ ਦੇ ਦਰਦ ਉਤੇ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਆਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

2) ਹੋਰ ਦਵਾਈਆਂ (ਗੋਲੀਆਂ)—ਇਹ ਖਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਆਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਆਈਬਿਊਪਰੋਫੈਨ, ਨਾਪ੍ਰੋਕਸੈਨ,

ਸੈਲੀਕੋਕਸਿਬ ਆਦਿ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ। ਪਰ ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਤੇ ਘੱਟ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹੀ ਖਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਹਦੇ ਦਾ ਫੋੜਾ, ਦਿਲ ਦੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਡਰ ਹੈ।

3) ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਟੀਕੇ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਭਾਰ ਘੱਟ ਕਰਨਾ, ਫਿਜ਼ੀਓਥੈਰੇਪੀ, ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਟੀਕੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ੲ) ਸਰਜਰੀ—

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਜ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਏ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਰਜਰੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ, ਰੋਕਥਾਮ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਸਰਜਰੀ ਸਿਰਫ ਇਲਾਜ ਲਈ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਿਲ ਨਾ ਗੁਆਓ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਫਲੀ ਕਰੇ।

ਸੁਣੀ, ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਮੋਹ ਵਿਚ ਜਲਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਕੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ। ਹੇ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ! ਹੇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ! ਜੋ ਤੇਰੇ ਆਤਮੇਂ ਆਵੇ ਸੋ ਕਰੁ, ਮੇਰੀ ਵੀ ਕਲਯਾਣ ਚਿਤ ਰਖੇਂ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਮਿਹਰ ਕਰੇ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਾਂਈ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੇ ਭਾਗੀ ਬਣਾਉ।

ਪੰਡਿਤ ਹਰਦਿਆਲ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਿਲਣੀ 'ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ' ਹੋ ਨਿਬੜੀ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ।

ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ

ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰਾ ਕਟਿਆ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਘਟਿ ਬਲਿਆ ॥

ਹਰਿ ਲਯਾ ਰਤਨੁ ਪਦਾਰਥੇ ਫਿਰਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਚਲਿਆ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਆਰਾਧਿਆ ਆਰਾਧਿ ਹਰਿ ਮਿਲਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੪੫੦

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - (25 ਸਤੰਬਰ ਦਿਨ, ਮੰਗਲਵਾਰ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮੀ 7.00 ਤੋਂ 10.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਸੰਗਰਾਂਦ - ਅਸੁਨਿ, 17 ਸਤੰਬਰ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨੇ 11 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib1>

Apps (for both apple & andriod) : Ratwara sahib ji & ratwara sahib TV

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Canada	80 Can \$	800 Can \$
Life	Rs 3000/3020		Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ

ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....
ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਗਾਇਨੀ)	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਸੋਮਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
7. ਡਾ. ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਕੋਮਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	(ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਮੰਗਲਵਾਰ
8. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਬੁੱਧਵਾਰ
10. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
11. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
12. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
14. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
15. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
16. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
17. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
18. ਬੀਬਾ ਹਰਨੀਤ ਕੌਰ	ਫਿਜ਼ਿਓਥੈਰੈਪਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਬਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਰਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-	
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-	
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਣਿ	50/-	
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-	
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-	
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) (ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)	200/-	
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-	
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-	
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ	60/-	
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-	
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-	
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-	
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-	
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-	
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-	
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-	
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-	
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-	
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-	
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-	
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-	
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-	
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਗਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-	

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	100/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\ , Branch Code - C1286

**Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Pb. India**

How to become true to the Creator

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 68, issue August, 2018)

The devotee should serve the Guru by surrendering his all - body, mind and wealth. Further, the holy man has written about the need of keeping the body neat and clean, because God has placed thirty-five million trichome which exude many kinds poisonous matter. It is not removed even by washing. Due to this filth, man himself falls ill and makes others also ill. In the Guru's abode, purity and cleanliness of the body is also regarded as essential. To remain disease-free and healthy, it is essential to become aligned with the Lord's lotus feet after bathing, as per the Guru's edict -

'After taking bath, remember thou thy Lord; thus thy soul and body shall be disease-free. In the Lord's refuge, millions of obstacles are removed and good fortune dawns.' P. 611

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ
ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥
ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾ
ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥

Impurity or filth of the mind, in the Guru's abode, has been called impurity of the intellect. The same has been called impurity of the inner consciousness. It is ever filled with the filth of love and hatred or rancour, known and unknown, good and bad, conflicts etc. To remove these impurities, it is essential to contemplate the Name Divine and read *Gurbani* because if there is filth in the mind, everything remains

impure and filthy -

'When the mind is filthy, everything is filthy.

By washing the body, the mind becomes not pure.' P. 558

ਮਨਿ ਮੇਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੇਲਾ
ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ ॥

A holy man writes -

'Cleanse the body of dirt with water.

Cleanse the mind by giving up love and hatred.'

ਜਲ ਮਾਟੀ ਤੇ ਤਨ ਸੁਧ ਕੀਜੈ।
ਰਾਗ ਦੁਖ ਤਜ ਮਨ ਸੁਧ ਕੀਜੈ।

In this context, Guru Sahib says -

'If the mind is steeped in sin,

Annulled or washed can it by lodging the Name within.' P. 4

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥
ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

A firm faith is essential to tread on the path of spirituality or of the liberated soul, and the devotee must lead a disciplined and moderate life. Restraint needs to be exercised in dress, speech and sleep. The holy man writes -

'Have strong determination to follow the path of liberation;

Refrain from sensual indulgence.

Give up pride and enjoy Supreme providence.'

ਮੁਕਤਿ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜ ਭਰੋਸਾ।

ਸੰਜਮ ਸਦਾ ਸਰੀਰ ਰਖੋਸਾ।

ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕਰ ਵੈਰਾਗਾ।

ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਹੋਇ ਵਡਭਾਗਾ।

Sensual pleasures include - beauty of

the eyes, smell of the nose, relish of the tongue, word of the ears, and touch is the pleasures of the sexual organs. One should avoid them because each one of these pleasures can cause total ruin. Explaining them further, Guru Sahib has said -

*'On man is cast the malady of egoism.
The elephant by the malady of lust is
subdued.'* P. 1140

ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਦੀਨਾ॥
ਕਾਮ ਰੋਗਿ ਮੈਗਲੁ ਬਸਿ ਲੀਨਾ॥

Each one of them is deadly, such as that of egoism, which afflicts man. This 'jeev' (sentient being) of God's lineage and is inseparable from Him. The 'jeev' (sentient being) has no independent existence of his own; he is God Himself. But owing to the malady of egoism, this body-sentience being separate and distinct, got the name of 'jeev' (sentient being). As a consequence thereof, the 'jeevatma' (individual soul) ever continues in the cycle of birth and death, and reaps the fruit of his actions. When he gains knowledge and enlightenment of the Lord God within him, his delusion of being distinct and separate from God is annulled. (It means not regarding the Lord Creator as the Soul and imagining various differences in Him). The flaw of 'sang-bhram' [I am a physical form involved in transmigration] is also removed. After knowing of self and effacement of all illusions or delusions, his mind is enlightened. What he sees is that God is pervading everywhere. In this context, the Guru's edict enshrined in Sri Guru Granth Sahib is -

*'The entire revealed Word, all realization, all
expression of holiness,
All visible forms Thy body.
Thyself art Thou the voluptuary tasting all
and absorbing their fragrance.
No other is there to mention, mother mine.*

*The Lord is one and sole - one and sole,
brother!*

*Himself He takes life; Himself liberates;
Himself He takes away and gives back
substance;*

*Himself He watches over the universe in joy,
And casts on it the glance of grace.'* P. 350

ਜੇਤਾ ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ ਤੇਤੀ
ਜੇਤਾ ਰੂਪੁ ਕਾਇਆ ਤੇਰੀ॥
ਤੂੰ ਆਪੇ ਰਸਨਾ ਆਪੇ ਬਸਨਾ
ਅਵਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਕਹਉ ਮਾਈ॥
ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਏਕੋ ਹੈ॥
ਏਕੋ ਹੈ ਭਾਈ ਏਕੋ ਹੈ॥
ਆਪੇ ਮਾਰੇ ਆਪੇ ਛੋਡੇ
ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਦੇਇ॥
ਆਪੇ ਵੇਖੈ ਆਪੇ ਵਿਗਸੈ
ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ॥

So, only due to the malady of egoism, he establishes a separate existence in the 'jeev-form' (sentient being). He suffers pain and anguish for millions of years. He continues to suffer until he is rid of the malady of egoism.

What a powerful beast the elephant is! But overcome by sexual lust, he gets trapped by man. To trap him, a pit is dug and then covered with hay. A paper elephant is stationed over it. Overcome by sexual lust, the elephant comes running towards the she-elephant, falls into the pit and becomes a permanent slave of man. The moth suffers from the malady of vision. Seeing the flame of the lamp, it comes towards it and burns itself -

*'By the malady of sight are moths destroyed.
By the malady of listening to sound is killed
the deer.'* P. 1140

ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਰੋਗਿ ਪਚਿ ਮੁਏ ਪਤੰਗਾ॥
ਨਾਦ ਰੋਗਿ ਖਪਿ ਗਏ ਕੁਰੰਗਾ॥

To trap a deer, the hunter rings the gong. Charmed by its sound, the deer starts rolling on the earth. Coming closer, the hunter captures it and makes food of it.

Similarly, the fisherman catches fish with a baited hook. As soon as the fish devours the baited hook, the fisherman pulls the line and the fish gets caught. In the same manner, the black bee suffers from the malady of sweet scent. It sits in the flower which closes its petals in the evening. The bee dies of suffocation. So, the whole world bound by attachment to Maya of three attributes - *rajo* (passion, emotion), *tamo* (evil, dark) and *sato* (virtue, goodness) suffers pain and misery. Such is the Guru's edict -

*'By the malady of taste is the fish caught;
By the malady of smelling is the humming-
bee destroyed.
By the malady of attachment is the whole
world gripped.
In the malady of Three qualities do evils
find increase.'* P. 1140

ਜਿਹਵਾ ਰੋਗਿ ਮੀਨੁ ਗ੍ਰਸਿਆਨੋ ॥
ਬਾਸਨ ਰੋਗਿ ਭਵਰੁ ਬਿਨਸਾਨੋ ॥
ਹੇਤ ਰੋਗਿ ਕਾ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰਾ ॥
ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਰੋਗਿ ਮਹਿ ਬਧੇ ਬਿਕਾਰਾ ॥

Therefore, holy men advise us to renounce sensual pleasures and giving up pride, to live humbly. This is because, the five sensual pleasures - word, touch, beauty, relish and smell - ever keep the 'jeev' (sentient being) enamoured -

*'Refrain from sensual indulgence.
Give up pride and enjoy supreme providence.
Birth and death in the world is a big
affliction.
The God-directed regard it as a big
imperfection.
So, renounces he attachment for wife and
son;
Non-attached does he become, towards them
and weal and woe.'*

ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕਰ ਵੈਰਾਗਾ।
ਨਿਰਰੰਕਾਰ ਹੋਇ ਵਡਭਾਗਾ।
ਜਨਮ ਮਰਨ ਜਗ ਰੋਗਿ ਜੋ ਦੁਖਾ।
ਦੋਖ ਰੂਪ ਸਮਝੇ ਗੁਰਮੁਖਾ।

ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮੋਹਿ ਤਿਆਗੇ।
ਪੁਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸੁਖ ਦੁਖ ਬੈਰਾਗੇ।

Birth and death is a very serious affliction. Therefore, by giving up family attachment and doing his duty towards them, one can follow the path of spirituality. Overcome with a powerful attachment for the family, the 'jeev' (sentient being) continues to be born again and again in the same household in different incarnations.

*'One should live equably with both good and
bad,
Give up everything and be in Name
ornament clad.'*

ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਸੰਗ ਸਮ ਚਿਤ ਰਹਿਣਾ।
ਹਰਿ ਬਿਨ ਤਿਆਗ
ਇਕ ਮਨ ਹਰਿ ਗਹਿਣਾ।

Renouncing everything other than God, we are to wear the ornament of God's love and devotion and live equably and harmoniously with both good and bad. Ignoring and not remembering anybody's fault is the disciplinary code of treading on the path of spirituality. Remaining glad at heart, we are to practise in seclusion Divine Name meditation with perfect concentration of mind. We should give up superfluous and meaningless material things and keep the company of the God-directed and holy-

*'Contemplate in seclusion with a gladdened
heart,
And all visible world thou abnegate.'*

ਚਿਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਿਤ ਰਹੈ ਇਕਾਂਤੀ।
ਬਾਹਰ ਮੁਖ ਜਨ ਤਿਆਗ ਸਗਾਂਤੀ।

Engaging in God's devotional worship with concentration of mind, reflecting on our true form, and eschewing egoism, we should consider ourselves as the soul, which is true. We should practise Name meditation for fixing it firmly in the mind and live by rising above the material things of the world. The virtues and merits described

above constitute the material of knowledge. By obtaining it we can fashion the holy Word in the mint of Truth.

'Purify the basic elements.

Freed from all, live by rising above them.

These twenty virtues constitute the material of knowledge,

Described and highlighted in various ways.'

ਤਤ ਤੂੰ ਪਦਾਰਥ ਸੋਧਨ ਕਰਨਾ
ਮੁਕਤਿ ਸਰਬ ਸੇ ਉਚ ਬਿਚਰਨਾ
ਬੀਸ ਗੁਣ ਇਹ ਗਿਆਨ ਸਮੱਗਰੀ।
ਬਰਨੈ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਉਜਗਰੀ।

These virtues are twenty in number. It is very essential to cultivate them because it is with them that the holy Word is fashioned in the True Mint. Guru Sahib has described the fashioning of the holy Word by using the symbol of a goldsmith, who needs a shop to mould and shape ornaments. In the absence of a shop, he cannot fashion ornaments in any manner whatsoever. A very comfortable place is provided in the shop where he works throughout the day. Sometimes he melts gold in the crucible. The molten gold, he shapes into an ornament. With the knowledge of various crafts, he carves floral designs on it. All this work can be done, if the goldsmith has a nice and beautiful place to work in. From this illustration, we can very well understand that the first requirement is a nice place. Similarly, where the goldsmith requires material, he needs good qualities like forgiveness, patience, purity, contentment, sympathy, politeness in speech, rendering service, giving charity or donation, doing good even at the cost of personal inconvenience, making an honest living and sharing one's earnings with others. If these virtues are lacking, it is very difficult to acquire the 'spiritual' commodity just as without the shop, neither can the goldsmith

build a smithy, nor can there be any provision for putting coal into it, and nor can without bellows coal give full heat, and the gold will remain unmolten in the crucible. When the piece of gold does not melt, how can it be given the shape of an ornament? So, Guru Sahib says, "My dear! just as the goldsmith cannot do his work without a shop, similarly, for treading on the spiritual path, first of all, continence is needed. With the help of continence, we can accomplish our task. Many devotees of today do not give any importance to it, and have become so much involved in lust which is stupefying and befuddling that they have no knowledge and understanding of continence. So long as the body is not sound and healthy, we cannot engage in Divine Name meditation assiduously. A healthy body is needed for practising Divine Name meditation, concentrating the mind and focusing it on the Guru (Holy Preceptor). If after a little meditation or contemplation one starts sneezing and suffers from flu, how can one achieve concentration of mind? There is a method for doing everything. For making anything from wood, one should know carpentry skill. The same is true about an engineer and a computerist. Knowledge of all technical ins and outs is necessary. The fashioning or forging of the holy Word is a mystery which can be known by keeping the company of holy men and saints, imbibing their teachings and practising Divine Name meditation. All the things needed for the accomplishment of a task should be available. Guru Sahib says: "For fashioning an ornament, the goldsmith first of all needs a place, (smithy). In an open and windy place, no ornament is made because he has to make a hearth or a smithy. Then he needs

bellows to keep the fire burning. Similarly, for forging the holy Word, first of all is needed a healthy body. To keep the body strong and healthy, practice of continence is required. Then is needed nourishing and balanced diet. Various nutrients are needed for each one of the body organs. It is food which creates blood in the body. After arduous work of a month, from this blood is formed a little semen. Gradually, it becomes energy and effulgence, which make the face bright and beautiful, and the eyes charming and captivating. The bones become strong and strength continues increasing. By preserving semen, the mind is rid of sinful desires and propensities, and becomes determined and resolute. The body becomes fit and strong enough to suffer hunger and thirst for quite some time. It is filled with elixir and insipidity disappears. In olden times, our ancestors had laid down rules to preserve semen, to use sex only for procreation and not for senseless indulgence. As a result there used to be men of great strength and endurance. Even at the age of seventy years, Baba Bir Singh Ji wielded an eighteen seer double-edged sword easily. At the meeting between Maharaja Ranjit Singh and the British traders at Ropar, the Sikh soldiers showed marvelous feats. The English soldiers pitched wooden stakes for the game of polo, which the Sikh soldiers uprooted easily. But when it was their (Sikh's) turn, they placed iron pitchers instead wooden stakes, and pierced them with spears. The English soldiers were amazed at the prowess of their Sikh rivals. Usually, cannons used to be pulled by horses. But when the Sikhs were to fix cannons on the hills, single soldiers carried the gun up on the hill. The English were struck with wonder. In this

manner, in the battle of Chellianwala, Sikh soldiers attacked the firing guns, killed the gunners and brought the cannons into their ranks. These were the feats performed by powerful and rigorous bodies. On the other hand, in the spiritual field, there have been such holy men as engaged themselves in great spiritual endeavour. Their secret was the practice of continence or celibacy. It is said about Bhai Sahib Bhai Randhir Singh Ji that when he was weighed after a 90-day fast, it was unchanged. All this was possible due to practising celibacy. There are some rules in this context. It is only by following them that continence or celibacy can be practised. In the Guru's abode, the rule is -

'To be faithful to one's wife and to regard other women as daughters and sisters.'

Bhai Gurdas Ji, Var 6/8

ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੋਇ
ਪਰਨਾਰੀ ਧੀ ਭੈਣ ਵਖਾਣੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 6/8

Life is lived in a disciplined manner. Without practising celibacy, it is very difficult to keep the inner light burning with full force and glory. If the Sikh contemplates the Guru, his face shines like mirror and appears to be emitting light. When a lustful person practises contemplation, then in his contemplation the object is not fully visible. While discoursing to a holy man with matted hair on the need of practising asceticism for gaining self-realisation, Tenth Guru has said the following:

*'Let continence be thy matted hair,
And joining-with (God) thy ablution, and
disciplined conduct thy long nails.*

*Let wisdom be thy Guru, so instruct thyself,
and apply to thy body the 'ashes' of God's
Name.'*

Ramkali, Tenth Guru

ਜਤ ਕੀ ਜਟਾ ਜੋਗ ਕੋ ਮਜਨ
ਨੇਮ ਕੇ ਨਖਨ ਬਢਾਓ।

ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ੁ
ਨਾਮ ਬਿਭੂਤ ਲਗਾਓ।

ਰਾਮਕਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

In this context, some *Gurbani* edicts are

*'Continnence, chastity, restraint and noble conduct hast thou not maintained -
In this goblin-like frame hast thou become insensitive as wood -*

*Good deeds, charity, holy bathing or self-restraint hast thou not done;
Devoid of holy company, fruitless has been thy birth.'* P. 906

ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਸੀਲੁ ਨ ਰਾਖਿਆ
ਪੁੰਤ ਪਿੰਜਰ ਮਹਿ ਕਾਸਟੁ ਭਇਆ ॥
ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਨ ਸੰਜਮੁ
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨੁ ਬਾਦਿ ਜਇਆ ॥

*'The Master (Guru) who in us confirmed continence, purity, self-restraint and truth,
In joy of the holy Word ever remains absorbed.'* P. 907

ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਸਾਚੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ
ਸਾਚ ਸਬਦਿ ਰਸਿ ਲੀਣਾ ॥

'The yogi who practises celibacy, chastity, sobriety and righteousness, is blessed with an immaculate mind and becomes the friend of the three worlds, O Nanak.' P. 903

ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਸਚੁ ਸੁਚੀਤੁ ॥
ਨਾਨਕ ਜੋਗੀ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਮੀਤੁ ॥

So, in this way, in *Gurbani*, we are urged to practise continence and celibacy. There is another edict also in the same vein-

*'It (service of the True Master) brings continence, truth and austerity,
And purifying the physical frame,
Lodges the Lord in the heart.*

*Through such service one finds eternal bliss night and day,
And in union with the Beloved finds joy.'* P. 31

ਜਤੁ ਸਤੁ ਤਪੁ ਪਵਿਤੁ ਸਰੀਰਾ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦਿ ਰਹੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ
ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ॥

In religious history we find mention of

great celibates. For example, it is said about Lakshman Ji that he looked at Sita Ji's feet and never at her face. Until he was married, he remained a perfect celibate. Bhisham Pitama Ji promised his father never to marry, and he practised the vow of celibacy all his life. At the time of the war of Mahabharata, he was 175 years old. He was extremely powerful; and a great celibate. Celibacy is essential for great accomplishment. A goldsmith's first requirement is a smithy or a forge without which he cannot accomplish his next task of melting gold. Guru Sahib has used smithy as the symbol of 'continence' or 'celibacy', and goldsmith as that of 'patience'.

Refrain: My dear, forge the holy Word in the True Mint ...

ਧਾਰਨਾ - ਘੜ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ,
ਸ਼ਬਦ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ

About this, Guru Sahib says -

*Refrain: O goldsmith of patience,
Make the smithy of continence ...*

ਧਾਰਨਾ - ਧੀਰਜ ਸੁਨਿਆਰ ਜੀ,
ਜਤੁ ਦਾ ਪਹਾਰਾ ਕਰ ਲੈ

Guru Sahib has laid great emphasis on 'patience', because it is 'patience' that is to fashion the holy Word. The smithy should be totally neat and clean, from which air should not leak from anywhere, and should make the fire intense. Pieces of coal should burn fully and emit the maximum heat. Celibacy or continence of which we are to make the forge, is of many kinds.

i) *Continence of speech:* Let not falsehood touch our tongue. We should not utter anything false or untrue.

ii) *Continence of eyes:*

'Let not our eyes cast a glance at the beauty of the women folk of others.' P. 274

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇੜੁ ॥

iii) *Continenence of ears:*

'Let not our ears listen to the slander of others.' P. 274

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ॥

iv) *Continenence of the body:* Let not our body strive to do anything wrong and sinful.

v) *Continenence of the mind:* Keeping the mind free from sensual desires and thoughts.

vi) *Continenence of understanding or intellect:* Imbibing a discerning mental attitude, ever discriminating between truth and untruth.

vii) *Continenence of sensual organs:* Special stress has been laid on this aspect of continence. This is what Bhai Gurdas Ji enjoins upon us-

'A Gursikh should be faithful to one's wife and regard other women as daughters and sisters.' Bhai Gurdas Ji, Var 6/8

ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੋਇ
ਪਰ ਨਾਰੀ ਧੀ ਭੈਣ ਵਖਾਣੈ॥

'Seeing others' beautiful women folk, one should regard them as mothers, sisters and daughters.' Bhai Gurdas Ji, Var 29/11

ਦੇਖ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ
ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ॥

Guru Sahib says that those who look at others' women folk with lustful eyes are crushed like sesame in an oil press at the Divine Court-

'The Lord is aware of those that at night time

Set out with nooses to scale houses for burglary.

Some concealed in hidden nooks, watch out for others' women folk.

In inaccessible spots they make breaches, And with delight consume liquor.

Each reaps his actions' reward:

Evil-doers in the end regret their doings.

Azrail, the angel of Death crushes them like

sesame in oil press.'

P. 315

ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ
ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ॥
ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ
ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ॥
ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਬਾਇ
ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ॥
ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ
ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ
ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ॥

Guru Sahib says, "Forgetting God, those persons who indulge in sensual pleasures and at the end of life think of loving others' women folk, are given harsh punishment in the Divine Court. Female-shaped pillars are heated and they are made to embrace them as a punishment." Such is the *Gurbani* edict-

'Forgetting the Reverend Lord thou enjoy sexual pleasures.

Thou shalt be made to embrace red hot pillars.

O man, why goest thou to others' women?'

P. 1001

ਬਿਸਾਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਬਿਖੈ ਭੋਗਹਿ
ਤਪਤ ਬੰਮ ਗਲਿ ਲਾਇ॥
ਰੇ ਨਰ ਕਾਇ ਪਰ ਗ੍ਰਿਹਿ ਜਾਇ॥

Experienced holy men have prescribed many rules of conduct to escape from this weakness. According to them, lechery is of eight types, such as -

'Hearing, contemplating, singing and thinking about others' womenfolk, and talking love with them alone,

Making firm resolve to ravish them and making efforts towards this end are the eight states of lusting.'

ਸਰਵਣ, ਸਿਮਰਨ, ਕੀਰਤਨ,
ਚਿਤਵਨ, ਬਾਤ ਇੰਕਤ
ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ, ਪ੍ਰਯਤਨ ਤਨ,
ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਸਟ ਕਹੰਤ।

This means hearing libidinous things about women, and then lodging the woman

in the heart thinking about her beauty, listening to lewd songs from women, thinking repeatedly about them, taking them to a solitary place and hearing exciting amatory things. It also means making a firm resolve to obtain a woman, making efforts towards this end and having sex with her in a lonely place. These are the eight states of lechery described by holy men. He who avoids these eight states, escapes cupidity, otherwise, lust is so powerful that it floors one and all. Gradually man declines and ultimately falls to lechery. Its cure lies in meditating on God's Name or reflecting on matter. First ponder: 'What is the existence of a woman or man other than your spouse?' If you reflect a little, you will find that this body is covered with a thin plastic-like skin under which is a body having blood, ordure and urine. If it is not bathed for a couple of days, it starts giving out foul smell. If the mouth is not brushed for two days, it starts smelling, which is unbearable. Similarly, out of nose comes out very dirty matter, and out of mouth comes out spittle. Guru Sahib says-

'Thou art ordure, bones and blood wrapped up in skin.

It is on this that thou art harbouring pride.'
P. 374

**ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ ॥
ਇਸੁ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ ॥**

When we will see and examine things lecherous after imbibing such thoughts, we will be filled with hatred. Only then can we escape from voluptuousness, but it is very difficult because man and woman feel intoxicated on seeing each other, and after going through this sinful deed, they have to repent a lot, which we experience daily. In 'Dasam Granth', Tenth Guru Sahib says -

'Ever since did I gain awareness, my Guru

instructed me so:

As long as there is life in thy body, stick to this vow -

Daily increase your love for your own woman,

But the other woman's bed, visit not even in imagination.' Dasam Granth

**ਸੁਧਿ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ
ਬਚਨ ਗੁਰ ਦਏ ਹਮਾਰੇ ॥
ਪੂਤ ਇਹ ਪ੍ਰਨ ਤੋਹਿ
ਪਾਨ ਜਬ ਲਗ ਘਟ ਥਾਰੇ ॥
ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸਾਬ
ਨੇਹੁ ਤੁਮ ਨਿਤ ਬਢੈਯਹੁ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ
ਭੂਲਿ ਸੁਪਨੇ ਹੁੰ ਨ ਜੈਯਹੁ ॥**

There aren't many Sikhs who believe in this principle of Guru Sahib. The present age is that of extreme *Kalyuga* (Age of darkness and evil). Sex is discussed openly. In many countries, nudity has increased so much that a single glance is enough to make man lust after her. But blessed were our forefathers, who followed the Guru's teachings fully and tried to ennoble and exalt their life.

This is an incident from the time when *Gursikhs* were facing suppression and persecution at the hands of the Muslim rulers. Collecting huge armies, Ahmed Shah Abdali repeatedly launched fierce attacks on the Punjab and adjoining areas. Thousands of youth were killed, and young women were carried away to be sold as slaves in his own country. At that time, many persons who could not safeguard the honour of their daughters, killed them at their very birth in order to save them from leading an immoral life on their growing up. This practise was quite common in the Panjab and the rest of India because there were no powerful kings in India to combat foreign invasions.

Once Ahmed Shah Abdali crushed India

upto the town of Mathura, and he was carrying away wealth and young women from here. Thirty thousand Hindu girls and women were accompanying him weeping and wailing and suffering atrocities at the hands of his soldiers. Coming into the Panjab, they asked the Singhs to come to their rescue. Such were the folk songs heard at that time -

*'The woman is being taken away to Basra,
Save her if you can,
O stick-wielding Sardar.'*

ਗਈ ਗਈ ਰੰਨ ਬਸਰੇ ਨੂੰ ਗਈ
ਮੌੜੀ ਬਾਬਾ ਡਾਂਗ ਵਾਲਿਆ ਸਰਦਾਰਾ!
ਬਹੁੜੀ ਬਾਬਾ ਡਾਂਗ ਵਾਲਿਆ ਸਰਦਾਰਾ!

They used to entreat the Singhs to come to their rescue. On that particular occasion, when 30,000 weeping, wailing and bound girls and women were being taken away, the *Khalsa's* (Sikh's) '*langar*' (community kitchen) was generally short of provisions, because they did not raid villages and take away food forcibly. They used to buy provisions. The Singhs and their *Jathedars* (Group leaders) used to be men of high character. They suffered to go without food but did not rob anyone. On that particular day, they had been without food for a week. Some provisions had been acquired. They were camping in the jungle. All were very happy at the prospect of getting food after a week. Earlier they had been subsisting on leaves either raw or boiled. All the Singhs sat in rows. As a token of gratitude, they sang hymns. The Masters of the kitchen offered *ardas* to Guru Sahib. The *sewadars* (voluntary servants) put loaves in baskets and lentil in buckets ready to serve to the Singhs. The food had not been distributed as yet when sound of heart-rending weeping was heard from some distance. Everyone's attention was

attracted towards it. The serving of food was stopped. That wailing and weeping person appeared before the *Jathedar*. He was a Brahmin. He was weeping bitterly. The *Jathedar* said, "Brother! let me know the cause of your weeping. None should weep as long as there is *Khalsa*, because Guru Sahib has fashioned the *Khalsa* as God's own army. It is God's own creation. The *Khalsa* belongs to God; therefore, the victory is of the *Khalsa*. Tell us what your suffering is." He said, "Revered Sir! Ahmed Shah Abdali attacked Mathura which resulted in large scale killings. The king was defeated. Abdali sent his brutish soldiers, who were in lakhs, to plunder the city. Along with loot, young women were also captured. Dis-honouring them, they brought them to their camp. Their number is said to be 30,000. They are weeping and wailing but there is none to listen to them and help them. I am an influential person. I made a request to the Rajput King. On hearing my plea, he became speechless. I entreated the big chiefs for help, but in vain. No one did anything. I wept before the gods and beat my breast but no answer and help came from them either. Now, taking prop of Guru Gobind Singh Ji, who destroyed the evil-doers and saved the holy, I have come into your refuge. Kindly rescue these girls. Now there is no support other than that of the *Khalsa*." The *Jathedar* was moved with pity and said, "O Singhs! where we have not taken food for a week, we won't take it now too. First, we have to liberate these women. Get ready at once. The enemy is passing by very close from here. I have got this information from our spies just now. Besides, after learning about so much pain and suffering, how can we partake of food? Now we will take food

together only when the women come with us after their release." After making preparations, the *Jathedar* sent two Singhs to bring exact information. They said, "*Jathedar Ji!* If we are able to tolerate that sight, we will come back. But if you hear the sound of our gun, then take it that we have been martyred." The Singhs went away. On hearing the weeping and wailing of the women, they were moved deeply. They could not bear the sight of the women's being dishonoured before their eyes. Every body-hair was filled with pity and sympathy. They were ready to sacrifice their life. The sound of their guns was heard. The ruffians were molesting women loaded in carts. The Singhs found the sight unbearable. They killed five to ten of them and themselves were martyred. At that very moment, the *Jathedar* ordered the Singhs to launch the attack. They killed the guards of the carts, liberated the women and brought them to the jungle. So Ahmed Shah Abdali came to know of it. He had already witnessed the valorous feats of the Sikhs. So he avoided the risk of fighting with them in the jungle. He knew very well that fighting with the Singhs was not a child's play, for they were ever-prepared to lay down their lives. He thought, "My soldiers fight defensively. Well, it is all right, if they have liberated the women. Next year, we will carry many more women than now."

In the jungle, the hapless women were served food. The Singhs who had survived the fight were also served food. The martyred Singhs were cremated; the wounded were looked after and their wounds were dressed. The *Jathdar* ordered that, after inquiring the women's addresses, they should be delivered at their homes. At

that moment, those girls with their hearts full of emotion pleaded: "Don't send us to those cowards before whose eyes while we were being dishonoured, they were repeating only one thing - 'May God do good unto them! This is what was written in their fate.' Secondly, when you will take us to our villages, they will regard us as polluted and defiled according to their set customs and traditions. The blame of their own weakness and cowardice, they will foist on us, asserting that we have been degraded and made impure by the brutish army. Nobody will accept us back and take care of us. We will only suffer neglect and humiliation. Please marry us off to these Singhs. We will serve them devotedly." At this, the *Jathedar* said, "You are our daughters and sisters. No Singh can fall from this belief, because Bhai Gurdas Ji too has said -

'A Sikh is true and faithful only to one woman, while other women he regards as daughters and sisters.'

Bhai Gurdas Ji, Var 6/8

ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੋਇ
ਪਰ ਨਾਰੀ ਧੀ ਭੈਣ ਵਖਾਣੈ।

In this connection, the Tenth Guru's edict is -

'Ever since did I gain awareness, my Guru instructed me so:

As long as there is life in thy body, stick to this vow -

Daily increase your love for your own woman,

But the other woman's bed, visit not even in imagination.'

Dasam Granth

ਸੁਧਿ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ
ਬਚਨ ਗੁਰ ਦਏ ਹਮਾਰੇ ॥
ਪ੍ਰਤ ਇਹ ਪ੍ਰਨ ਤੋਹਿ
ਪ੍ਰਾਨ ਜਬ ਲਗ ਘਟ ਥਾਰੇ ॥
ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸਾਥ
ਨੇਹੁ ਤੁਮ ਨਿਤ ਬਢੈਯਹੁ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ ਭੂਲਿ

ਸੁਪਨੇ ਹੂੰ ਨ ਜੈਯਹੁ ॥

On hearing all these things, no Singh was filled with lustful thoughts. So, this is called the 'smithy of continence'. Guru Sahib says - 'If you wish to tread on the path of spirituality and fashion the holy Word, then make the 'smithy of continence'. Qazi Nurrudin in his 'Jangnama' writes: "Don't call them dogs. They are truly lions. Call them 'Singh's' (lions)." Describing various qualities of the Sikhs, he has also written: "They don't look at others' womenfolk to lust after them. They regard them even more worthy of respect than their mothers and sisters, and address all women as 'old females'." Holy congregation! such was the character of our forefathers, who fully adopted the smithy of continence or celibacy for the realization soul. Therefore, Guru Sahib has laid emphasis on making the smithy of continence or celibacy. When the Pandit (Brahmin priest) was trying to put the 'sacred thread' on him (Guru Nanak Sahib), he counseled him thus -

'Make compassion the cotton, contentment the thread, continence the knot and truth the twist.

This is the sacred thread of the soul.

O Brahmin! put it on me, if thou hast it.

It breaks not, nor is it soiled with filth, nor burnt, nor lost.

Blessed are the mortals, O Nanak, who go wearing such a thread round their neck.'

P. 471

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ

ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥

ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ

ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥

ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ

ਨਾ ਏਹੁ ਲੈ ਨ ਜਾਇ ॥

ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ

ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੈ ਪਾਇ ॥

So, just as, for making an ornament, the

goldsmith first requires a proper place, similarly, for a spiritual wayfarer to forge the True or holy Word in the True mint needs continence or celibacy. Ornaments are forged by the goldsmith, but the holy Word is forged by Patience.

Here, Guru Sahib has made 'Patience' the symbol of goldsmith so that it is understood that to attain to the region or realm of the soul, it is essential to forge the holy Word for which is needed material. For fashioning an ornament, the goldsmith needs crucible, bellows, coal, furnace, hammer, borax, small pincer, fine and sharp screwdrivers and he remains engaged in his work without getting bored, tired and agitated, and remains totally absorbed in the unique design and shape of the ornament. He is totally oblivious of his surroundings, and his mind is concentrated on his work. Even if he is talking, his attention is focused on his task. His mind is never deflected from the design he has conceived. Its details and intricacies - flowers, shrubs, animals and floral patterns are never lost to him. Such is the edict that occurs in Gurbani -

'Pierced with the Lord's Name, my mind is so stuck in it, as is of the goldsmith in his gold craft.'

P. 972

ਮਨੁ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ਬੇਧੀਅਲੇ ॥

ਜੈਸੇ ਕਨਿਕ ਕਲਾ ਚਿਤੁ ਮਾਂਡੀਅਲੇ ॥

The goldsmith absorbs his mind completely in the art of making ornaments and until he completes his task, he does not deflect his attention on anything else. This is the state of patience. That is why Guru Sahib lays emphasis on patience for forging the holy Word. A patient man keeps his mind in a state of equipoise in joy and sorrow, honour and dishonour, loss and gain, weal and woe -

*Refrain: Weep not at the sight of misfortune.
Don't be pleased at the sight of
wealth, my dear ...*

**ਧਾਰਨਾ - ਬਿਪਤਿ ਦੇਖਿ ਨ ਰੋਇਓ ਜੀ,
ਸੰਪੈ ਦੇਖਿ ਨ ਹਰਖੀਐ ਪਿਆਰੇ**

*'Be not pleased at the sight of wealth; wail
not at the sight of misfortune.*

*As is prosperity, so take misfortune to be.
What the Ordainer has ordained must
happen.'* P. 337

**ਸੰਪੈ ਦੇਖਿ ਨ ਹਰਖੀਐ
ਬਿਪਤਿ ਦੇਖਿ ਨ ਰੋਇਓ
ਜਿਉ ਸੰਪੈ ਤਿਉ ਬਿਪਤਿ ਹੈ
ਬਿਧ ਨੇ ਰਚਿਆ ਸੋ ਰੋਇਓ ॥**

A patient person practises tolerance or forbearance. He treats friends and enemies alike.

Holy men and saints live with honour and dishonour calmly and regard friends and enemies alike. An armed person with the intent to kill may come, or may come before him a slanderer, they (holy men and saints) see them with an equal eye. They are free from attachment and rancour or enmity. No misfortune can disturb their mind -

*'Tolerant and sweet-tempered are the saints.
O Nanak, to them are like the friends or
evil-seekers, and even those who offer them
viands of various kinds, or becoming
slanderers, draw weapons to kill them.'*

P. 1356

**ਸਹਣ ਸੀਲ ਸੰਤੰ
ਸਮ ਮਿਤ੍ਰਸ ਦੁਰਜਨਹ ॥
ਨਾਨਕ ਭੋਜਨ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੇਣ
ਨਿੰਦਕ ਆਵਧ ਹੋਇ ਉਪਤਿਸਟਤੇ ॥**

They do not lose their cool even when confronted by calumniators and the insulting. They do not become angry with them. They ever remain absorbed in Divine Name contemplation, and do not lose politeness of temper.

*'Such are not dishonoured, nor is their
respect shattered;*

*Repute they lose not; nor do the world's
sufferings touch them.*

*In the company of the holy, the Name
Divine they repeat:*

Saith Nanak: Such creatures in joy abide.'

P. 1356

**ਤਿਰਸਕਾਰ ਨਹ ਭਵੰਤਿ
ਨਹ ਭਵੰਤਿ ਮਾਨ ਭੰਗਨਹ ॥
ਸੋਭਾ ਹੀਨ ਨਹ ਭਵੰਤਿ
ਨਹ ਧੋਰੰਤਿ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖਨਹ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ਜਪੰਤਿ
ਮਿਲਿ ਸਾਧ ਸੰਗਹ
ਨਾਨਕ ਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸੁਖ ਬਾਸਨਹ ॥**

Tolerance or patience is an important virtue. On the contrary, acting in haste and doing a wrong deed always prove to be harmful. It is the patient man who works with perseverance for hours together. He does not lose patience, and spends long years in the hope of meeting his Lord God. So, for the impatient and impetuous, the proverb is: 'Haste makes waste'. Impatient persons take decisions without careful thinking and reflection, and later repent over their hasty and wrong decision. A man of patience always takes decisions after careful thought and deliberation. A wise man is of the opinion: "Do not put credence into mere hearsay. With our ears, we often hear things which include the opinion or perception of the narrator too." It is said: 'Once a feather was flying in the wind'. The person, who witnessed it, told his companion about it. The later narrated this to another person saying: 'Many feathers were flying in the wind. I do not know what has happened. It appears that many birds may have been killed and it is their feathers that may be flying in the wind'. The next person gave the simple incident another twist by saying that flocks of birds were flying in the sky. This is the fate of things which you have heard or mere hearsays. When somebody narrates

what he has heard from another person, he surely adds something to it on his own, and talks in a secretive and mysterious manner as if revealing something very special and important. Therefore, only an unintelligent person puts credence in hearsays and forms some opinion or notion. The wise do not believe hearsays. A still better opinion is that even what you have seen with your eyes should not be believed without a thorough probe.

In this connection, there is an oft-repeated story. In India, there was a famous king named Manjh. He had a nephew named Bhoj. He has been a very famous king. There were 'Nine Jewels' in his court. The famous poet and dramatist Kalidas was the adornment of his court. There were great holy men in his court. He was a great patron of prominent scholars who knew the *Vedas* and the *Shastras* (Hindu scriptures). Once a world-renowned scholar carrying his books on camels was touring in the country. Wherever he heard of a scholar, he challenged him to a religious debate: 'If I win in the contest, I will take away all your books, but if you win, I will give all my books to you.' He had become famous all over India. He had heard of the 'Nine Jewels' in the court of King Bhoj. He thought to himself, "If I defeat the Nine Jewels, who are great scholars, he will become a world champion." With this goal in mind, he came to King Bhoj's court. He declared by the beat of the drum that he wanted to have a religious debate with the scholars of King Bhoj's court. King Bhoj learnt about it. So he called his scholars and after consultations said to them, "Hold religious dialogue with that Pandit (Brahmin Scholar). I give you fat

salaries. If you lose, you will be punished." They were frightened at the king's warning. They thought that the scholar from outside was more knowledgeable than they were, and lest they should be defeated, they made a plan. In that city lived a very talkative oilman named Ganga. He kept arguing with every Tom, Dick and Harry needlessly. He never accepted defeat, and kept talking. This too is a very mean and shabby principle to continue speaking and hammering one's point and not letting the other person speak. So people sometimes are impressed with excessive garrulity and think that perhaps, he may be speaking the truth. For this reason, people avoid such a person and do not pick up conversation with him. So, the king's scholars called Ganga, the oil man and asked him to engage in debate and discussion with the scholar from outside. He said, "I am everready to argue. My mother has given me a very valuable advice - son! when you argue, don't give up speaking even when it appears that you have lost. Continue ranting and shouting in such a manner that nobody can make head or tail of it." So, it has been generally seen that people engage that lawyer who speaks loudly and excessively. But opposing them lawyers who have valid arguments and legal points, speak in a composed manner. But people from villages generally engage those lawyers who speak loudly. They are able to satisfy their clients: 'I tried hard but the Judge/officer took a different view. The other lawyer did not speak at all.' These notions are quite prevalent among common folk. So, Ganga, the oil man said, "People don't understand what you are saying, and it becomes very difficult to decide who won and who lost." After seeking Ganga's consent to engage in

argument, the scholar from outside was invited to the assembly, the time for which was duly fixed.

The king's scholars dressed Ganga like a Brahmin scholar. They applied the sacred mark on his forehead. They made him put on pointed embroidered shoes, a very expensive 'dhoti' (length of cloth worn round the waist covering lower part of the body) and a tusser silk turban. As he marched towards the assembly venue buoyantly, he noticed that there was a huge gathering. He thought that his pair of shoes was very expensive, and lest somebody steal it, he wrapped them in a piece of cloth and tucked them under his arm as if he had hidden some book. When he reached the assembly, he and the scholar from outside sat opposite each other. The Pandit (Brahmin Scholar) said to Ganga, the oil man, "Pandit Ji! which holy book are you carrying?" Ganga replied in a dignified manner, "Kantak-Chooran". The outside scholar had never heard of such a scripture. He thought, "I have not read this scripture. If he asks me questions from it, I may lose the contest." So he said, "Should the discussion be silent or through speech?" Ganga said, "As it pleases you." The Pandit (Brahmin scholar) was very much pleased and thought he would win the contest. He decided: "We will hold a silent discussion, that is, through gestures. We will ask only three questions. The winner of two will be declared the winner. If either of us gives correct answers to two consecutive questions, then, the third question won't be asked." The rules of the contest were settled. The Pandit asked Ganga to ask questions first." Ganga replied, "No, Pandit Ji! you have come from outside. It is your right to ask the questions first. All were watching them. The *Pandit* (Brahmin Scholar)

said, "Now I am going to put my questions, and he raised one finger." Ganga at once raised two fingers. The Pandit put down his hand and for asking the second question, he raised his arm and raised all the five fingers in the form of a slap. Ganga instantly clenched his fist and raised his arm. The Pandit admitted his defeat and Ganga was declared victorious. All the books of the Pandit were confiscated. Nobody understood what the questions and their answers were. So some scholars surrounded the Pandit, and some, Ganga. The scholars said to the Pandit, "What questions did you ask! we could not understand anything." He said, "My first question was: There is one unique Lord Creator in the world and as a symbol, I raised one finger. Ganga at once raised two fingers in reply and I understood that one unique Lord Creator is not enough; here to create duality Maya is also needed. I considered this reply correct because the affairs of the world can't be conducted without Maya (Mammon). My second question was: "By raising my five fingers I asked him if the world creation is made up of five elements. In reply, Ganga clenched the five fingers into a fist conveying: The creation is not made up of the five elements singly but all of them combined together. This answer was also correct. So I was not supposed to ask the third question." Leaving him weeping and regretting, the scholars went to Ganga, the oil man and said, "How did you answer the questions when you do not know even the ABC of philosophy?" At once, he said, "What was there to think about?"

(... to be continued)

The Discourse of Sant Ji

Sant Waryam Singh Ji

(Continued from P. 77, issue August, 2018)

CHAPTER - III

The experience of Spiritual Devotion

Once the seekers came to the great Guru, the Tenth Master, from far off lands. The congregation made the submission, Great Sir, according to your command, we study the holy texts (Bani), we practise *Japa* (repetition of Name) of the Name of God, but we feel no internal pleasure, love is not awakened in our heart and the mind drifts into dejection, whereas we have heard that Nam (repeating God's Name) brings love intoxication. The worldly drugs give one a kick for sometime and then they wear off, but the intoxication of the Name, once it is in, never goes off. What is the reason?

The intoxication of poppy, wine, opium and bhang wears off at day break, while the intoxication of the Name stays strong day and night.

ਪੌਸਤ ਮਦੁ ਅਫੀਮ ਭੰਗ ਉਤਰ ਜਾਏ ਪਰਭਾਤਿ॥
ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ॥
(ਜਨਮਸਾਖੀ)

Hearing this petition, Guru Maharaj ordained that truly there is intoxication in the Nam. Anyone who studies it or hears it feels bliss. It appears that you people do not read the Bani, otherwise there is no reason why you should not feel the divine sentiment. The audience once more made the submission, your order was for us to read five holy texts

as our daily routine of prayer, but some heroes among us read as many as twenty text pieces everyday. In addition to our daily religious routine, we also recite Sukhmani Sahib and Asa Di Var. Guru Maharaj once again remarked. No, you don't read the Bani according to the prescribed discipline (as it should be read). This silenced the congregation.

To elucidate his point with an example, Guru Maharaj ordered to be brought a bucket full of elixir of hashish (ਭੰਗ) and some open utensils all made of iron. The congregation was seated in rows. In the utensils of some worshippers, were poured two draughts each of the liquid, while the other's open pots were filled to the brim. For those whose pots were full, the order was to retire to some distance and rinse their mouths with the elixir only (waters of joy) and take care that not a drop of the liquid passes down the throats while the other category was made to drink two draughts each. When after this experiment, all waited on the Guru, he asked those whose pots were all full if they had felt any intoxication. They replied in the negative, saying, as per your order we only rinsed our mouth and did not allow even a drop of that magic liquid to pass down our throat. How could we feel any intoxication? There was no effect. The second category, when questioned submitted, yes sir, there has been some effect.

Guru Maharaj explained, dear devotees, those who drank any draught of liquid did

feel some intoxication, while the other group, though their pots were full felt no effect because they never actually drank that liquid.

Thus there is a difference between the ways of reading the gospel and doing Jap of God's Name.

Upon this, the audience questioned Guru Maharaj to tell them how to recite the holy texts and how to do Jap of God's Name. At this, Guru Maharaj ordained that there are four different types of reading the holy writ; one to repeat any holy text which one has memorized or to read it from some booklet (Gutka). This does not occasion concentration of mind. One reads it, as if one is doing it under some compulsions; two, a novice is advised to pay special attention to the verb forms and other words of the text. That somewhat controls the mind. Three, reading the Bani, understanding its underlying ideas and purport. That also somewhat controls the mind; four, in the fourth stage one recites the Bani in a burst of emotions. Such a one lodges the Bani in his heart and has complete faith in it. He contemplates on it and then tries to mould his life, according to the instructions contained in it.

If we do the recitation of the Bani everyday, tying our mind to it, then the fundamentals expounded in it would go deep into our consciousness and they would start exerting their influence on our life. Thus our contact with the Formless God inside of us would go more intimate. Also we hear the Bani, through devotional singing. When we keep joining our mind with the Bani that is being sung in congregational singing, then our mind would

derive divine sweetness out of it. If in the Bani, the texts of repentance are being sung, then our mental condition keeping an eye on our evil acts will inwardly per force pray for God's pardoning of our sins. And our mind would be surcharged with the atmosphere, in which the mind would seek to be united with the Formless God, inside of us.

Sometime it so happens that the bark of our life gets unsteady, due to some misfortunes; for example as a result of suffering big losses in business, or someone turns our enemy without any rhyme or reason or due to separation (or death) of some kinsman or for any reason we feel enmeshed in various worries, then we pray to *Waheguru* God for help to uplift us from the calamity. We select such a text of the Bani, which contains sentiments of removing the calamities. At that time, our mind with tearful eyes attempts to be united with *Waheguru*, in the hope that He would surely find some solution to our problems. At such a time, no irrelevant thoughts would cross our mind, we would be submerged in emotions, and cutting ourselves off from the world we would feel going into the presence of *Waheguru*.

Infact the whole process is related to the mind. If our mind is so inclined, we would easily join ourselves with the Almighty God.

History records the story of Baba Buddha Ji, who at a very tender age became devoted to God. He used to hear the texts of Emperor Guru Nanak with a very stable mind. His mental make up seemed to consist of the idea of disinterest in the world. One day Guru Nanak the Emperor of the world enquired thus, dear son, you are at tender

age. How is it that you listen to Bani with such single-mindedness. He made the answer, Maharaj, I feel no surety for life; as you yourself have thus ordained -

We are men of but one breath and know not the appointed time and moment of our departure.

ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ
ਮੁਹਲਤਿ ਮੁਹਤੁ ਨ ਜਾਣਾ॥ ਅੰਗ - 660

There is no knowing at what uncertain time the tomcat of death may pounce upon us and end our play of life. The Great Guru asked how such ideas were born in his mind. He replied thus. One day my mother said, dear son, I am kneading the flour, since you have to go early so you help me and make fire in the hearth. I collected thick pieces of wood and tried to burn them, but despite of my blowing into them, they did not catch fire. My mother said, this is not the way to light the fire. First you keep small pieces of wood and their choppings in the fire place, then blow into them and they would catch fire. Later you cautiously place big logs on them. I felt as if the fire of death might consume me in my small condition (age). This idea was firmly fixed in my mind.

Great Sir, once there was an attack on our village. They killed or wounded anyone who came in their view, making no distinction between the old men and children. At that time, I developed indifference towards the world. I was greatly afraid of the messengers of death. I was constantly thinking of the future birth. You kindly teach me. Guru Maharaj gave him the message and said, dear son your thinking is not of the children, but of old matured persons. The fear of death with this thought cast such a dark shadow over his life and he attained a very exalted position. So it is

necessary to develop disinterest in the world in one's mind.

The mortal's business is with his mind. He who chastens his mind attains perfection. Says Kabir, I have dealings with my mind alone. I have met with nothing like the mind.

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ॥
ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ
ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ॥ ਅੰਗ - 342

This whole world is unreal and is just the creation of the mind. When this mind stops idle thoughts and with the power of God's Name, one experiences Truth, then to him, the whole world looks the shape of God Himself.

The birds of the beautiful trees fly and go in four directions.

The more they fly (up) the more they suffer. They ever burn and bewail.

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ॥
ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੈ
ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ॥ ਅੰਗ - 66

When making big flights, the mind feels very miserable and the whole world appears full of sorrows. Maharaj Ji has ordained thus -

The restless mind wanders in ten directions; it needs to be pacified and stabilized; whosoever knows this art deem him thou to be emancipated, says Nanak.

ਚੰਚਲ ਮਨੁ ਦਹਦਿਸਿ ਕਉ ਧਾਵਤੁ
ਅਚਲ ਜਾਹਿ ਠਹਰਾਨੈ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ
ਜੋ ਨਹੁ ਮੁਕਤਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਮਾਨੈ॥ ਅੰਗ - 685

He ordained that the mind roams in all ten directions. Only a rare disciple of the Guru can control it and keep it stable. Anyone whose mind is steady and free from thought waves, can be said to have achieved salvation in this life itself. If the mind keeps on running at all times, then all the good acts done by a man come to nought. It is ordained-

*He, who bathes at shrines and keeps fasts,
but who has not control over his mind;
Be assured that of no avail is his faith to
him. I utter nothing but truth for his good.*

ਤੀਰਥ ਕਰੈ ਬਰਤ ਫੁਨਿ ਰਾਖੈ
ਨਹ ਮਨੁਆ ਬਸਿ ਜਾ ਕੋ॥
ਨਿਹਫਲ ਧਰਮੁ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਮਾਨਹੁ
ਸਾਚੁ ਕਹਤ ਮੈ ਯਾ ਕਉ॥ ਅੰਗ - 831

Such a one's mind remains uninfluenced. On him, there is no effect of studying the Bani, hearing devotional singing, repeating God's Name because inwardly the mind is bereft of the feeling of disinterestedness in the world, does not keep company with him. His mind is ever restless. For such a person the orders are -

*As a stone is kept immersed in water, but
the water penetrates into it not;
So deem thou that mortal, who is without
the Lord's devotional service.*

ਜੈਸੇ ਪਾਹਨੁ ਜਲ ਮਹਿ ਰਾਖਿਓ
ਭੇਦੈ ਨਾਹਿ ਤਿਹ ਪਾਨੀ॥
ਤੈਸੇ ਹੀ ਤੁਮ ਤਾਹਿ ਪਛਾਨਹੁ
ਭਗਤਿ ਹੀਨ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ॥ ਅੰਗ - 831

Now the question arises as to how to cope with such a state of mind. Keeping the company of the perfect great souls is essential. They give to such a one, their love; narrate to him the sayings of the saints, about the Omniscience of God and create in his mind firm faith in Waheguru; teach him that the world is false (unreal) and that the supreme goal of human life is to meditate upon God. They extend to him their special grace to put to flight his evil tendencies. As says the Gospel.

*My mother, my mind is not under my
control.
Night and day, it runs after sins. In what
way should I restrain it? Pause.
Hearing the teachings of the Vedas,
Purnanas, and Simirtis, one enshrines them
not in the heart even for an instant.*

*Engrossed with other's wealth and other's
women, he passes his life in vain.*

*He has gone mad with the wine of
mammon, and knows not even a bit of
divine knowledge.*

*Within his mind abides the mammon-free
Lord, but he knows not His secret.*

*The moment I entered the saints' sanctuary
all my evil intent was dispelled.*

*O Nanak, then remembered I the wish-
fulfilling Lord and my death's noose was
snapped.*

ਮਾਈ ਮਨੁ ਮੇਰੋ ਬਸਿ ਨਾਹਿ॥
ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਬਿਖਿਆਨ ਕਉ ਧਾਵਤ
ਕਿਹਿ ਬਿਧਿ ਰੋਕਉ ਤਾਹਿ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਮਤਿ ਸੁਨਿ
ਨਿਮਖ ਨ ਹੀਏ ਬਸਾਵੈ॥
ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਦਾਰਾ ਸਿਉ ਰਚਿਓ
ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਵੈ॥
ਮਦਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ਭਇਓ ਬਾਵਰੋ
ਸੂਝਤ ਨਹ ਕਛੁ ਗਿਆਨਾ॥
ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਬਸਤ ਨਿਰੰਜਨੁ
ਤਾ ਕੋ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾ॥
ਜਬ ਹੀ ਸਰਨਿ ਸਾਧ ਕੀ ਆਇਓ
ਦੁਰਮਤਿ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੀ॥
ਤਬ ਨਾਨਕ ਚੇਤਿਓ ਚਿੰਤਾਮਨਿ
ਕਾਟੀ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ॥ ਅੰਗ - 632

Through the grace of the saint one's faith in Waheguru become unshakable and the importance of Nam starts dwelling in the heart. He leads his life in the light of the firm faith in Waheguru, complete confidence in the Guru, and the greatness of Nam. His mind develops distaste for the world; he receives initiation into Nam by the Guru; and as his true consciousness is on the rise and as the tendencies of this remembrance enter into the inner mind, dirt of the mind gradually begins to dissolve, also Omnipotence of Waheguru enters his heart and he is housed in perfect faith. About such a one such is the edict of the Guru.

*Daropadi, the Princess of the King of
Panchal remembered the Lord's Name in the
royal court.*

God, the Embodiment of mercy, removed her suffering and enhanced his own glory.

ਪੰਚਾਲੀ ਕਉ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮਹਿ

ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੁਧਿ ਆਈ॥

ਤਾ ਕੋ ਦੂਖੁ ਹਰਿਓ ਕਰੁਣਾਮੈ ਅਪਨੀ ਪੈਜ ਬਡਾਈ॥

ਅੰਗ - 1008

One joins consciousness with such thoughts. Suppose a pool is filled with dirty water. To clean it if we turn on the tap into it, gradually the dirty water in the pool will be replaced by clean water and the whole pool would have clean water. So says Guru Maharaj -

The soul, defiled with sins, that is cleaned with the love of (God's) Name.

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥

ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥ ਅੰਗ - 4

The best time for prayer is the dawn. At that time, no untoward thought arises in the mind, and the mind is united with the Bani and the Nam. When the day is up, worldly entanglements overcast the mind. After some more time, one begins to feel pangs of hunger and thirst. Thus ordains Guru Maharaj -

In the second watch, there are many ways in which the attention of mind is scattered.

Many fall into the unfathomable water, suffer immersions and cannot emerge out.

ਦੂਜੇ ਬਹੁਤੇ ਰਾਗ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ॥

ਬਹੁਤੁ ਪਏ ਅਸਗਾਹ ਗੋਤੇ ਖਾਹਿ ਨ ਨਿਕਲਹਿ॥

ਤੀਜੇ ਮੁਹੀ ਗਿਰਾਹ ਭੁਖ ਤਿਖਾ ਦੁਇ ਭਉਕੀਆ॥

ਅੰਗ - 145

So long as the mind keeps on galloping, one feels no sweetness in Bani nor can he cross the different stages of Nam, nor can he conduct the inner search. In the mind dwell five thieves, who act according to their own accord and rob one of the Amrit (nectar) of Nam. Also there dwell in the mind demonesses like hate enmity, jealousy, hopes and desires.

There is but One God. By True Guru's grace He is obtained.

The five evil passions dwell concealed within my mind.

They remain not still and wander like a deserter.

My soul remains not tied to the Merciful God.

The avaricious, deceitful, vicious and hypocritical soul is excessively linked with worldliness. Pause.

ਭੀਤਰਿ ਪੰਚ ਗੁਪਤ ਮਨਿ ਵਾਸੇ॥

ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਹਿ ਜੈਸੇ ਭਵਹਿ ਉਦਾਸੇ॥

ਮਨੁ ਮੇਰਾ ਦਇਆਲ ਸੇਤੀ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹੈ॥

ਲੋਭੀ ਕਪਟੀ ਪਾਪੀ ਪਾਖੰਡੀ

ਮਾਇਆ ਅਧਿਕ ਲਗੈ॥ ਅੰਗ - 359

At times, the mind soars high up and at times it falls to the nether regions.

The greedy mind remains not steady and searches for wealth etc. in all the four directions.

ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਉਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ

ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ॥

ਲੋਭੀ ਜੀਅੜਾ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਤੁ ਹੈ

ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲੇ॥ ਅੰਗ - 876

O Saints, this mind cannot be restrained.

The fickle avarice abides with it. Therefore it remains not stable. Pause.

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਮਨੁ ਗਹਿਓ ਨ ਜਾਈ॥

ਚੰਚਲ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸੰਗਿ ਬਸਤੁ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਥਿਰੁ ਨ

ਰਹਾਈ॥ ਅੰਗ - 219

Such is the nature of the mind that it does not rest even for a moment. How can it enjoy the sweetness of Bani?

Man's mind wanders in ten directions, how can he, then, sing God's praise?

The body organs are greatly engrossed in misdeeds and lust and wrath ever infest man.

ਮਨੁਆ ਦਹਦਿਸ ਧਾਵਦਾ

ਓਹੁ ਕੈਸੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ॥

ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਿਆਪਿ ਰਹੀ ਅਧਿਕਾਈ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਨਿਤ ਸੰਤਾਵੈ॥ ਅੰਗ - 565

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 40.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

**Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust,**

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

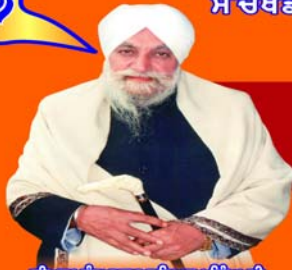
	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CANADA	80 CAN\$	800 CAN\$

8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਟਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ।

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ
ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ
ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਮੁਗਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ

30-31 ਅਕਤੂਬਰ

1-2 ਨਵੰਬਰ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ
1-2 ਨਵੰਬਰ
ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ/ਸਵਾਰੀ ਲਈ
ਸੰਪਰਕ ਨੰ:
98155-94315
81465-98982

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ
ਪੁਸਤਕਾਂ ਅੱਧੀ ਡੋਟਾ
ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ

ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ
ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ

ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ
• ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ
ਕੈਂਪ 29-30-31 ਅਕਤੂਬਰ
• ਸਪੈਸਲਿਸਟ ਡਾਕਟਰਾਂ
ਦੁਆਰਾ ਚੈਕਅੱਪ ਅਤੇ ਫਰੀ
ਦਵਾਈਆਂ
• ਫਰੀ ਕੋਸਰ ਚੈਕਅੱਪ ਕੈਂਪ
28 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ

**ਸਮਾਗਮ
ਸਬੰਧੀ**

ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ - 16 ਸਤੰਬਰ - ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ - 2.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਪ੍ਰਾਰਥਕ - ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
(ਨਿਉ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)

ਫੋਨ : 96461-01996, 98551-32009, 94172-14378,
98889-10777, 98146-12900

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ
ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ
ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਮੁਗਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ

30-31 ਅਕਤੂਬਰ

1-2 ਨਵੰਬਰ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ
1-2 ਨਵੰਬਰ
ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ/ਸਵਾਰੀ ਲਈ
ਸੰਪਰਕ ਨੰ:
98155-94315
81465-98982

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ
ਪੁਸਤਕਾਂ ਅੱਧੀ ਡੋਟਾ
ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ

ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ
ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ

ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ
• ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ
ਕੈਂਪ 29-30-31 ਅਕਤੂਬਰ
• ਸਪੈਸਲਿਸਟ ਡਾਕਟਰਾਂ
ਦੁਆਰਾ ਚੈਕਅੱਪ ਅਤੇ ਫਰੀ
ਦਵਾਈਆਂ
• ਫਰੀ ਕੋਸਰ ਚੈਕਅੱਪ ਕੈਂਪ
28 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ

**ਸਮਾਗਮ
ਸਬੰਧੀ**

ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ - 16 ਸਤੰਬਰ - ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ - 2.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਪ੍ਰਾਰਥਕ - ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
(ਨਿਉ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)

ਫੋਨ : 96461-01996, 98551-32009, 94172-14378,
98889-10777, 98146-12900